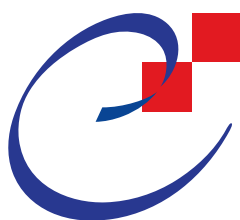

Hrvatska i Vijeće Europe

CHAIRMANSHIP OF CROATIA

Council of Europe
May - November 2018

PRÉSIDENCE DE LA CROATIE

Conseil de l'Europe
Mai - Novembre 2018

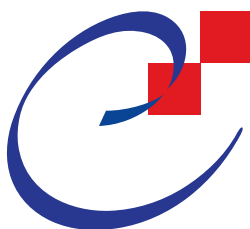
Daniela Petričević Golojuh

Trnoviti put

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

CHAIRMANSHIP OF CROATIA

Council of Europe
May - November 2018

PRÉSIDENCE DE LA CROATIE

Conseil de l'Europe
Mai - Novembre 2018

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

*Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske
prigodom hrvatskog predsjedanja Vijećem Europe, objavljuje posebno izdanje knjige
„Hrvatska i Vijeće Europe: trnoviti put“ autorice mr. sc. Daniele Petričević Golojuh.*

Zagreb 2018.

Predgovor

potpredsjednice Vlade i ministrice vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske

mr. sc.
Marija Pejčinović Burić

Poštovani čitatelji i prijatelji,

dopustite mi da vam izrazim dobrodošlicu na stranice publikacije Ministarstva vanjskih i europskih poslova pod naslovom Hrvatska i Vijeće Europe: Trnoviti put, autorice Daniele Petričević Goljuh.

Knjiga koja je izdana 2015. godine predstavlja pregled razvoja Vijeća Europe te puta koji je Hrvatska prošla prema članstvu u ovoj organizaciji, kao i aktivnosti koje je Hrvatska poduzimala u vezi s tom središnjom i temeljnom europskom organizacijom osnovanom 1949. godine.

Hrvatska je 18. svibnja 2018. godine preuzela predsjedanje Odborom ministara Vijeća Europe. Našim se predsjedanjem na simboličan način zatvara krug od početka našeg članstva 1996. godine, kako je opisano u publikaciji, do današnje aktivne uključenosti u rad organizacije. Stoga je upravo sada pravo vrijeme da se osvrnemo na Vijeće Europe i na doprinos koji Hrvatska daje njegovom djelovanju.

Hrvatska je uspostavila 4 glavna prioriteta svojeg predsjedanja i ambiciozni program koji obuhvaća približno 30 događanja, uključujući konferencije, sastanke stručnjaka i radionice. Većina tih događanja održava se u Hrvatskoj, uključujući Zagreb, Rijeku, Dubrovnik, Zadar, kao i Brijunsko otočje i otok Lošinj.

Prioriteti Hrvatske su - 1. Borba protiv korupcije; 2. Učinkovita zaštita prava nacionalnih manjina i ranjivih skupina; 3. Decentralizacija u kontekstu jačanja lokalne uprave i samouprave, uključujući i pitanje apsorpcijskih sposobnosti regija i 4. Zaštita kulturne baštine i kulturne rute.

Uvjereni smo da je borba protiv korupcije temeljni preduvjet razvoja otvorenih i demokratskih društava. Hrvatska će u tom smislu u suradnji sa Skupinom država protiv korupcije Vijeća Europe (GRECO) nastojati poticati bolju suradnju i sinergiju među relevantnim nacionalnim tijelima za borbu protiv korupcije. Ovo je isto tako prilika da se, nakon dva desetljeća aktivnosti Vijeća Europe u borbi protiv korupcije, razmisli o postignutom napretku i odrede političke smjernice za budućnost.

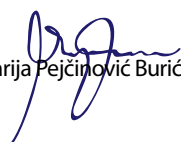
Kao drugo, Hrvatska posvećuje posebnu pozornost zaštiti prava nacionalnih manjina temeljenoj na poštovanju ljudskih prava i temeljnih sloboda. Svoje nacionalne manjine Hrvatska smatra vrijednim i neodvojivim dijelom hrvatskoga društva i njegove raznolikosti. U razdoblju našeg predsjedanja također želimo promicati zaštitu ljudskih prava ostalih ranjivih skupina. U tom smislu organizirat će se različita događanja na temu ravnopravnosti spolova u sportu, ljudskih prava starijih osoba, prava djece u digitalnom dobu i drugih tema.

Treće, poticati ćemo razmjenu iskustava i znanja o reformi lokalne i područne (regionalne) samouprave, kako bismo i građanima i gospodarstvu osigurali kvalitetne, brze i dostupne javne usluge. Lokalne jedinice nositelji su demokratskog, gospodarskog i socijalnog rasta u svojim zajednicama. U tom pogledu također je važno ojačati njihove sveukupne sposobnosti, uključujući i one za iskorištavanje financijskih sredstava koja se dodjeljuju iz fondova EU-a.

Naposljetku, naše je predsjedanje također usmjereno na zaštitu kulturne baštine te na kulturne rute. Kulturna baština, kako materijalna tako i nematerijalna, čini zajedničko bogatstvo čovječanstva. Deset hrvatskih lokaliteta uvršteno je na UNESCO-ov popis svjetske kulturne baštine te je naša kulturna baština važan dio hrvatskog nacionalnog identiteta. Hrvatska će poduzeti brojne aktivnosti koje će istaknuti važnost koju kulturna baština ima za društvo i za očuvanje naše zajedničke europske baštine. S ciljem dodatne promocije kulturnih ruta, organizirat ćemo i događanja kojima se ističe važnost stabla masline i maslinovog ulja za kulturu i civilizaciju mediteranske regije kojoj Hrvatska pripada.

U konačnici, posvećeni smo daljnjem promicanju rada Vijeća Europe i jačanju same organizacije, kao i njezinoj suradnji s drugim međunarodnim organizacijama. U tom pogledu Hrvatska će glasno zagovarati naše zajedničke vrijednosti i preuzete obveze te ustrajati na promicanju mira i sigurnosti u Europi, a kako bi se svim Europljanima osigurala snažna demokracija i zaštita ljudskih prava i vladavine prava.

S poštovanjem,

Marija Pejčinović Burić

Prioriteti predsjedanja Republike Hrvatske Odborom ministara Vijeća Europe

(18. svibnja – 21. studenoga 2018.)

Vijeće Europe kao međunarodna organizacija i stožerna europska institucija osnovana nakon Drugog svjetskog rata je opće mjerilo najviših demokratskih standarda u području poštivanja ljudskih prava, demokracije i vladavine prava.

Republika Hrvatska je postala punopravnom članicom Vijeća Europe 6. studenoga 1996. godine.

Hrvatska je članstvom potvrdila istinsku privrženost svim važećim demokratskim vrijednostima Vijeća Europe, prepoznajući važnost promicanja svijesti o zajedničkom europskom kulturnom identitetu kroz najviše standarde zaštite ljudskih prava.

Hrvatska kao aktivna država članica sudjeluje u raspravama koje imaju za cilj traženje rješenja na brojna pitanja s kojima se suočava današnja Europa – od nalaženja načina za unaprjeđenje zaštite manjina, prava mladih, do borbe protiv organiziranog kriminala i trgovanja ljudima. Svjesni smo da je jedino demokratska Europa koja počiva na međusobnoj suradnji i otvorenom dijalogu ujedno stabilna i sigurna Europa.

Republika Hrvatska po prvi puta od kada je postala članicom Vijeća Europe preuzima predsjedanje Odborom ministara Vijeća Europe. Tijekom svoga predsjedanja, Hrvatska će nastaviti promicanje i jačanje demokratskih vrijednosti, ljudskih prava i vladavine prava, oslanjajući se na rezultate predsjedanja drugih država članica.

Rukovodeći se važnim temama za razvoj demokracije, vladavine prava i kulturnog identiteta Europe, RH je kroz suradnju između nadležnih tijela državne uprave te u širokim konzultacijama

provedenim na nacionalnoj razini, kao prioritete svog predsjedanja odredila sljedeće četiri teme:

1. borba protiv korupcije;
2. učinkovita zaštita prava nacionalnih manjina i ranjivih skupina;
3. decentralizacija u kontekstu jačanja lokalne uprave i samouprave, uključujući i pitanje apsorpcijskih sposobnosti regija;
4. zaštita kulturne baštine i kulturne rute.

1. Borba protiv korupcije

Vijeće Europe se uz tri ključna stupa (zaštita ljudskih prava, demokracija i vladavina prava) koja predstavljaju temeljne vrijednosti Organizacije bavi i nizom specifičnih društvenih tema među kojima se ističe kao prioritet i borba protiv korupcije. Korupcija predstavlja društveno neprihvatljivu pojavu koja izravno ugrožava ljudska prava, razara moral te ugrožava stabilnost i gospodarski napredak države. Osim što je u suprotnosti s pozitivnim zakonskim propisima, ona predstavlja i devijaciju temeljnih društvenih načela. Stoga borba protiv korupcije predstavlja osnovni preduvjet za razvoj otvorenog i demokratskog društva, za što se snažno zalaže i RH.

Republika Hrvatska kontinuirano strateški promišlja, provodi i nadograđuje sustav antikorupcijskih mjera, počevši od Nacionalnog programa za borbu protiv korupcije iz 2002. godine i pripadajućeg Akcijskog plana, Nacionalnog programa za suzbijanje korupcije 2006.-2008., Strategije suzbijanja korupcije iz 2008. godine sve do aktualne, strukturno i metodološki proaktivno usmjerene Strategije suzbijanja korupcije za razdoblje od 2015.-2020. godine. Aktualna Strategija fokusirana je na prevenciju korupcije kroz detekciju korupcijskih rizika i uklanjanje preostalih zakonodavnih i institucionalnih nedostataka. Strategija ujedno promovira integritet i transparentnost u radu državnih tijela i institucija, stavljajući naglasak na odgovornost osoba na javnim funkcijama.

Postoje brojna područja u kojima je Hrvatska već ostvarila značajan napredak, poput prava na pristup informacijama, financiranja predizbornih aktivnosti i političkih stranaka, transparentnost rada izvršne vlasti i uspostavljenog sustava sprječavanja sukoba interesa. Unatoč ostvarenim naprecima u ovim područjima, nužno je uspostaviti svijest o potrebi kontinuiranog praćenja učinkovitosti pojedinih rješenja, budući da je to preduvjet za daljnja unaprjeđenja.

Republika Hrvatska će u suradnji sa stručnim tijelom Vijeća Europe u borbi protiv korupcije GRECO-m (*The Group of States against Corruption*) organizirati ministarsku konferenciju pod nazivom „Jačanje transparentnosti i odgovornosti s ciljem prevencije korupcije“, koja će se održati od 15. do 16. listopada 2018. godine. Konferencija će istaknuti i promicati komplementarnost između tradicionalnih nacionalnih antikoruptivnih mehanizama i antikoruptivnih mehanizama modernih medija. Slobodni i nezavisni mediji, bez obzira u kojem su obliku, od vitalne su važnosti za transparentnost i odgovornost kao sredstvo za osiguranje integriteta te sprečavanje i praćenje korupcije.

Stoga će ova konferencija razmotriti ključnu ulogu medija u promicanju transparentnosti i odgovornosti, ali istodobno i potrebe da se sami mediji zaštite od korupcije. Konferencija će nastojati poticati bolju suradnju i sinergiju među relevantnim nacionalnim antikorupcijskim tijelima. Pored toga, konferencija će okupiti brojne stručnjake i kreatore politike na nacionalnoj i međunarodnoj razini. Tim događajem nastojat će se nakon dva desetljeća djelovanja Vijeća Europe protiv korupcije, pružiti prilika za razmišljanje o postignutom napretku i dati političke smjernice za budućnost.

2. Učinkovita zaštita prava nacionalnih manjina i ranjivih skupina

Unaprjeđenje sustava zaštite prava nacionalnih manjina te pružanje sigurnog i pravednog prostora za njegovu implementaciju, utemeljeno na poštivanju ljudskih prava i temeljnih sloboda, predstavlja jednu od glavnih zadaća kako Vijeća Europe tako i Republike Hrvatske.

Republika Hrvatska drži nacionalne manjine bogatstvom svoje zajednice te se kroz zakonodavni okvir i u praksi zalaže za multikulturalno društvo. Nacionalnim manjinama se osigurava ostvarivanje posebnih prava (pojedinačno ili kolektivno), kao što su: služenje vlastitim jezikom i pismom te odgoj i obrazovanje na istom; uporaba svojih znamenja i simbola; kulturna autonomija; očitovanje svoje vjere i osnivanje vjerskih zajednica; sloboda udruživanja; zastupljenost i sudjelovanje u javnom i političkom životu. Također se u potpunosti poštuje pravo manjinskog izjašnjavanja, dok je diskriminacija zabranjena te jednakost svih građana pred zakonom osigurana. Za pripadnike nacionalnih manjina posebno je važno sudjelovanje u procesu odlučivanja te se, između ostalih prava, nacionalnim manjinama jamče pravo na zastupljenost u Hrvatskome saboru kao i pravo izbora u predstavnička tijela u jedinicama lokalne i područne samouprave.

S obzirom da ove godine obilježavamo obljetnice značajne na razini Europe, Republika Hrvatska će u sklopu svog predsjedanja organizirati tri konferencije iz područja zaštite i promicanja prava nacionalnih manjina i ranjivih skupina. Prva od njih biti će održana 22. svibnja 2018. godine u Strasbourgu, pod nazivom „Konferencija za obilježavanje 10. obljetnice stupanja na snagu Konvencije VE o suzbijanju trgovanja ljudima“. Cilj Konferencije je osvrst na dosadašnji učinak Konvencije na nacionalna zakonodavstva, politike i prakse, osobito poboljšanje položaja i prava žrtava trgovanja ljudima. Naglasak će biti na pristupu Konvencije utemeljenom na ljudskim pravima i usmjerenom ka žrtvi te obvezama država za daljnje suzbijanje trgovanja ljudima, zaštitu žrtava, progon trgovaca ljudima te izgradnju partnerstva s relevantnim dionicima (tzv. 4P). U tom smislu raspravit će se važnost monitoringa cijelog procesa, uključujući i GRETA mehanizam (koji pomaže prepoznavanju postojećih i nastajućih problema) te načini prevladavanja izazova u implementaciji. Konferencija će pridonijeti boljem razumijevanju odredbi Konvencije te njihovom jačanju kao i skretanju pozornosti javnosti na fenomen trgovanja ljudima. Većina zemalja će tijekom ove godine proći drugi krug evaluacije koji se provodi putem Skupine stručnjaka o aktivnostima protiv trgovanja ljudima (GRETA).

Hrvatska je bila među prvih 10 država stranaka Konvencije. U nacionalne su dokumente preneseni ciljevi Konvencije - sprječavanje trgovanja ljudima, zaštita žrtava, progon počinitelja kaznenog djela trgovanja ljudima te promicanje koordinacije nacionalnih aktivnosti i međunarodne zaštite. Navedeni ciljevi sadržani su i u najnovijim protokolima (Protokol za identifikaciju, pomoć i zaštitu žrtava trgovanja ljudima; Protokol o postupanju pri dobrovoljnom i sigurnom povratku žrtava trgovanja ljudima) dok su brojne mjere predviđene novim Nacionalnim planom za suzbijanje trgovanja ljudima za razdoblje od 2018. do 2021. godine. Svi dokumenti se temelje na ljudsko-pravnom pristupu te su usmjereni na zaštitu žrtava trgovanja ljudima, posebice žene i djecu.

Na nacionalnoj razini djeluje Nacionalni odbor za suzbijanje trgovanja ljudima (2002.) te Operativni tim za suzbijanje trgovanja ljudima. Također je imenovan nacionalni koordinator za suzbijanje trgovanja ljudima, a koji je član istoimene mreže EU (NREMS - *national rapporteurs and equivalent mechanisms*). Uvedena je i besplatna telefonska SOS linija za prikupljanje saznanja od građana te uspostavljena dva skloništa za žrtve trgovanja ljudima, jedno za odrasle žrtve, a drugo za djecu.

U sklopu hrvatskog predsjedanja u kontekstu zaštite prava nacionalnih manjina i ranjivih skupina zatim će se održati „Konferencija o obilježavanju 20. obljetnice Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina i Europske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima“, 18. i 19. lipnja 2018. godine u Strasbourgu. Na međunarodnoj konferenciji koja će se održati na visokoj razini u okviru planiranih tema raspravit će se

uspješnost dosadašnje provedbe oba instrumenta u državama strankama, politički, društveni i tehnološki razvoj koji utječe na položaj pripadnika manjina i manjinske jezike danas, kao i inovativni odgovori koji postoje u državama članicama VE za sučeljavanje s tim izazovima, osobito na području jezičnih politika i obrazovanja.

To su najvažniji instrumenti Vijeća Europe za zaštitu nacionalnih manjina kojima se uspostavljaju visoki standardi, a države stranke obvezuju se na ostvarivanje njihovih načela. Provedbu prate nadležni odbori, kao i Odbor ministara Vijeća Europe. Temeljem periodičnih izvještaja uspostavlja se stalni dijalog između Vijeća Europe i država članica te se također upućuju preporuke za poboljšanje implementacije.

Hrvatska je oba instrumenta ratificirala 1997. godine, te redovito izvještava o njihovoj provedbi (do sada su podnijeta četiri izvješća po Okvirnoj konvenciji i pet po Europskoj povelji). Kroz Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina, u koji su ugrađene i odredbe ovih instrumenta prati se njihova primjena.

Posebna pozornost posvećuje se promicanju i zaštiti prava pripadnika romske nacionalne manjine te se u tom kontekstu organizira konferencija „Od obrazovanja do zapošljavanja Roma“, osobito tranziciji mladih u ključnom razdoblju njihovog života, koja će biti održana na Brijunima u periodu od 25. do 26. rujna 2018. godine. Uz prezentaciju aktivnosti usmjerenih putem tzv. općih (*mainstream*) mjera na NEET populaciju, aktivnosti poduzetih na paneuropskoj razini, iskustava država članica EU i kandidatkinja te drugih članica VE, razmotrit će se i preostali izazovi i najbolje prakse država članica. Tematski će se stručni skup nastaviti na dosadašnje aktivnosti Republike Hrvatske, Europske unije i Vijeća Europe, a okupit će oko 70 sudionika, predstavnika Ad hoc odbora stručnjaka Vijeća Europe za pitanja Roma i putnika (*Ad hoc Committee of Experts on Roma and Traveller Issues* CAHROM), međunarodnih organizacija, akademske zajednice i drugih stručnjaka nadležnih tijela s nacionalne, regionalne i lokalne razine, romske nacionalne manjine, stručnjaka i civilnog društva.

Jedan od najvećih izazova je tranzicija od obrazovanja ka zapošljavanju. Uz nedvojbenu uspjeh određenih mjera na području obrazovanja i zapošljavanja, i pozornost koju je ova tema dobila posljednjih godina, istraživanje EUMIDIS II (2016.) pokazuje dimenzije problema. Diskriminacija na području zapošljavanja, iako smanjena unazad 5 godina, još uvijek zabrinjava, kao i visoka stopa mladih osoba koje „nisu zaposlene niti su na školovanju ili osposobljavanju“ (NEET).

Razmotrit će se čimbenici koji bitno utječu na mogućnosti velikog broja pripadnika romske nacionalne manjine na suvremenom tržištu rada, kao što su: niska prolaznost obrazovanja od predškole do postdiplomskih studija, još uvijek niska obrazovna postignuća i aspiracije, nedovoljno uključivanje svih dionika (uključujući škole, druge javne službe i roditelje), osobita pozornost na tranzicije (primjerice između osnovne i srednje škole), diskriminacija i segregacija, druge prilike kroz cjeloživotno obrazovanje za one koji su prerano napustili školovanje, prilagodba kurikuluma i kvalifikacijskih okvira.

Također, razmotrit će se povećanje jaza između obrazovnog sustava i tržišta rada, koncept „Škola kao pokretač društvene uključenosti“ te identificirati druge pilotirane inicijative zapošljavanja ili poduzetništva. Ovaj prioritet predsjedanja RH nastavlja se i na Tematski akcijski plan za uključivanje Roma i Putnika u Europi (*Europe Thematic Action Plan for the Inclusion of Roma and Travellers in Europe*).

Hrvatska je 2003. donijela Nacionalni program za Rome, uz znatnu potporu Vijeća Europe. U 2005. zajedno je s još nekoliko europskih zemalja pristupila Desetljeću za uključivanje Roma 2005.-2015. i donijela nacionalni Akcijski plan za uključivanje Roma 2005.-2015. kojim je postavila ciljeve u područjima obrazovanja, zdravlja, zapošljavanja i stanovanja. Slijedeći Agendu EU 2020., usvojila je Nacionalnu strategiju za uključivanje Roma od 2013. do 2020. koja se nastavlja na Nacionalni program za Rome, redefinirajući nacionalne prioritete, načine provedbe i poduzimanje posebnih mjera sukladno izmijenjenim društvenim i političkim okolnostima. Osobita pozornost pri tome je posvećena mladima i ženama zbog izloženosti višestrukoj diskriminaciji.

3. Decentralizacija u kontekstu jačanja lokalne uprave i samouprave, uključujući i pitanje apsorpcijskih sposobnosti regija

Želja Hrvatske je da reformom sustava lokalne i područne (regionalne) samouprave ojača administrativne i financijske kapacitete te autonomiju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, proširi poslove iz njihovog samoupravnog djelokruga te ojača samostalnost jedinica u planiranju, financiranju i pružanju usluga u skladu s načelom supsidijarnosti. S obzirom da su trenutno kapaciteti određenog broja jedinica lokalne samouprave ograničeni, a što rezultira velikim razlikama u broju i kvaliteti javnih usluga, potrebno je osigurati učinkovitu provedbu javnih funkcija u nadležnosti lokalne samouprave te osigurati građanima i gospodarstvu kvalitetne, brze i dostupne javne usluge iz djelokruga lokalne samouprave. Konkretni koraci na lokalnoj razini mogu biti put u razvojni iskorak Hrvatske.

Također, želja Hrvatske je i jačanje apsorpcijskih kapaciteta jedinica. Navedeno zahtijeva koordinaciju i sinergijsko djelovanje svih društvenih čimbenika: od ministarstava, jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave pa do raznih institucija kao što su razvojne agencije, znanstveni instituti i akademska zajednica, udruge civilnog društva itd. Objedinjavanjem resursa svih ovih institucija te jasno usmjerenom koordinacijom djelovanja, izgrađuju se apsorpcijski kapaciteti u prvom redu, na državnoj razini, a potom i na lokalnoj i regionalnoj razini.

Stoga će Hrvatska kao predsjedatelj posebno poticati razmjenu iskustava i znanja o reformi lokalne samouprave te snaženju i jačanju kapaciteta lokalnih i regionalnih institucija za organiziranje, upravljanje i kontrolu povlačenja i trošenja sredstava iz europskih fondova. U kontekstu traženja najboljih rješenja, za vrijeme hrvatskog predsjedanja, 25. svibnja 2018. u Dubrovniku se planira održavanje konferencije na temu jačanja lokalne i regionalne samouprave s naglaskom na decentralizaciji i prekograničnoj suradnji.

Kongres lokalnih i regionalnih vlasti Vijeća Europe ima važnu ulogu u jačanju učinkovitosti lokalne i regionalne samouprave i poboljšanju kvalitete usluga koje se pružaju građanima na toj razini. Zato će se za vrijeme hrvatskog predsjedanja poticati bliska suradnja s Kongresom. Dijelimo zajedničku viziju lokalne i područne (regionalne) samouprave koja je nositelj gospodarskog i društvenog razvoja zajednice te koja je odgovorna svojim građanima.

4. Zaštita kulturne baštine i kulturne rute

Kulturna baština, materijalna i nematerijalna, zajedničko je bogatstvo čovječanstva, a zaštita i promocija iste zadaća je svih nas kako bismo očuvali, približili i stavili u funkciju ono što nam je povijest ostavila. U okviru predsjedanja RH će provesti niz aktivnosti kojima će naglasiti važnost kulturne baštine za društvo kao i važnost provođenja aktivnosti zaštite i promocije u cilju očuvanja zajedničkog naslijeđa.

Zaštitom i očuvanjem kulturne baštine osiguravamo postojanost kulturnih vrijednosti kao i potencijale daljnjeg razvitka. Briga o kulturnoj baštini, otvaranje baštine prema javnosti i njezina obnova pridonose kako razvoju lokalne zajednice tako i povezivanju članica radi razmjene iskustava, stručnjaka i poticanja u stvaranju novih metoda za očuvanje naslijeđa i održivog razvoja lokalne zajednice. Kulturna baština je također snažan faktor socijalnog i ekonomskog razvoja (razvoj turizama i regija i poticanje decentralizacije i zaposlenosti lokalnog stanovništva).

Upravo na temelju ovih činjenica Republika Hrvatska je donijela više strateških dokumenata na polju gospodarskog korištenja hrvatske kulturne

baštine, modela praćenja i upravljanja baštinom, strategije razvoja kulturnog turizma, regionalnog razvoja, okoliša i prostora. Kao članica Europske unije u kojoj se isprepliću povijesni putevi, Hrvatska u svome Registru kulturnih dobara ima upisano 9221 kulturno dobro. Dio ovih dobara upisan je na UNESCO listama.

Na europskoj razini ističemo dva recentna strateška dokumenta za kulturnu baštinu, i to:

- Preporuka Odbora ministara Vijeća Europe o strategiji kulturne baštine za 21. stoljeće (iz veljače 2017.)
- Odluka EU parlamenta i Vijeća Europske unije o proglašenju 2018. godine Europskom godinom kulturne baštine (iz svibnja 2017.)

Imajući u vidu osnovne ciljeve i inicijative koje je postavila Europska unija u godini kulturne baštine, kojoj se pruža značajna potpora u okviru programa Kreativna Europa, dok se dio sredstava odvaja za istraživanja u području kulturne baštine cilj nam je promovirati, educirati i povezivati projekte i inicijative kulturne baštine u okviru natječaja koji su dostupni iz EU programa i fondova.

RH provest će niz aktivnosti koje uključuju konferencije, kulturna događanja (izložbe vezane uz kulturnu baštinu, krajolik i arhitekturu, kreativne industrije), stavljanje kulturne baštine u edukativnu funkciju i funkciju razvoja lokalne zajednice (potpisivanje povelje teritorija na otoku Cresu i otvaranje edukativnog centra u Palači Moise), radionice (promotivne aktivnosti Hrvatskog restauratorskog zavoda, uključivanje novih medija u funkciju baštine).

Hrvatska će u okviru svoga predsjedanja od 25. do 26. listopada ove godine organizirati međunarodnu konferenciju posvećenu podvodnoj kulturnoj baštini Europske unije i ostatka Europe pod nazivom „Podvodna kulturna baština u Europi danas“ u Zadru, koja će dijelom biti posvećena pitanjima implementacije UNESCO-ove Konvencije o zaštiti podvodne baštine u Europi. Isto tako, aktivno će sudjelovati u promociji kulturnih ruta Vijeća Europe, obilježavanju „Dana europske baštine“ na temu „Umjetnost dijeljenja“, kao i u proslavi međunarodnog dana krajolika.

Od Vijeća Europe očekuje se, prije svega, kontinuirano poticanje očuvanja kulturne baštine i na temelju već donesene „Strategije 21 - Europske strategije za 21. stoljeće“ primijeniti preporuke i ostvariti zadane ciljeve.

Godina 2018. kao godina kulturne baštine prilika je za isticanje važnosti europske kulture i onoga što EU može učiniti u pogledu očuvanja, digitalizacije, infrastrukture, istraživanja i razvoja vještina. Stoga 2018. godina predstavlja priliku za pronalaženje odgovora na izazove poput smanjenja javnih proračuna za kulturu, sve manjeg sudjelovanja u tradicionalnim kulturnim aktivnostima, utjecaja iz okoliša na lokacije s kulturnom baštinom, vrijednosnih lanaca koji se razvijaju i digitalne transformacije.

U lipnju 2016. godine Republika Hrvatska postala je punopravna članica Proširenog djelomičnog sporazuma o kulturnim rutama Vijeća Europe. Naglasak je stavljen na proširenje zemljopisne pokrivenosti, pokretanju novih inicijativa, aktualnim politikama u tom području, razvoju novih partnerstava, razmjeni iskustava i napretku u provedbi Europskih kulturnih ruta.

S ciljem obilježavanja predsjedanja Republike Hrvatske Vijećem Europe, odabrana je „Europska kulturna ruta - Putevi maslina“ za temu konferencije o važnosti maslinovog ulja i drva masline za kulturu i civilizaciju naroda na Sredozemnom moru, koja će se u okviru hrvatskog predsjedanja održati u studenom 2018. na Lošinj. Predmetna konferencija usko je vezana za aktivnosti koje se provode u sklopu Europske kulturne rute „Putevi maslina“ koju je Vijeće Europe certificiralo 2005. godine.

Europska kulturna ruta „Putevi maslina“ pridonosi valorizaciji svih područja, gdje masline uspijevaju i promovira izradu proizvoda vezanih uz masline povezujući ih s lokalnom prošlosti, povijesti i tradicijom što je jako značajno za RH. Postojanje drva masline nije obilježilo isključivo krajolik, već i svakodnevnicu ljudi Sredozemlja. Stoga je ova konferencija još jedna prilika za jačanje kontinuiranog dijaloga među civilizacijama maslinovog drva, za poboljšanje sinergijskih veza između baštine, turizma i održivog razvoja, te za jačanje i međunarodno promoviranje maslinovog drva u svrhu razvoja lokalnog, regionalnog, nacionalnog i EU gospodarstva.

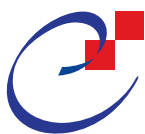
**CHAIRMANSHIP
OF CROATIA**
Council of Europe
May - November 2018
**PRÉSIDENCE
DE LA CROATIE**
Conseil de l'Europe
Mai - Novembre 2018

Hrvatska i Vijeće Europe

Daniela Petričević Golojuh

Trnoviti put

CHAIRMANSHIP OF CROATIA
Council of Europe
May - November 2018

PRÉSIDENTIE DE LA CROATIE
Conseil de l'Europe
Mai - Novembre 2018

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Mr. sc. Daniela Petričević Golojuh

**Hrvatska i Vijeće Europe:
trnoviti put**

Zagreb 2018.

Nakladnik

Ministarstvo vanjskih i europskih poslova
Republike Hrvatske

Za nakladnika

Dr. sc. Mladen Andrić
Mr. sc. Dubravka Smolić Vlaić

Recenzenti

Dr. sc. Stjepan Ćosić
Prof. dr. sc. Damir Grubiša

Lektura

Tanja Miličević, prof.

Korektura

Antonija Piljac Bokan, prof.

Grafičko oblikovanje i priprema

Krešimir Pučić i Q-CONCEPT d.o.o.

Tisak

Tiskara Zelina d.d.

Naklada

850 primjeraka

ISBN 978-953-7859-12-1

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001003108.

Mr. sc. Daniela Petričević Golojuh

Hrvatska i Vijeće Europe: trnoviti put

CHAIRMANSHIP OF CROATIA
Council of Europe
May - November 2018
PRÉSIDENCE DE LA CROATIE
Conseil de l'Europe
Mai - Novembre 2018

Zagreb 2018.

Predgovor.....	8
Popis kratica.....	12
1. Uvod	13
2. Vijeće Europe; institucije, akteri i procesi.....	17
2.1 Vijeće Europe i njegov nastanak.....	18
2.2 Članice Vijeća Europe.....	21
2.3 Uloga i ciljevi Vijeća Europe.....	22
2.4 Institucije Vijeća Europe (ustroj).....	23
2.4.1 Odbor ministara	24
2.4.2 Parlamentarna skupština	26
2.4.3 Kongres lokalanih i regionalnih vlasti Europe	28
2.5 Kronologija važnih zbivanja u povijesti Vijeća Europe.....	30
2.6 Aktivnosti Vijeća Europe.....	32
2.7 Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i Europski sud za ljudska prava u Strasbourgu.....	34
2.8 Period prije pristupanja RH Vijeću Europe	50
2.8.1 Republika Hrvatska dobiva status gosta u Vijeću Europe	50
2.8.2 Prvi posjet ad hoc komiteta Republici Hrvatskoj	52
2.8.3 Ulazak Republike Hrvatske u proceduru za punopravno članstvo	54
2.8.4 Prvi službeni posjet ministra vanjskih poslova Republike Hrvatske Strasbourgu (1993).....	55
2.8.5 Ekspertna misija Vijeća Europe u posjetu Republici Hrvatskoj (1993).....	57
2.8.6 Prvi radni posjet predsjednika Parlamentarne skupštine Vijeća Europe Miguela A. Martineza Hrvatskoj (1994)	58

2.8.7 Prolongiran datum ulaska Republike Hrvatske u Vijeće Europe.....	60
2.8.8 Prihvaćen Nacrt rezolucije Političkog odbora Parlamentarne skupštine za Republiku Hrvatsku	63
2.8.9 Prihvaćene preporuke Parlamentarne skupštine na temu izbjeglica i prognanika, te obnove na područjima bivše Jugoslavije	64
3. Vijeće Europe i Republika Hrvatska.....	67
3.1 Pristupanje Vijeću Europe.....	68
3.1.1 Prijedlog Političkog odbora Parlamentarne skupštine za prijem Republike Hrvatske u Vijeće Europe	68
3.1.2 U Strasbourgu se raspravlja o prijemu Republike Hrvatske u Vijeće Europe	70
3.1.3 Tekst odluke o prijemu Hrvatske u Vijeće Europe od 24. travnja 1996.....	70
3.1.4 Govor predsjednika Hrvatskog sabora u Parlamentarnoj skupštini povodom pristupanja RH u Vijeće Europe.....	72
3.1.5 Opće razočaranje - odgoda prijema Republike Hrvatske u Vijeće Europe	75
3.1.6 Solun - Rezolucija o Hrvatskoj, procedura prijema u Vijeće Europe	76
3.1.7 Odgovor Hrvatske vlade na Memorandum Vijeća Europe	78
3.1.8 Priopćenje Službe za odnose s javnošću Vijeća Europe o konačnom prijemu Republike Hrvatske u Vijeće Europe.....	82
3.2 Kriteriji koje je Republika Hrvatska trebala ispuniti za punopravno članstvo u VE - 21 točka (obveze RH za pristup)...	83
3.3 Republika Hrvatska punopravna članica Vijeća Europe (6. studenog 1996.).....	86
3.3.1 Govor glavnog tajnika Vijeća Europe gospodina Daniela Tarschysa	86
3.3.2 Govor ministra vanjskih poslova Republike Hrvatske dr. Mate Granića.....	87
3.3.3 Poslanica predsjednika Republike Hrvatske dr. Franje Tuđmana upućena hrvatskom narodu.....	89

3.4 Suradnja Republike Hrvatske s Vijećem Europe nakon prijema	92
3.4.1 Prvo zasjedanje izaslanstva Republike Hrvatske u Strasbourg.....	92
3.4.2 II. samit Vijeća Europe, na kojem je prvi put sudjelovala i Republika Hrvatska.....	94
3.4.3 Prvi nadzor nad provedbom obveza koje je Republika Hrvatska preuzela prilikom primitka.....	97
3.4.4 Usvojen prijedlog preporuke o ukidanju stalnog praćenja ljudskih prava u Republici Hrvatskoj	98
4. Zaključak	101
5. Literatura.....	105
Kazalo imena.....	108
O autorici	110
Ilustracije	112

Predgovor

Ostvarivanje članstva u Vijeću Europe, najstarijoj paneuropskoj organizaciji, sada već davnog 6. studenog 1996, predstavlja ne samo jedan od prvih značajnih uspjeha Hrvatske na vanjskopolitičkom planu već – što je svakako značajnije – i potvrdu jasne opredijeljenosti naše zemlje za jačanje demokratskih standarda, poštivanje ljudskih prava te vladavinu prava, čime je Hrvatska postala sastavni dio „kluba“ država obuhvaćenih, na svjetskom planu, jedinstvenim mehanizmom zaštite ljudskih prava koji proizlazi iz Europske konvencije o ljudskim pravima.

Iako, s današnje vremenske distance, velika većina građana Hrvatske članstvo u Vijeću Europe te mogućnost obraćanja Europskom sudu za ljudska prava, uzimaju kao gotovu činjenicu o kojoj se previše ne razmišlja, svakako se vrijedi podsjetiti da put do članstva u Vijeću Europe nije bio nimalo lagan te je, posebice u svjetlu tadašnjih okolnosti oružanog sukoba odnosno neposrednog postkonfliktnog perioda, tekućeg procesa tranzicije te demokratske konsolidacije, trajao relativno dugo (preko tri godine) te često, u svojem tijeku, bivao više meandrirajući nego pravocrtan. Za autora ovih redaka, koji je i sam bio neposredni sudionik tog procesa, kroz svoj profesionalni angažman u hrvatskoj diplomatskoj službi, podsjećanje na ta vremena ujedno predstavlja i jasnu asocijaciju na ponekad složene procese preuzimanja i inkorporacije relevantnih standarda Vijeća Europe u hrvatsko zakonodavstvo i pravnu praksu, nesumnjivo zahtjevan proces usklađivanja domaćeg zakonodavstva s pravnom praksom Europske konvencije o ljudskim pravima ali i svojevrsnu potrebu „promjene razmišljanja“ šireg javnog mnijenja u kontekstu percepcije značaja preuzimanja i dosljednog poštivanja demokratskih standarda te stvarnog promicanja i zaštite ljudskih prava u svakodnevnom životu. I pored nesumnjivih izazova te neskrivenih, a ponekad i neočekivanih poteškoća objektivnog i subjektivnog karaktera, Hrvatska, njezini građani i društvo u cjelini, s uspjehom su položili i ovaj „ispit“, priključivši se, kao 40. država članica, Vijeću Europe nastavivši tako ujedno i proces demokratske konsolidacije zemlje.

U značajnom dijelu stručne literature Vijeće Europe se često karakterizira kao jedinstveni i uspješni primjer transformirajuće „meke moći“ (soft power) na planu jačanja demokratskih procesa, preuzimanja demokratskih standarda, poštivanja i promicanja ljudskih prava te konsolidacije vladavine prava u svojim članicama. Ova „moć“ Organizacije vidljiva je kroz njenu cjelokupnu povijest – kako u kontekstu država utemeljiteljica u razdoblju neposredno nakon Drugog svjetskog rata tako i u razdoblju „druge mladosti“ Vijeća Europe, nakon pada „željezne zavjese“ i započinjanja procesa integriranja država Srednje i Istočne Europe u članstvo Organizacije.

Uistinu, iz današnje perspektive, Hrvatska svakako predstavlja zoran primjer uspješnosti ove transformirajuće moći Vijeća Europe, kao država koja je tijekom nešto manje od 20 godina članstva u Organizaciji - ostvarila zamjetan i vrlo konkretan napredak na planu snaženja internih demokratskih procesa i standarda, poštivanja ljudskih prava te vladavine prava i uspješno se profilirala kao aktivan partner i sudionik niza specifičnih aktivnosti Vijeća Europe u svim dimenzijama njegovih aktivnosti (međuvladina suradnja, parlamentarna suradnja, suradnja lokalnih i regionalnih vlasti, suradnja sudbenih tijela, civilno društvo), a što je prepoznato i u okviru zaključaka i nalaza relevantnih tijela za praćenje provedbe obveza (monitoring). I danas, Hrvatska s nesmanjenim entuzijazmom nastavlja s aktivnim djelovanjem u okviru Vijeća Europe, kroz konstruktivni doprinos brojnim aktivnostima Organizacije, kako na političkom tako i stručnom planu kao i kroz pravodobnu i dosljednu provedbu presuda Europskog suda za ljudska prava.

U današnjem kontekstu, u trenutku kada je Hrvatska ostvarila jedan od temeljnih strateških ciljeva – pristupanje Europskoj uniji (EU) - članstvo i djelovanje naše zemlje u okviru Vijeća Europe, ali i sama percepcija ove najstarije paneuropske Organizacije u široj javnosti, pali su, pomalo nezasluženo, u drugi plan. Iako se radi o objektivno razumljivom procesu, koji je imanentan i nizu drugih država Srednje i Istočne Europe koje su, tijekom proteklog desetljeća, postale članice EU, ostaje neosporiva činjenica da se, EU, na području promicanja i zaštite temeljnih prava, i pored recentnog napretka u razvijanju vlastitih standarda i mehanizama, ostvarenog posebice u kontekstu Lisabonskog ugovora, i nadalje, u najvećoj mjeri, oslanja upravo na standarde, ekspertizu i nalaze mehanizama praćenja provedbe obveza Vijeća Europe.

Štoviše, recentni zabrinjavajući trendovi jačanja različitih oblika ekstremizama, netolerancije i diskriminacije u državama i društvima diljem čitave Europe, od čega, nažalost, nije pošteđena ni Hrvatska, ponovno vraćaju u fokus neophodnost zajedničkog adresiranja ovih gorućih problema i odgovarajuće akcije na (pan)europskoj razini, pri čemu uloga Vijeća Europe ostaje ključna u tim procesima, što svakako predstavlja svojevrsni novi poticaj za Organizaciju, ali i nesumnjivi izazov, koji se može prevladati samo uz konkretni doprinos država članica i punu sinergiju djelovanja na nacionalnim planovima i na europskoj razini. I potencijalni doprinos Hrvatske na ovom planu ostaje značajan.

6. studenog 2016. godine obilježiti ćemo 20. obljetnicu članstva Hrvatske u Vijeću Europe. Dvadesetogodišnje razdoblje članstva jasno svjedoči o velikim koracima i rezultatima ostvarenima na planu jačanja demokratskih standarda, poštivanja ljudskih prava i vladavine prava u zemlji, što svakako predstavlja

i svojevrsnu potvrdu demokratskog sazrijevanja hrvatskog društva. Taj put nije bio ni lak ni jednostavan, uz potrebu angažmana i vlasti i građana, ali bi zasigurno bio još teži bez odgovarajućih poticaja, pomoći i podrške Vijeća Europe. Knjiga autorice Daniele Petričević Golojuh „Hrvatska i Vijeće Europe: Trnovit put“ predstavlja vrijedan, gotovo dokumentaristički, podsjetnik i svjedočanstvo na rane dane Hrvatske na nezaustavljivom putu demokratske konsolidacije i prve, pionirske korake naše zemlje u kontekstu članstva u Vijeću Europe i sudjelovanja u relevantnim mehanizmima i aktivnostima, te ujedno predstavlja značajan doprinos obilježavanju 20 godina članstva Hrvatske u ovom „klubu“ demokratskih zemalja.

Vijeće Europe i nadalje će zadržati svoju ulogu stožerne europske institucije i svojevrsnog „psa čuvara“ s mandatom na području demokracije, ljudskih prava i vladavine prava, koje ostaju temeljne vrijednosti na kojima je utemeljena suvremena Europa. 20 godina članstva u Vijeću Europe te napor, energija i entuzijazam uloženi u proces demokratske konsolidacije kao i ostvareni značajni rezultati ostaju jamac opredijeljenosti Hrvatske za daljnje promicanje ovih temeljnih europskih vrijednosti i nastavak aktivnog doprinosa djelovanju i postignućima Organizacije.

Miroslav Papa
izvanredni i opunomoćeni veleposlanik,
stalni predstavnik Republike Hrvatske pri Vijeću Europe

POPIS KRATICA

BiH - Bosna i Hercegovina

CARDS - Community Assistance for reconstruction, Development and Stabilization

CLRAE - Kongres lokalnih i regionalnih vlasti Europe

EBRD - Europska banka za obnovu i razvoj

EKLJP (ECHR) - Europska konvencija o ljudskim pravima (European Convention on Human Rights)

ES - Europski sud

EU - Europska unija

GREL - Radna skupina za odnose sa zemljama Istočne i Srednje Europe

HDSP - Hrvatska demokratska stranka prava

HDZ - Hrvatska demokratska zajednica

HIDRA - Hrvatska informacijsko-dokumentacijska referalna agencija

HND - Hrvatski nezavisni demokrati

HNS - Hrvatska narodna stranka

HRT- Hrvatska radiotelevizija

HS - Hrvatski Sabor

HSLs - Hrvatska socijal-liberalna stranka

HSP - Hrvatska stranka prava

HVO - Hrvatsko vijeće obrane

MPGPP - Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima

nav. dj. - navedeno djelo

OECD - Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj

OESS - Organizacija za europsku sigurnost i suradnju

PHARE - Pologne, Hongrie Aide a la reconstruction economique

RH - Republika Hrvatska

SAD - Sjedinjene Američke Države

SDP - Socijaldemokratska partija Hrvatske

SR Jugoslavija - Savezna Republika Jugoslavija

SSSR - Savez Sovjetskih Socijalističkih Republika

UN - Ujedinjeni narodi

UNPA - Zaštićene zone Ujedinjenih naroda (United Nations Protected Areas)

UNPROFOR - Zaštitne snage Ujedinjenih naroda (United Nations PROtection FORces)

UNTAES - Prijelazna uprava UN-a za područje istočne Slavonije, Baranje i zapadnog Srijema (United Nations Transitional Administration for Eastern Slavonia, Baranja and Western Sirmium)

VE - Vijeće Europe

VEN - Venecijanska komisija

VS - Vijeće sigurnosti

WEU - Zapadnoeuropska unija

1.

Uvod

Stjecanje punopravnog članstva u Vijeću Europe bio je najvažniji korak za početak pregovora Republike Hrvatske s Europskom unijom. Krajnji dokaz tome je činjenica da niti jedna država nije postala članica Europske unije, a da prije toga nije postala punopravna članica Vijeća Europe. Stoga je analiza političkoga procesa uključivanja Hrvatske u Vijeće Europe neophodna za razumijevanje njezina ulaska u Europsku uniju.

U prvom dijelu knjige *Hrvatska i Vijeće Europe: trnoviti put* izlažu se pojedini aspekti europske integracije od trenutka osnivanja Vijeća Europe, prve međuvladine integracije nakon Drugoga svjetskoga rata. Riječ je tu o razdoblju formiranja i institucionalnog jačanja Vijeća Europe te o glavnim akterima toga procesa. U tom dijelu donosi se i kronologija važnijih zbivanja u povijesti Vijeća Europe. Bitan dio ove cjeline je poglavlje o Konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i o Europskom sudu za ljudska prava u Strasbourgu, kao jednoj od najvažnijih sastavnica djelovanja Vijeća Europe. Slijedi prikaz razdoblja što je prethodilo pristupanja Hrvatske Vijeću Europe (od statusa gosta i ulaska u proceduru za punopravno članstvo do prihvaćanja nacrtu rezolucije i preporuke Parlamentarne skupštine Vijeća Europe za Hrvatsku). Drugi dio knjige bavi se pristupanjem Hrvatske Vijeću Europe. Definiraju se osnovne smjernice i pojmovi te se analizira integracijski proces Republike Hrvatske u Vijeće Europe. Takva objašnjenja potrebna su radi daljnjeg shvaćanja tijeka integracije i konačnog primanja Republike Hrvatske u Vijeće Europe. Naime, vladalo je uvjerenje da će Hrvatska vrlo brzo pristupiti Vijeću Europe ali se taj proces zakomplicirao te je trajao čak četiri i pol godine. To pristupno razdoblje Hrvatska je provela kao u nekoj vrsti čistilišta od ostataka prošlosti, u prilagođavanju europskim standardima. Stoga je važno naglasiti, da ne bi trebalo zapostaviti iskustva s Vijećem Europe niti nakon ulaska Hrvatske u Europsku uniju.

Vijeće Europe i Europsku uniju treba shvatiti kao dva lica jednog te istog procesa, koji zapravo vodi europeizaciji politike, da bi se kroz obje integracije moglo nastupati u svijetu. Europa i Europska unija, pa dakle i Vijeće Europe, mogu preživjeti samo ako sačuvaju svoju demokraciju i otvorenost, a jedinstvo kontinenta ostvaruje se kroz priznavanje različitosti i bogatstva pojedinih nacionalnih i regionalnih identiteta koji je čine. Ulazak u europske integracije stoga je ulazak u zajednicu u kojoj vrijedi princip jedinstva u različitosti. Razmatrajući svu relevantnu literaturu, dolazi se do zaključka da je na sjednicama Vijeća Europe prisutan raznolik skup aktera (*stakeholdera*), dakle ljudi koji te osnovne ciljeve doista dijele i u ime svojih nacionalnih parlamenata i zemalja istinski ih žele ostvarivati, trudeći se mijenjati stvari u korist svojih država i političkih zajednica odnosno institucija. Osvrćući

se na 21 točku što je Hrvatska trebala ispuniti kako bi zadovoljila kriterije koje je Vijeće Europe postavilo pred nju, može se zaključiti da je tu zapravo riječ o europskim načelima, bolje reći standardima europskog ponašanja. S druge strane, glede 35 poglavlja pregovora s Europskom unijom, zahtjevi predstavljaju složeniju proceduru, pa tako i birokratski zamršeniju, u kojoj se često od propisa više ne uspijevaju sagledati principi. Stoga bi se moglo reći da Vijeće Europe djeluje po kriterijima političke harmonizacije, dok Europska unija pokriva još i dodatna područja - ekonomske, pravne i administrativne kriterije u kojim oblastima je regulativa kompleksnija. Hrvatska je morala zadovoljiti i na tim složenijim područjima. Štoviše, sve zemlje koje namjeravaju postati punopravne članice Europske unije moraju zadovoljiti ne samo političke, već i te druge složenije društvene kriterije. I Europa i Europska unija, a s njima i Vijeće Europe, mogu opstati i opravdati svoju ulogu samo ako sačuvaju demokratska načela, ako ne zaguše svoje članstvo birokratskom hipertrofijom te autoritativnim suparništvom i nametanjem rješenja, što znači da svi identiteti moraju doći do izražaja i glasa. Dakle, novi europski identitet koji se gradi, treba biti komplementaran pojedinačnim identitetima sudionika toga procesa.

Može se zaključiti da je Europska unija osebujni fenomen u modernom svijetu, a takvoj novoj Europi potrebne su i sve njezine sastavnice. Europa te svoje prednosti i adute može iskoristiti samo ako zajednički nastupa prema drugim političkim i ekonomskim entitetima i asocijacijama, a da pritom sačuva svoju specifičnost i tako pridonese izgradnji i afirmaciji univerzalnih vrijednosti. Baš zato je Hrvatskoj punopravno članstvo u Vijeću Europe bilo od presudnog značenja za početak pregovora s Europskom unijom, jer da nije zadovoljila kriterije ulaska u Vijeće Europe, Europska unija ne bi ni mogla započeti pregovore oko njenog ulaska u članstvo. Vijeće Europe u tom je smislu svojevrsno „čistilište” od elemenata stranih demokraciji kao političkoj zajednici utemeljenoj na pluralizmu, poštivanju ljudskih prava i dostojanstvu pojedinca. A taj proces „čišćenja” podrazumijeva ne samo tranziciju kroz koju prolaze političke institucije i akteri, već i tranziciju u svijesti ljudi. Put ka europskom integriranju podrazumijeva složeni proces adaptacije izoliranih sklopova vrijednosti i svijesti o jednom novom integriranom, vrlo složenom entitetu. Svako društvo mora proći taj put ukoliko se želi povezati u svjetske procese, a započeli su ga najveći europski narodi (Nijemci, Francuzi, Talijani i drugi). Put institucionalne i političke prilagodbe nastavila je i Hrvatska i u tome uspjela, naročito u promjeni društvene svijesti i u postepenom odbacivanju balasta stereotipa i klišeja kojih ljudi često nisu bili niti svjesni.

Upravo je razdoblje uključivanja u Vijeće Europe važan dio hrvatske političke povijesti. Nije bilo dovoljno osloboditi se Jugoslavije, bilo je potrebno europeizirati se. U današnje vrijeme i u globaliziranom svijetu jedna mala država poput Hrvatske nije mogla opstati izolirana, pogotovo ne bez vlastitih energetske resursa i samoodržive industrije, jer živjeti samo od turizma nije moguće. To su osnovni razlozi koji su Hrvatsku, kao pomorsku zemlju s izvoznim potencijalom, pored povijesnih okolnosti uputili na ubrzan put europskih integracija na kojem je Hrvatska potvrdila svoju političku i vrijednosnu pripadnost Europi.

Hrvatska je po svom položaju i tradicionalnim vezama bila značajna poveznica Srednje Europe s drugim europskim regijama. Tako je bilo i na gospodarskom planu, u pomorstvu, trgovini i razmjeni ljudi i ideja. U Europi i svijetu dinamičnih promjena, Hrvatska nije mogla igrati ulogu stoljećima uspješne Švicarske. Upućena je na Europu kao na prirodni okoliš u kojem je prosperitet svake sastavnice uvjet sveopćeg prosperiteta. Bitno je naglasiti da je Vijeće Europe tj. proces učlanjenja Hrvatske u Vijeće Europe kao preduvjet ulaska u članstvo Europske unije jedna od važnih faza u izgradnji društva po europskim načelima. Ona uključuju odbacivanje relikata autoritarizma i totalitarizma. Vijeće Europe odigralo je vrlo važnu ulogu u realizaciji europskog sna u početnoj fazi hrvatske tranzicije.

U svakom slučaju konačno članstvo Hrvatske u Europskoj uniji itekako se isplatilo. Stupanjem u Europsku uniju otvorila se nova epoha u razvoju hrvatskog društva, gospodarstva i političkoga života. Uz fondove za različite oblike potpora, prvenstveno regionalnom razvoju, edukaciji, školstvu, infrastrukturi, zdravstvu itd. mogućnosti koje nudi koncept Europske unije imaju i svjetonazorsku i političku dimenziju. Treba svakako napomenuti i pohvaliti hrvatske pregovaračke strukture koje su svoju cjelokupnu energiju usmjerile na kvalitetno zaključivanje pregovora te učinkovito ispunjenje svih kompleksnih zadaća, odnosno svih točaka 35 poglavlja (*acquis communautaire*).

Kao rezultat nacionalno zakonodavstvo uspješno je prilagođeno standardima Europske unije, a pri čemu se maksimalno vodilo računa o očuvanju hrvatskog nacionalnog identiteta i zaštiti državnih interesa.

2.

Vijeće Europe; institucije, akteri i proces

2.1 Vijeće Europe i njegov nastanak

Vijeće Europe je međuvladina, međunarodna organizacija osnovana s ciljem osiguranja mira, slobode i sigurnosti.

Međunarodna organizacija Vijeće Europe osnovana je 5. svibnja 1949. godine potpisom Ugovora u Londonu¹ (otuda i naziv Londonski ugovor). Nastala je neposredno nakon svih užasa Drugog svjetskog rata, a kao rezultat težnje za osiguranjem europskog mira i zajedništva.

Na samom početku trebalo bi spomenuti govor znamenitog britanskog političara Winstona Churchilla, koji je 1946. godine u Zurichu rekao: „Moramo izgraditi Sjedinjene Države Europe”². „Winston Churchill je bio jedna od prvih osoba koja je naznačila smjer razvitka poslijeratne Europe. Njegov govor, održan 19. rujna 1946. na Sveučilištu u Zurichu, smatra se jednim od najvećih vizionarskih govora ikada održanih u političkoj povijesti Europe.”³ Upravo taj govor bio je poticaj za čvršće povezivanje europskih država u Europsku ekonomsku zajednicu, danas Europsku uniju, a naravno prije svega poticaj stvaranju Vijeća Europe. Vijeće Europe je ujedno i najstarija europska međunarodna organizacija. Sjedište joj je u Strasbourgu (Francuska) u pokrajini Alsace.⁴ Treba spomenuti da sjedište nije izabrano slučajno, budući da je upravo ta pokrajina tijekom povijesti bila predmet političkih sporova i ratova između Francuske i Njemačke. Izborom Strasbourga htjelo se potvrditi pomirenje država Europe u novom zajedništvu, što je i iskazano u članku 1 Statuta Vijeća Europe: „ostvarenje većeg jedinstva između svojih članica radi očuvanja i promicanja ideala i načela koji su njihova zajednička baština.”⁵ Da je Winston Churchill živ, svakako bi bio ponosan na svoje zaključke i izlaganja koja je uputio akademskoj mladeži još 1946. godine na sveučilištu u Zurichu: „Sad ću reći nešto što će Vas iznenaditi. Prvi korak u ponovnom stvaranju europske obitelji mora biti partnerstvo između Francuske i Njemačke.”⁶ Riječi Winstona Churchilla odjeknule su diljem Europe, a svoju ideju ujedinjene Europe on je zajedno s Duncanom Sandysom, podupirao kroz anglo-francuski

¹ Potpisan od strane deset zemalja osnivača.

² Godine 1946, povodom 50. godišnjice njegovog povijesnog govora održana je prva Churchill konferencija. Od tada se ta konferencija održava svake godine, a organizira je Europski institut u Zurichu.

³ Jasna Omejec, Vijeće Europe i Europska unija, institucionalni i pravni okvir, Novi informator, Zagreb 2008.

⁴ Alsace, najmanja pokrajina u kontinentalnoj Francuskoj, ima dva departmana (Bas-Rhin na sjeveru i Haut-Rhin na jugu), nalazi se na krajnjem istoku Francuske i graniči s Njemačkom i Švicarskom.

⁵ Miomir Matulović i Berislav Pavišić, Dokumenti Vijeća Europe, Institucionalni okvir, Ljudska i manjinska prava, lokalna samouprava, kazneno pravo, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka 2001.

⁶ Pascal Fontine, Europa u 12 lekcija, Europska unija, 2006.

ujedinjeni europski pokret godine 1946, koji je postao platformom za koordinaciju pokreta i organizacija različitih uvjerenja stvorenih nakon Drugog svjetskog rata, ali svih okrenutih ujedinjenju Europe.⁷ Tako je održan i prvi Odbor za koordinaciju europskih pokreta 17. srpnja 1947. godine, a drugi put su se sastali nakon tri mjeseca pod nazivom Zajednički međunarodni odbor pokreta za europsko jedinstvo, koji su zadržali sve do haškog „Kon-gresa Europe” 1948. godine. „Struktura Sjedinjenih Europskih država, ako se izgradi dobro i istinski, bit će takva da će učiniti materijalnu snagu jedne države manje važnom. Male će države biti podjednako važne kao i velike i steći će svoju poziciju kroz doprinos zajedničkom cilju...”⁸ Samo na taj način Francuska može ponovno zadobiti svoju vodeću moralnu i kulturnu ulogu u Europi. Europa ne može doživjeti preporod bez duhovno velike Francuske i bez duhovno velike Njemačke. Budući da Vijeće Europe promiče demokraciju, poštovanje ljudskih prava i pravnu državu u zemljama članicama, obrana i promicanje tih vrijednosti u Vijeću nije samo unutarnja stvar vlada država, već i zajednička odgovornost svih država članica. Najvažnija je zadaća te organizacije upravo u izjednačavanju standarda demokracije i zaštite prava pojedinaca, kako u svakoj od država članica, tako i na međunarodnom planu. Također, Vijeće Europe sudjeluje i utječe na rješavanje političkih, društvenih, pravnih te gospodarskih problema država članica.

Osim toga, Vijeće Europe posebno inzistira na uspostavi i zaštiti parlamentarne demokracije, vladavine prava, prava i temeljnih sloboda čovjeka te tako razvija, ujedinjuje i štiti demokratski sustav Europe.⁹

U daljnjem tekstu analizira se položaj, ulog, ustroj i ispunjenja uvjeta za članstvo u Vijeću Europe, a kao posljedica članstva u Vijeću Europe i proces ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju kao najvažniju europsku integraciju. Tu je i kratki osvrt na primanje nekih istočnoeuropskih zemalja u Vijeće Europe.

Osobita pozornost bit će usmjerena na pristupanje Republike Hrvatske Vijeću Europe i kronologiju ulaska naše zemlje u Vijeće Europe. Također, biti će riječi i o osiguranju i postupku zaštite temeljnih prava i sloboda čovjeka u okviru Vijeća Europe, a bitno je napomenuti da od svih ratificiranih i potpisanih konvencija najznačajniju ulogu ima Evropska konvencija o ljudskim pravima. Vijeće Europe danas broji 47 članica, od kojih je u punopravno članstvo primljena i Republika Hrvatska 6. studenoga 1996. godine kao četrdeseta članica. Službeni jezici Vijeća Europe su engleski i francuski (*Council of Europe/*

⁷ Jasna Omejec, nav. dj.

⁸ Intervju Ive Škrabala, bivšeg zastupnika u HS-u, održan u listopadu 2006. godine.

⁹ Matthias Herdegen, *Europsko pravo*, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka 2003.

Conseil de l'Europe). U Parlamentarnoj skupštini Vijeća o kojoj ćemo govoriti u sljedećim poglavljima, osim engleskog i francuskog koriste se kao radni jezici njemački, talijanski i ruski, međutim, tijekom rasprave omogućuje se korištenje i drugih jezika ukoliko se za to pokaže potreba.

Među prvim osnivačima Vijeća Europe bilo je deset europskih država i to: Belgija, Danska, Francuska, Irska, Italija, Luksemburg, Norveška, Nizozemska, Ujedinjeno Kraljevstvo i Švedska.

Svaka europska država može postati punopravnom članicom Vijeća Europe ukoliko jamči zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda svakoj osobi pod svojom jurisdikcijom, te ukoliko prihvaća načelo vladavine prava.¹⁰ Svakako je bitna činjenica da su sve zemlje Europske unije ujedno i članice Vijeća Europe, ali se Vijeće Europe ne smije izjednačavati s Europskom unijom, budući da su te dvije organizacije potpuno različite. „Vijeće Europe je regionalna (europska) međunarodna organizacija političkog karaktera, koja djeluje na načelima institucionalizirane suradnje zasnovane na međunarodnom ugovoru javnopravne naravi koji sklapaju suverene države.”¹¹

¹⁰ Miomir Matulović i Berislav Pavišić, nav. dj.

¹¹ Jasna Omejec, nav. dj.

2.2 Članice Vijeća Europe

Zbog kronološkog prikaza tijeka ulaska država članica u međunarodnu organizaciju Vijeće Europe, nabrojat ćemo svih 47 zemalja članica i datum njihova pristupanja u punopravno članstvo:

1949. (osnivači)

Belgija, Danska, Francuska, Irska, Italija, Luksemburg, Norveška, Nizozemska, Ujedinjeno Kraljevstvo i Švedska

1949. Grčka i Turska

1950. Island i Njemačka

1956. Austrija

1961. Cipar

1963. Švicarska

1965. Malta

1976. Portugal

1977. Španjolska

1978. Lihtenštajn

1988. San Marino

1989. Finska

1990. Mađarska

1991. Poljska

1992. Bugarska

1993. Estonija, Litva, Slovenija, Slovačka, Češka, Rumunjska

1994. Andora

1995. Latvija, Albanija, Moldavija, Makedonija,¹² Ukrajina

1996. Ruska Federacija, Hrvatska

1999. Gruzija

2001. Armenija, Azerbajdžan

2002. Bosna i Hercegovina

2003. Srbija

2007. Crna Gora

Moramo spomenuti da se Monako relativno kasno kandidirao za članstvo u Vijeću Europe, dok je najmlađa članica Crna Gora primljena tek 11. svibnja 2007.

¹² Makedonija je primljena kao bivša Jugoslavenska Republika Makedonija.

Promatrački status¹³ pri tijelima za suradnju vlada zemalja članica Vijeća Europe imaju:

- ★ Sjedinjene Američke Države - promatrački status pri Odboru ministara Vijeća Europe;
- ★ Kanada - promatrački status pri Odboru ministara i Parlamentarnoj skupštini Vijeća Europe;
- ★ Meksiko - promatrački status pri Odboru ministara i Parlamentarnoj skupštini Vijeća Europe;
- ★ Izrael - promatrački status pri Parlamentarnoj skupštini;
- ★ Sveta Stolica, Vatikan¹⁴ - promatrački status pri Parlamentarnoj skupštini;
- ★ Japan - promatrački status pri Odboru ministara Vijeća Europe.

„Odbor ministara Vijeća Europe na svom je 92. zasjedanju, održanom 14. svibnja 1993. donio Statutarnu rezoluciju 93(26) o promatračkom statusu. Rezolucija je donesena u sklopu institucionalnih reformi unutar Vijeća Europe, a potaknuta je promijenjenom političkom situacijom u Europi i svijetu koja je zahtijevala povećanu suradnju između Vijeća Europe i država nečlanica koje dijele ideale i vrijednosti te organizacije.”¹⁵

2.3 Uloga i ciljevi Vijeća Europe

Svakako, najvažnija je uloga Vijeća Europe da promiče demokraciju, poštovanje ljudskih prava i pravne države u zemljama članicama. Rad u toj međunarodnoj organizaciji usmjeren je ponajviše na pojedinca i zaštitu osnovnih prava pojedinaca. Između ostalog, uloga je Vijeća Europe da sudjeluje u svim važnim pitanjima europskog društva te da je aktivno u održavanju i promicanju europskog kulturnog naslijeđa.

Cilj je Vijeća Europe, kako je izloženo u Statutu: „postizanje većeg jedinstva između članica sa svrhom očuvanja i razvitka zajedničkih ideala i načela te omogućavanje njihova socijalnog i gospodarskog napretka.”¹⁶ To će se postizati „zaključivanjem konvencija i zajedničkim djelovanjem u ekonomskom,

¹³ Predstavnici Vlada država koje imaju promatrački status smiju sudjelovati pri radu tijela Vijeća Europe te postavljati pitanja, ali ne mogu sudjelovati u glasovanju. Slično je i sa statusom posebnog gosta, imaju *de facto* ista prava kao i punopravne članice (izuzev u okviru Odbora Parlamentarne skupštine za praćenje ispunjavanja obveza), osim prava na glasovanje i na predstavljanje na izborima.

¹⁴ Vatikan ne želi postati članicom Vijeća Europe.

¹⁵ Jasna Omejec, nav. dj.

¹⁶ Miomir Matulović i Berislav Pavišić, nav. dj.

socijalnom, kulturnom, znanstvenom, pravnom i administrativnom području, kao i u daljnjem ostvarenju i zaštiti prava i sloboda čovjeka.”¹⁷ Danas se Vijeće Europe posebno zalaže za sljedeće, ujedno i glavne ciljeve:

- ★ zaštitu ljudskih prava, pluralističku demokraciju i vladavinu prava,
- ★ promicanje svijesti o europskom kulturnom identitetu i poticanje njegova razvoja i raznolikosti,
- ★ traženje rješenja za probleme s kojima se suočava europsko društvo (manjine, ksenofobija, netsnošljivost, zaštita okoliša, kloniranje, sida, droga, organizirani kriminal itd.),
- ★ razvoj demokratske stabilnosti u Europi kroz potporu političkim, zakonodavnim i ustavnim reformama.¹⁸

U odnosu na četvrtu točku ciljeva Vijeća Europe, misli se naročito na pomoć bivšim socijalističkim zemljama odnosno zemljama Istočne Europe, u uspostavi demokracije kroz navedene reforme, a temeljem različitih programa suradnje kao što su: *Demosthense*, *Themis*, *Lode* i *Demo-Droit*

2.4 Institucije Vijeća Europe (ustroj)

Vijeće Europe organizirano je na demokratski način i nema nikakve naddržavne ovlasti. Kao regionalna, međuvladina organizacija političkog karaktera Vijeće Europe djeluje putem:

- ★ Odbora ministara
- ★ Parlamentarne skupštine
- ★ Kongresa regionalnih i lokalnih vlasti Europe
- ★ Tajništva.

„Iako su članice Vijeća Europe nacionalne države, samo Vijeće Europe nije jednostavni skup država članica, već je to zasebna pravna osoba koja ima svoja vlastita tijela, službenike, administrativni aparat, a ima i pravnu volju relativno neovisnu o svojim članicama, te je nositelj vlastitih prava i obveza.”¹⁹

¹⁷ Isto.

¹⁸ Služba za odnose s javnošću Vijeća Europe, Vijeće Europe aktivnosti i postignuća, Diplomatska akademija Ministarstva vanjskih poslova RH, prijevod Andrea Halambek MVP RH, Zagreb, siječanj 2001.

¹⁹ Jasna Omejec, nav. dj.

2.4.1 Odbor ministara

Glavni organ Vijeća Europe koji donosi odluke je Odbor ministara. Sastaje se dva puta godišnje na razini ministara vanjskih poslova 47 država članica. Odbor ministara tvore i njihovi zastupnici, stalni predstavnici vlada pri Vijeću Europe u Strasbourgu. Za donošenje odluka imaju ista ovlaštenja kao i ministri vanjskih poslova, a sastaju se barem dva puta mjesečno na razini veleposlanika te nadgledaju provođenje aktivnosti Vijeća Europe. Njihovi sastanci nadopunjeni su i sastancima zamjenika stalnih predstavnika, te izvjestiteljskih skupina koje su zadužene za detaljno analiziranje određenih pitanja prije donošenja konačne odluke.²⁰ Većina odluka donosi se dvotrećinskom većinom glasova, dok je za proceduralna pitanja dovoljna obična većina.

Odborom ministara predsjedavaju ministri koji se izmjenjuju svakih šest mjeseci. Sjednice na razini ministara obično se održavaju u svibnju i studenom. Odbor ministara odlučuje o aktivnostima Vijeća Europe na temelju preporuka Parlamentarne skupštine i Kongresa lokalnih i regionalnih vlasti Europe, te na temelju prijedloga međuvladinih odbora i stručnih konferencija. Ujedno je i upravno tijelo u kojem se ravnopravno raspravlja o problemima pojedinih država s kojim je suočeno europsko društvo, pa stoga rasprave Odbora obuhvaćaju sve probleme koji zahtijevaju međusobno dogovorena rješenja na europskoj razini.

Nadalje, Odbor ministara raspravlja i o zajedničkim političkim problemima, osim obrane²¹, raspravlja o europskoj suradnji, usvaja program rada i proračun Vijeća Europe. U suradnji s Parlamentarnom skupštinom Odbor je zadužen za kontrolu ispunjavanja preuzetih obveza država članica, te očuvanje vrijednosti na kojima je sagrađeno i utemeljeno Vijeće Europe. Stoga se može zaključiti, da nakon svih razmatranja, bilo da se radi o aktualnim političkim pitanjima ili pitanjima europske suradnje, ministri vanjskih poslova država članica moraju dati potreban politički poticaj aktivnostima organizacije. U odnosu na donošenje konačnih odluka, može se desiti da sve zemlje članice nemaju usuglašene stavove odnosno rješenja, te da ne podržavaju neke projekte. U tom slučaju Odbor ministara ima mogućnost ostvarenja projekta kroz parcijalne sporazume, što mu omogućuje da samo neke od država članica koje podržavaju taj projekt provedu zajedničku akciju u nekim područjima. S druge pak strane, prošireni sporazumi omogućuju državama članicama da

²⁰ Miomir Matulović i Berislav Pavičić, nav. dj.

²¹ Obrana je jedino područje o kojem Vijeće Europe ne raspravlja, a to se odnosi i na ekonomska pitanja vezana uz obranu.

svoju suradnju ostvare s državama koje nisu članice Vijeća Europe i to putem stalnih struktura te organizacije, što pokazuje fleksibilnost strukture rada u Odboru ministara.

No, vratimo se ponovno donošenju odluka Odbora ministara. Dakle, nakon što Odbor ministara donese određene odluke, one se upućuju vladama država članica kao preporuke ili kao europske konvencije ili sporazumi koji obvezuju samo one države koje su dale svoj pristanak da njima budu vezane, a čiji su ih parlamenti ratificirali.²² Do danas su u okviru Vijeća Europe zaključena oko 202 međunarodna ugovora (uključujući i protokole), od kojih su svakako najznačajniji: Europska konvencija za ljudska prava²³, Europska konvencija o pravima i temeljnim slobodama čovjeka, Konvencija o sprečavanju torture, Europska socijalna povelja, Europska kulturna konvencija, Okvirna konvencija o zaštiti nacionalnih manjina. Odbori vladinih stručnjaka pripremaju sadržaj odnosno tekstove konvencija, kao i preporuka.²⁴

Kako bi se postiglo međudjelovanje političkih s tehničkim interesima i promišljanjem iz raznih djelokruga kojima se bavi ova međuvladina organizacija, odbori vladinih stručnjaka odgovorni su Odboru ministara. Jedna od najvažnijih odgovornosti Odbora ministara je zasigurno i kontrola učinkovitosti provođenja konvencija i sporazuma između zemalja članica. Poglavitito se misli na konvencije koje se odnose na ljudska prava, od kojih je svakako najvažnija i ključna Konvencija o ljudskim pravima. Nadalje, Odbor ministara ima kolektivnu odgovornost za stvarno ispunjavanje obveza koje su države članice preuzele prihvaćanjem Statuta Vijeća Europe. Dakle, prihvaćajući Statut Vijeća Europe, države članice obvezale su se prihvatiti i načela pravne države, načelo po kojem su svakoj osobi pod njenom nadležnošću zajamčena ljudska prava i temeljne slobode, obvezuju se i na veću međusobnu suradnju i jedinstvo, kao i aktivnije poticanje ekonomskog i socijalnog napretka.

Ukoliko bi kod pojedine države članice došlo do ozbiljnijeg kršenja obveza Statuta Vijeća Europe, Odbor ministara može suspendirati pravo na njeno predstavljanje, zatražiti njeno povlačenje ili pak u najgorem slučaju donijeti odluku o njenom isključenju iz članstva u Vijeću Europe.

²² Miomir Matulović i Berislav Pavišić, nav. dj.

²³ Ujedno najvažnija i najstarija konvencija. Čin njezina donošenja pravno je uobličio ideju zemalja Europe o uspostavljanju jedinstvene zaštite ljudskih prava i individualnih političkih sloboda, koje uz vladavinu prava čine temelj istinske demokracije. Uz nju su doneseni i brojni protokoli od kojih izuzetan značaj ima Protokol br. 11, kojim je uvedena stalna pravosudna institucija Europski sud za ljudska prava.

²⁴ O pitanjima koja se ne uređuju međunarodnim ugovorima, Odbor ministara može usvajati preporuke upućene državama članicama. Iako nisu obvezujuće, Statut VE ipak ovlašćuje Odbor ministara da od vlada država članica zahtijeva da ga „obavijeste o akcijama koje su poduzele” na osnovi preporuka. Odnose se na ona pitanja za koja postoji suglasnost da predstavljaju „zajedničku politiku” (*common law*).

2.4.2 Parlamentarna skupština

Parlamentarna skupština Vijeća Europe²⁵ je debatno i savjetodavno tijelo, koju čine predstavnici 47 nacionalnih parlamenata država članica. Ovisno o broju političkih stranaka i broju stanovnika pojedine države, svaki parlament bira 2-18 predstavnika. Parlamentarna skupština danas broji ukupno 582 člana od kojih je 291 zastupnik i 291 zamjenik. Zastupnici te njihovi zamjenici biraju se u nacionalnim parlamentima iz redova parlamentarnih zastupnika svake od zemalja²⁶.

Članovi Parlamentarne skupštine sastaju se četiri puta godišnje na plenarnoj sjednici u trajanju od tjedan dana.²⁷ Zasjedanja Skupštine su javna, a održavaju se u velikoj polukružnoj dvorani Europske palače u Strasbourgu. Članovi u Parlamentarnoj skupštini podijeljeni su u pet političkih skupina i to:

- ★ Socijalistička skupina
- ★ Skupina Europske narodne stranke
- ★ Europska demokratska skupina
- ★ Liberalna i demokratska skupina reformista
- ★ Skupina ujedinjene europske ljevice.

Naravno da neki zastupnici ne žele pripadati niti jednoj od gore navedenih grupa. „Političke skupine obavezne su poštovati i unapređivati vrijednosti Vijeća Europe, osobito politički pluralizam, ljudska prava i vladavinu prava. Kako bi se skupina osnovala potrebna je odluka najmanje 20 predstavnika iz najmanje šest različitih nacionalnih izaslanstava.”²⁸ Parlamentarna skupština bira predsjednika iz svojih redova, koji ostaje na dužnosti tri godine. Predsjednik, dopredsjednik i predsjedatelji pet političkih grupa tvore Biro Skupštine. Skupština bira glavnog tajnika Vijeća Europe kao i njegova zamjenika, tajnika Skupštine i suce Europskog suda za ljudska prava. U odnosu na svoj rad i djelokrug, Parlamentarna skupština sama donosi svoj dnevni red. Raspravlja o aspektima međunarodne politike, te svim aktualnim pitanjima u vezi s problemima suvremenog društva, te o europskim i svjetskim zbivanjima. Članovi Parlamentarne skupštine Vijeća Europe ne predstavljaju svoje vlade, već govore u svoje ime te zastupaju mišljenje svoje stranke ili grupe kojoj pripadaju. Koliko je važan i značajan rad Parlamentarne skupštine Vijeća

²⁵ Svoje prvo zasjedanje održala je 10. kolovoza 1949. godine.

²⁶ Vijeće Europe, Parlamentarna skupština Vijeća Europe, prijevod Hrvatski državni sabor, Zagreb, svibanj 1998.

²⁷ Voditelj Izaslanstva Hrvatskog sabora u Parlamentarnoj skupštini Vijeća Europe od 2012. je zastupnik prof. dr. sc. Gvozden Srećko Flego.

²⁸ Jasna Omejec, nav. dj.

Europe svjedoči i činjenica, da su na pojedinim zasjedanjima prisustvovali i istaknuti svjetski državnici koji su svojom nazočnošću i riječju pridonijeli važnim raspravama. Primjerice: Ivan Pavao II, Helmut Kohl, Hosni Mubarak, Yasser Arafat, kralj Juan Carlos i dr.²⁹ Rad Parlamentarne skupštine pripremaju specijalizirani odbori koji se bave pravnim, političkim i socijalnim pitanjima, ljudskim pravima, zdravstvom i obiteljima, poljoprivredom i ruralnim razvojem, gospodarskim razvojem, migracijama, izbjeglicama, parlamentarnim odnosima i odnosima s javnošću, ravnopravnošću žena i muškaraca, okolišem, regionalnim planiranjem i lokalnim vlastima, znanosti i tehnologijom, kulturom i obrazovanjem, te praćenjem poštivanja preuzetih obveza država članica.³⁰ Skupština organizira i razne manifestacije u kojima savjetodavno sudjeluju i pridonose svojim radom razne međunarodne nevladine udruge i to putem specijaliziranih odbora. Skupština održava razne simpozije, parlamentarne forume međunarodnih organizacija kao što su: Europska banka za obnovu i razvoj (EBRD), Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD), neke institucije Ujedinjenih naroda. Nadalje, održava redovite konferencije te javne parlamentarne rasprave na kojima se putem dijaloga između priznatih stručnjaka i parlamentaraca traži rješenje gorućih europskih problema (nasilje, droga, imigracije, okoliš i dr.). Rasprave i preporuke Parlamentarne skupštine ishodište su mnogih aktivnosti Vijeća Europe, kao i aktivnosti Odbora ministara, a ponajprije su značajne zbog činjenice da ih zastupnici u Parlamentarnoj skupštini ponovno iznose i u svojim parlamentima, pa na taj način utječu i na vlade vlastitih država. Drugim riječima, tekstovi koje usvaja Parlamentarna skupština daju glavne smjernice Odboru ministara, nacionalnim vladama, parlamentima i političkim strankama. Brojni međunarodni, više znani kao europski ugovori, bili su potaknuti od strane Skupštine, a svakako kao najpoznatiji treba istaknuti Europsku konvenciju o ljudskim pravima potpisanu u Rimu 1950. godine. Svi ti ugovori čine temelj pravnog sustava Europe. Na kraju ovog poglavlja svakako bih spomenula osobitu važnost Parlamentarne skupštine i njen doprinos bržoj integraciji zemalja Srednje i Istočne Europe u europsku demokratsku obitelj, te poticanju na veću međusobnu parlamentarnu suradnju svih europskih zemalja.

²⁹ Upravo su ta istaknuta svjetska imena svojim sudjelovanjem na sjednicama Parlamentarne skupštine Vijeća Europe ponovno potvrdila važnost tog tijela, te pokazala svijetu koliko su značajne rasprave koje se vode u Parlamentarnoj skupštini o važnim europskim i svjetskim zbivanjima.

³⁰ Vijeće Europe, Parlamentarna skupština Vijeća Europe, prijevod Hrvatski državni sabor, Zagreb, svibanj 1998.

Upravo je zbog toga Parlamentarna skupština 1989. godine uvela status „posebnog gosta”³¹, koji je omogućio zemljama Srednje i Istočne Europe, dakle zemljama koje još nisu postale punopravne članice Vijeća Europe, da sudjeluju na plenarnim sjednicama Parlamentarne skupštine, te sastancima specijaliziranih odbora i tako ubrzaju i olakšaju svoj ulazak u Vijeće Europe. Moglo bi se reći da je status posebnog gosta ujedno i priprema za prijem u punopravno članstvo Vijeća Europe. Status posebnoga gosta uživao je i Parlament Bjelorusije od rujna 1992. godine do siječnja 1997. godine, međutim, to je suspendirano zbog toga što Bjelorusija nije poštivala ljudska prava.

„Hrvatska ima pet predstavnika u Parlamentarnoj skupštini Vijeća Europe, uz koje se imenuje i njihovih pet zamjenika. Od ožujka 2008. Izaslanstvo Hrvatskog sabora u Parlamentarnoj skupštini Vijeća Europe ima status radnog tijela Hrvatskog sabora. U Hrvatskom saboru djeluje Odbor za međuparlamentarnu suradnju, koji se zajedno s Odborom za vanjsku politiku brine za provedbu vanjske politike Republike Hrvatske u okvirima međuparlamentarne suradnje s drugim državama i međunarodnim organizacijama u poslovima od zajedničkog interesa”.³²

2.4.3 Kongres lokalnih i regionalnih vlasti Europe

Kongres lokalnih i regionalnih vlasti Europe savjetodavno je tijelo Vijeća Europe. Osnovao ga je Odbor ministara 1994. godine, kao zamjenu za tadašnju Stalnu konferenciju lokalnih i regionalnih vlasti, te predstavlja lokalne i regionalne vlasti.³³

Kongres lokalnih i regionalnih vlasti tvori 291 zastupnik i 291 zamjenik, koji su izravno odgovorni lokalnim i regionalnim vlastima države članice.³⁴ Nacionalna izaslanstva predstavljaju različite tipove lokalnih i regionalnih vlasti, kao i raznolikost političkih snaga u državnim tijelima. Sastaju se jedanput godišnje na plenarnoj sjednici u Strasbourgu. Kongres se sastoji od dva doma od kojih jedan predstavlja Dom lokalnih vlasti, a drugi predstavlja Dom regija. Svake druge godine domovi biraju predsjednika i biro, dok se predsjednik Kongresa bira iz oba Doma naizmjenično. Šefu tajništva Kongresa, koji je

³¹ Da bi olakšala proces primanja u članstvo zemljama Srednje i Istočne Europe, skupština je 1989. godine uvela status „posebnog gosta” primjenjiv za sve narodne zakonodavne skupštine onih europskih država nečlanica koje su ratificirale ili pristupile Helsinškom završnom dokumentu. U krugu Skupštine i njezinih Odbora posebni gosti imaju ista prava kao i punopravne članice, osim prava na glasovanje i na predstavljanje na izborima.

³² Jasna Omejec, nav. dj.

³³ Savjetodavno je tijelo, skraćeno „CLRAE”.

³⁴ Služba za odnose s javnošću Vijeća Europe, Vijeće Europe aktivnosti i postignuća, Diplomatska akademija Ministarstva vanjskih poslova RH, prijevod Andrea Halambek MVP RH, Zagreb, siječanj 2001.

odgovoran za svoj rad, pomažu službenici Vijeća Europe. Radi razmatranja specifičnih pitanja koja se odnose na rad i poboljšanje učinkovitosti i fleksibilnosti, Kongres i oba Doma osnivaju *ad hoc* radne grupe.³⁵ Prema modelu Parlamentarne skupštine, glavna je zadaća Kongresa promicanje lokalne i regionalne demokracije i međuregionalne suradnje u Europi. Glavni je cilj Kongresa da lokalne i regionalne vlasti sudjeluju u radu Vijeća Europe i u ostvarivanju europskog ujedinjenja.

Ukratko, cilj Kongresa je jačanje demokratskih struktura na lokalnoj razini i pomoć novim demokracijama da utemelje učinkovite lokalne i regionalne vlasti. Upravo se lokalna i regionalna samouprava smatra temeljem decentralizacije i demokracije svake države, te težnje za jedinstvom Europe, a na osnovi suradnje regija unutar i preko državnih granica. S obzirom na tu okolnost, Kongres je usvojio drugi Protokol Europskoj konvenciji o prekograničnoj suradnji, a cilj mu je promicanje međuteritorijalne suradnje između lokalnih i regionalnih vlasti. U prvom Protokolu određen je pravni okvir suradnje između općina i regija s obje strane granica. Između ostalog, Kongres je aktivan i u rješavanju svih političkih pitanja koja se tiču lokalnih i regionalnih vlasti, lokalne i regionalne autonomije, pitanja zdravstva, zaštite okoliša i prostornog uređenja, urbanizma, prosvjete, kulture itd.

Kongres također prati rad zemalja članica u smislu primjene načela lokalne demokracije navedene u Europskoj povelji o lokalnoj samoupravi. Ukoliko bi u funkcioniranju lokalne i regionalne demokracije neke od zemalja članica nastupila ozbiljna poteškoća, Kongres šalje izvjestitelje, koji po potrebi sastavljaju izvješće o tom pitanju. Radi jačanja lokalne i regionalne samouprave, Kongres je usvojio Europsku povelju o regionalnoj samoupravi kojom se poziva na prenošenje nadležnosti, sloboda i demokratskih struktura na regionalne vlasti, te se traži da im se osiguraju dovoljna financijska sredstva, i dovoljan broj državnih službenika kako bi samostalno vodile poslove bez nepotrebnog uplitanja i aktivnosti država.³⁶

Kongres lokalnih i regionalnih vlasti savjetuje se i s brojnim stručnim organizacijama te sudjeluje u organiziranju raznih konferencija u odnosu na specifične regije, kao što su primjerice mediteranske i baltičke regije, planinske regije itd. te radi na zaštiti i razvitku takvih regija. U odnosu na energetske politiku, zagađenje, nesigurnost u gradovima i urbanim sredinama, Kongres traži i promiče nova rješenja za probleme s kojima se susreću veliki gradovi, a sve to sukladno Europskoj povelji o životu u gradovima. Kongres je usvojio

³⁵ Organizacija rada tih *ad hoc* radnih skupina uređena je Poslovnikom.

³⁶ Kongres prati kako zemlje članice primjenjuju načela lokalne demokracije, navedena u Europskoj povelji o lokalnoj samoupravi.

i Europsku konvenciju o zaštiti pejzaža. Na kraju treba spomenuti da su i mladi ljudi potaknuti da rade na društvenim promjenama u svojim sredinama, gradovima, regijama, pa ih se potiče na aktivno sudjelovanje u donošenju odluka koje se tiču njih samih, a sve temeljem Povelje o sudjelovanju mladih u gradskim i regionalnim poslovima. Svaka država članica ima i određen broj predstavnika u Kongresu lokalnih i regionalnih vlasti, primjerice Hrvatska ih ima 5. U vezi s Kongresom lokalnih i regionalnih vlasti Europe treba napomenuti kako su kao dio mirovnog procesa u bivšoj Jugoslaviji 1993. godine osnovane Agencije lokalne demokracije. Njihova je zadaća bila da djeluju kroz partnerske odnose između određenih vlasti u toj regiji s lokalnim i regionalnim vlastima iz drugih dijelova Europe, da promiču demokraciju i uvažavanje ljudskih prava, a budući da je u bivšoj Jugoslaviji u to vrijeme bilo goruće pitanje smještaja i pomoći izbjeglica, glavna zadaća Agencija bila je kako poboljšati položaj izbjeglica te pomoć oko obnove javnih službi.

2.5 Kronologija važnih zbivanja u povijesti Vijeća Europe

Vratimo li se pedeset godina unatrag možemo pratiti bogatu kronologiju zbivanja, a svakako bi trebalo izdvojiti ključne događaje u povijesti Vijeća Europe:

- ★ 5. svibnja 1949. u Londonu je deset zemalja³⁷ potpisalo akt o osnivanju Vijeća Europe radi zaštite i promidžbe ideala i zajedničkih načela njenih članica te pomoći njihovu gospodarskom i socijalnom razvoju.
- ★ 4. studenoga 1950. u Rimu je potpisan prvi međunarodni pravni instrument za zaštitu ljudskih prava, Konvencija o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda. Zaštita prava svakog građanina zemalja članica Vijeća Europe, te učvršćivanje demokracije i pravne države jesu temeljne vrijednosti na kojima počiva Vijeće Europe.
- ★ u prosincu 1955. godine Odbor ministara Vijeća Europe odabrao je simbol i himnu organizacije: europska plava zastava s dvanaest zvjezdica³⁸ i „Oda radosti” Ludwiga van Beethovena.
- ★ 1959. godine utemeljen je Europski sud za ljudska prava radi nadzora nad poštivanjem Konvencije o ljudskim pravima.
- ★ 1977. godine francuski predsjednik Giscard d’Estaing svečano je otvorio Europsku palaču u Strasbourgu³⁹.

³⁷ Belgija, Danska, Francuska, Italija, Irska, Luksemburg, Nizozemska, Norveška, Švedska i Velika Britanija.

³⁸ Krug s dvanaest zvjezdica predstavlja jedinstvo europskih naroda.

³⁹ Današnje sjedište Vijeća Europe.

- ★ 1983. godine dodan je *Protokol šest* Konvenciji o ljudskim pravima, a tiče se ukidanja smrtne kazne. Od usvajanja tog Protokola nije izvršena niti jedna smrtna kazna u 40 zemalja članica Vijeća Europe.
- ★ 1989. godine ustanovljen je status posebnog gosta u Parlamentarnoj skupštini Vijeća Europe, kako bi se nakon pada komunizma pomoglo istočnoeuropskim zemljama u približavanju europskim standardima. Nakon pada Berlinskog zida 1989. godine, Vijeće Europe se snažno počelo širiti na istočnoeuropske zemlje, od kojih je 1990. godine prva u organizaciju ušla Mađarska.⁴⁰
- ★ 1993. godine održan je u Beču prvi sastanak na vrhu koji je okupio predsjednike država i vlada zemalja članica Vijeća Europe, a drugi sastanak na vrhu održan je 1997. godine u Strasbourgu.
- ★ 1998. godine osnovan je i novi Europski sud za ljudska prava, koji je ujedinio stari sud i u međuvremenu osnovanu Europsku komisiju.
- ★ 1999. godine Vijeće Europe usvojilo je u Budimpešti „Budimpeštansku izjavu” za veliku Europu bez podjela, koja govori o izgledu kontinenta i aktivnostima Vijeća Europe u 21. stoljeću.

U „Budimpeštanskoj izjavi” ministri vanjskih poslova 41 zemlje članice obvezali su se učvrstiti stabilnost kontinenta utemeljenu na demokratskim institucijama, ojačati političku, zakonodavnu, socijalnu i kulturnu koheziju Europe, uz temeljni značaj demokracije pravne države i zaštite ljudskih prava. Proširena je i pomoć zemljama članicama koje su na putu izgradnje demokratskih institucija, kako bi sve zemlje postigle jednake standarde u demokratskom razvoju. Ministri su se tom izjavom obvezali i na daljnju borbu protiv terorizma, rasizma, ksenofobije, nacionalizma, diskriminacije nacionalnih manjina, netolerancije. Dakle, tijekom pedeset godina uspješnog postojanja, Vijeće Europe je osim temeljne Konvencije o ljudskim pravima, prihvatilo još 173 konvencije i povelje, koje pokrivaju najšira područja svakodnevnog života europskih građana, od borbe protiv uporabe droga, terorizma, organiziranog kriminala, korupcije i pranja novca, mučenja, rasizma i ksenofobije, do prava nacionalnih manjina, socijalnih prava te prava djece i mladih.

⁴⁰ Zbog toga se u Budimpešti i održala središnja proslava pedesete obljetnice utemeljenja Vijeća Europe.

2.6 Aktivnosti Vijeća Europe

Aktivnosti Vijeća Europe tiču se svih glavnih pitanja s kojima se suočava europsko društvo, osim pitanja obrane. Dakle, rad Vijeća Europe mogao bi se opisati kroz sljedeća polja aktivnosti:

- ★ slobode i temeljna ljudska prava,
- ★ sredstva javnog priopćavanja (mediji),⁴¹
- ★ suradnja na području prava i ostvarivanja zakonitosti,
- ★ društvena i ekonomska pitanja,
- ★ pitanja iz područja zdravstva,
- ★ pitanja iz područja sporta,
- ★ pitanja iz područja kulture,
- ★ pitanja iz područja obrazovanja,
- ★ pitanja mladih,
- ★ pitanja lokalne uprave i regionalnih vlasti,
- ★ pitanja zaštite okoliša⁴².

U odnosu na aktivnosti Vijeća Europe svakako se treba osvrnuti na značenje pravne suradnje u radu Vijeća Europe. Naime, Vijeće Europe pokriva tri vrlo važna područja, može se reći ključna:

- ★ usklađivanje nacionalnog zakonodavstva prema načelima demokracije, ljudskih prava i vladavine prava,
- ★ poboljšanje rada pravosuđa u odnosu na brži i jednostavniji rad u sudskim postupcima,
- ★ pronalaženje zajedničkih rješenja za pravne i etičke probleme koji rezultiraju znanstvenim i tehnološkim napretkom i to usvajanjem pravne regulative koja obuhvaća problematiku suvremenog društva.

Stoga se može zaključiti da aktivnosti Vijeća Europe imaju značajnu ulogu u kreiranju zajedničkog europskog zakonodavstva, a poglavito zato što iniciraju i mnogobrojne europske sporazume, te izravno pridonose usklađivanju europskih zakonskih sustava uz pomoć dva najvažnija međunarodna pravna instrumenta: međunarodnih ugovora i preporuka.

„Vijeće Europe pod <ugovorom> smatra međunarodni sporazum koji je u pisanom obliku sklopljen između država i uređen međunarodnim pravom, bilo da je sadržan u jedinstvenoj ispravi ili u dvjema ili u više međusobno povezanih

⁴¹ Slobodni, neovisni i pluralistički mediji od najveće su važnosti za funkcioniranje rada Vijeća Europe.

⁴² Države članice Vijeća Europe suočavaju se s raznim problemima vezanima uz okoliš i prostorno planiranje te prirodne i tehnološke katastrofe, koji se često mogu riješiti samo na međunarodnoj razini.

isprava i bez obzira na njegov posebni naziv.”⁴³ Ugovori Vijeća Europe obuhvaćaju: konvencije, okvirne konvencije, sporazume, povelje, kodekse, protokole, kojima se mijenjaju ili dopunjuju izvorni tekstovi ugovora. Svi pravni instrumenti nazivaju se još i „Europski ugovori” u smislu „Bečke konvencije” o pravu međunarodnih ugovora. Ugovori su multilateralni, njima se ustanovljuju pravni standardi u državama članicama.

Svaka država koja potpiše i ratificira međunarodni ugovor obvezna je postupati po njegovim pravilima i uključiti ga u nacionalno gospodarstvo. Najčešće se sklapaju Konvencije i sporazumi, a razlikuju se jedino po tome što je „europska konvencija” obično predmet polaganja instrumenta prihvata (najčešće ratifikacije), dok sporazum može biti potpisan i bez polaganja takvog instrumenta. Republika Hrvatska je potpisnica više od 90 međunarodnih ugovora, a uključujući protokole Vijeća Europe riječ je o 202 dokumenta.

Konvencije imaju zakonsku snagu, pa se njima mogu urediti sva pitanja između država članica, one obvezuju države koje ih ratificiraju, a toliko su jak instrument pravne suradnje između država članica, da jedna multilateralna konvencija Vijeća Europe može zamijeniti desetke bilateralnih konvencija između država članica. Međutim, konvencije i sporazumi moraju se razlikovati od tzv. djelomičnih sporazuma, koji su poseban oblik suradnje unutar organizacije i nisu međunarodni ugovori. „Djelomični sporazumi dopuštaju državama članicama Vijeća Europe da se suzdrže od sudjelovanja u određenim aktivnostima što su ih prihvatile druge države članice. S gledišta Statuta Vijeća Europe, djelomični sporazum ostaje aktivnost organizacije na isti način na koji su to i druge programske aktivnosti, osim što djelomični sporazum ima svoj vlastiti proračun i radne metode koje određuju same članice takvog sporazuma. Sukladno Statutarnoj rezoluciji 93(28) o djelomičnim i proširenim sporazumima iz 1993. godine, dva uvjeta moraju biti ispunjena da bi se sklopio djelomični sporazum: prvo, odobrenje Odbora ministara za ustanovljenje djelomičnog sporazuma i drugo, rezolucija kojom se sklapa djelomični sporazum i koja ujedno sadržava temeljne odredbe sporazuma, a usvajaju je samo one države koje to žele.”⁴⁴ Međutim, osim konvencija Odbor ministara može usvojiti i preporuke vladama zemalja članica, dajući im smjernice za izmjene nacionalnog zakonodavstva. To je učinkovitiji i praktičniji način rješavanja novih problema.⁴⁵

⁴³ Jasna Omejec, nav. dj.

⁴⁴ Isto.

⁴⁵ Služba za odnose s javnošću Vijeća Europe, Vijeće Europe aktivnosti i postignuća, Diplomatska akademija Ministarstva vanjskih poslova RH, prijevod Andrea Halambek MVP RH, Zagreb, siječanj 2001.

2.7 Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i Europski sud za ljudska prava u Strasbourgu

Princip uvažavanja ljudskih prava osnovni je temelj same organizacije Vijeća Europe. Još 1948. godine na sastanku u Haagu „Kongres Europe” poslužio je kao filter za stvaranje Vijeća Europe. Od 8. do 11. svibnja 1948. godine, između 800 i 1000 delegata iz cijele Europe, kao i promatrači iz Kanade i SAD-a, okupili su se u Den Haagu na povijesnom „Kongresu Europe.”⁴⁶ Kongres je organizirao Zajednički međunarodni odbor pokreta za europsko jedinstvo, kojem je predsjedavao Winston Churchill. Cilj Kongresa bio je razmatranje ideje o razvitku ujedinjene Europe kroz ekonomske i političke programe.

„Kongres je podržao stvaranje europske skupštine i europskog posebnog vijeća (*European special Council*) sa zadaćom da pripreme političku i ekonomsku integraciju europskih država.”⁴⁷ U svojoj Poruci Europljanima prihvaćenoj na završnom plenarnom zasjedanju, Kongres je uputio i sljedeće poruke:

- ★ mi želimo povelju o ljudskim pravima koja će jamčiti slobodu mišljenja, udruživanja i izražavanja, kao i pravo na osnivanje političke oporbe,
- ★ mi želimo sud pravde s odgovarajućim prisilnim mehanizmom za implementaciju te povelje.”⁴⁸

„U rezoluciji koju je Kongres donio na prijedlog svog Političkog odbora također je istaknuto sljedeće: Kongres je (6) uvjeren da bi u interesu ljudskih vrijednosti i ljudske slobode (predložena) skupština trebala sačiniti prijedlog za ustanovljivanje suda pravde s primjerenim kaznama za kršenje Povelje (o ljudskim pravima) i u konačnici svaki građanin pridružene zemlje imat će zaštitu pred sudom u svako doba i s najmanjim mogućim odgađanjem, svake povrede svoga prava oblikovanog u Povelji.”⁴⁹ Nadalje, na Kongresu je usvojena rezolucija u kojoj se navodi sljedeće: „Ovaj Kongres smatra: da postignuta unija ili federacija treba biti otvorena svim europskim državama demokratski upravljanim, koje prihvaćaju poštovanje Povelje ljudskih prava.” Također je odlučio da Komisija treba biti osnovana tako da odmah preuzme dvostruku zadaću ugovaranja takve Povelje i određivanja standarda s kojima se takve države moraju suglasiti ako žele zaslužiti naziv demokracija.

Ubrzo nakon svih tih događanja donesena je Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.⁵⁰ Potpisana je 4. studenoga 1950. godine

⁴⁶ Jasna Omejec, nav. dj.

⁴⁷ Isto.

⁴⁸ Isto.

⁴⁹ Isto.

⁵⁰ EKPLJ.

u Rimu u okviru rada Vijeća Europe, a stupivši na snagu 1953. godine i danas predstavlja jedan od najučinkovitijih i najvažnijih međunarodnih instrumenata za zaštitu ljudskih prava na regionalnoj razini. Ukupnost povijesne važnosti Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava može se sumirati u nekoliko točaka i to:

- ★ riječ je o prvom međunarodnopravnom sveobuhvatnom propisu za zaštitu ljudskih prava;
- ★ ustanovila je prvi međunarodni sud za ljudska prava te proceduru i postupke u slučajevima povrede prava zajamčenih Konvencijom;
- ★ ostaje najrazvijeniji sustav od svih postojećih regionalnih sustava za zaštitu ljudskih prava;
- ★ kroz rad Europskog suda za ljudska prava stvorila je vrlo bogatu i razgranatu pravnu praksu koja je utjecala na razvoj brojnih standarda zaštite ljudskih prava.⁵¹

Ovdje svakako treba spomenuti motive i okolnosti zbog kojih je i u kojima je Konvencija nastala, a to su zasigurno bila najteža kršenja ljudskih prava i nezamisliva zvjerstva koja su pogodila Europu u Drugom svjetskom ratu. Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava je svakako regionalni odgovor na ta najteža kršenja ljudskih prava.

„Izvrsnost sustava zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda ustanovljenih Konvencijom razvidna je i iz činjenice što se prava zaštićena Konvencijom danas u svijetu prepoznaju kao «konvencijska prava», a sam sustav zaštite kao «konvencijski sustav».”⁵² Dakle, Vijeće Europe, institucija unutar koje je Konvencija nastala, ali i Europska Unija,⁵³ stvoreni su i na težnji da se osigura stabilno i trajno partnerstvo zapadnih zemalja s tada stabilnom i mirnom Njemačkom, kao jamcem europskog prosperiteta. I u samoj preambuli Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava govori se o zajedničkoj europskoj baštini ideala slobode i vladavine prava. Izričaj preambule Konvencije upućuje i na jednu drugu, osobito važnu okolnost koja je predstavljala odlučnu motivaciju za nastanak europske Konvencije za zaštitu ljudskih prava:

„Pozivanje na stečevine liberalnih zapadnih demokracija i vladavinu prava kao dio zajedničke europske baštine, upućuje također na želju da se sve nekomunističke europske zemlje čvršće povežu i ujedine kako bi generirale snažnu branu širenju komunizma i narasle vojne i političke moći SSSR-a. Prihvaćanje

⁵¹ Luke Clements, *European human rights, Taking a case under the convention*, Sweet & London Maxwell 1994.

⁵² Jasna Omejec, nav. dj.

⁵³ Zapravo tada Europska ekonomska zajednica.

vrijednosti iz preambule, Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava općenito predstavlja jasnu diferencijaciju u odnosu na onaj sustav vrijednosti koji su njegovale novonastale «narodne demokracije» Istočne Europe».⁵⁴

Prije ulaska u detaljnije razlaganje korisno je objasniti širi institucionalni kontekst u kojem ona djeluje. Taj institucionalni kontekst može ponekad zbuniti, prvenstveno zbog sličnosti naziva i isprepletanja uloga.

Konvencija je pravni akt donesen u okviru Vijeća Europe, koje je jedno od tri najvažnije regionalne organizacije koje sadrže mehanizme zaštite ljudskih prava.⁵⁵ Druge dvije su Europska unija i Organizacija europske sigurnosti i suradnje (OESS). Pritom treba napomenuti da naziv Vijeće Europe ne treba miješati s nazivom Europsko vijeće⁵⁶ (Vijeće ministara), koje je jedno od tijela Europske unije. Prilikom osnivanja Vijeća Europe, dakle sredinom devedesetih godina prošlog stoljeća, prvenstveni cilj bio je promicanje vrijednosti demokratskog političkog poretka i vladavine prava (koncept vladavine prava, *rule of law*, u anglosaksonskoj pravnoj tradiciji, te koncept pravne države, *rechtstaat*, u germanskoj pravnoj tradiciji).⁵⁷ „U svakom slučaju, Vijeće Europe u prvim godinama svoga postojanja predstavljalo je prvorazrednu ideološku barijeru širenju sovjetskog utjecaja u Europi, te jednu od osnovnih opreka totalitarističko-komunističkom režimu na istoku kontinenta.”⁵⁸ Nakon sloma komunizma, u post hladnoratovskom razdoblju, dojučerašnji ideološki protivnici, zemlje istočne Europe postale su članice te je tako Vijeće Europe istinski postalo sveeuropska organizacija. U post hladnoratovskom razdoblju članice Vijeća Europe postaju i neutralne zemlje poput Švicarske i Finske. Danas su gotovo sve europske zemlje uključujući i Rusku federaciju (od 1996. godine) članice.”⁵⁹ Uvjeti za članstvo u Vijeću Europe određeni člankom 3 osnivačke Povelje jesu, da je zemlja istinski demokratska, da poštuje standarde vladavine prava i zaštite ljudskih prava te da u tim područjima surađuje s Vijećem Europe iskreno i učinkovito.⁶⁰ Takva suradnja svakako obuhvaća primjenu Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava.⁶¹ Uz Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava, u okviru Vijeća Europe doneseni su još neki sporazumi o zaštiti ljudskih prava,

⁵⁴ Intervju Ive Škrabala, listopad 2006.

⁵⁵ Luke Clements, nav. dj.

⁵⁶ Naziva se još i europskim „summitom” na kojem se najmanje dvaput godišnje okupljaju šefovi država i vlada 27 država članica Europske unije radi planiranja i usmjeravanja njezine politike.

⁵⁷ Luke Clements, nav. dj.

⁵⁸ Intervju dr. Žarka Domljana, studeni 2006.

⁵⁹ Isto.

⁶⁰ Florence Benoit - Rohmer and Heinrich Klebes, Council of Europe law, Towards a pan- European legal area, Council of Europe, lipanj 2006.

⁶¹ Isto.

npr. Europska socijalna povelja, Europska konvencija za sprečavanje mučenja i Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina. Potreba za donošenjem Europske socijalne povelje proizlazi iz okolnosti da ekonomska i socijalna prava nisu sadržana u Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava, unatoč tome što gotovo sve europske zemlje u svojim ustavima imaju ugrađena navedena prava. Stoga je 1961. godine usvojena u okviru Vijeća Europe Europska socijalna povelja, ali njezino značenje u praksi nije bilo veliko.

Europska konvencija za sprečavanje mučenja usvojena je u okviru Vijeća Europe 1987. godine. Prvenstvena motivacija leži u donošenju UN-ove Konvencije protiv mučenja i drugih oblika okrutnog, neljudskog i ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja iz 1984. godine. Europska konvencija za sprečavanje mučenja ustanovljava Odbor za sprečavanje mučenja, tijelo koje se sastaje *in camera* kako bi preispitalo postupanje prema osobama lišenim slobode. Svaka zemlja potpisnica Europske konvencije za sprečavanje mučenja mora dopustiti članovima Odbora posjete njezinim zatvorima i pritvorskim jedinicama. Uobičajeno je da su ti posjeti redoviti i rutinski. U slučaju kršenja prava iz Europske konvencije o sprečavanju mučenja, Odbor izdaje javnu izjavu (o donošenju izjave odlučuje dvotrećinskom većinom glasova svojih članova). Takva izjava je usvojena primjerice 1992. godine, kada je prozvana Turska zbog aktivnosti posebnih antiterorističkih ogranka njezinih policijskih snaga.

Pokušaji normiranja pitanja položaja nacionalnih manjina na razini Vijeća Europe traju još od njegova osnutka 1949. godine. U tom području i danas postoji niz nesuglasja i otvorenih pitanja, tako da je 1994. godine usvojena samo Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina. Poticaj je bila i UN-ova Deklaracija o pravima članova manjina iz 1992. godine.

No, vratimo li se natrag na europski institucionalni kontekst konvencije, osim Vijeća Europe kao najstarije europske integracije u sklopu koje je donesena Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava, Europska unija, unatoč tome što je nastala prvenstveno kao ekonomska integracija,⁶² poprimivši kasnije jasne političke strukture poput parlamenata, zapravo je oduvijek temeljena na onim istim motivima ka preobrazbi kontinenta u jedinstveno područje blagostanja i vladavine prava kao i Vijeće Europe. Europska unija je osobito danas znatno snažnija integracija, koja poprima paradržavne osobine. Stoga je i krug zemalja članica nešto uži od Vijeća Europe, a kriteriji za članstvo stroži i sveobuhvatniji. Danas Europska unija s Hrvatskom kao posljednjom primljenom državom ima 28 članica. Europska unija ne obuhvaća balkanske zemlje niti, uz izuzetak tri baltičke republike, zemlje bivšeg SSSR-a. Europska unija ima osobit odnos prema Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava.

⁶² Začetak leži u Europskoj zajednici za ugljen i čelik, osnovanoj 1952.

Unatoč tome što je donesena u okviru druge organizacije, tj. Vijeća Europe, Konvencija ima povlašten položaj u Europskoj uniji. Taj položaj ne proizlazi iz puke činjenice da su sve zemlje članice Europske unije ujedno i članice Vijeća Europe i potpisnice Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava. Naime, Europski sud pravde u Luksemburgu kao jedno od tijela Europske unije, od početka svog rada posvećuje posebnu pažnju Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava. Europski sud pravde razvio je svoju vlastitu doktrinu ljudskih prava koja se uvelike temelji na Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava, pa i na praksi Europskog suda za zaštitu ljudskih prava. Od 1969. godine kada je Europski sud pravde u Luksemburgu prvi put počeo razvijati svoju doktrinu ljudskih prava, do danas je donesen cijeli niz presuda tog suda koje potvrđuju vezanost europskog prava (prava Europske unije) za standarde iz Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i njezinih Protokola⁶³.

Takav povlašteni položaj Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava unutar Europske unije, formaliziran je 1977. godine kada je Europski parlament donio deklaraciju kojom potvrđuje vezanost tada još Zajednice prema temeljnim pravima i slobodama iz Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava. U tom smislu ova Konvencija ima karakter određene povelje temeljnih prava koja se primjenjuju u Europskoj uniji, unatoč tome što nije dio *acquisa* (zajedničke pravne stečevine Europske unije).⁶⁴

Međutim, ovdje treba svakako napomenuti, da za razliku od Europske konvencije, Vijeće Europe i Povelje Europske unije koje se ubrajaju u regionalne (europske) instrumente za zaštitu ljudskih prava, UN-ova Opća deklaracija o pravima čovjeka⁶⁵ sveobuhvatni je međunarodni instrument i preteča svih kasnijih globalnih i regionalnih instrumenata te zaštite. Njome se štite temeljna ljudska prava na međunarodnoj razini.

U svrhu razjašnjenja slijedi komparativni prikaz tijela Europske unije i Vijeća Europe.

Vijeće Europe

Parlamentarna skupština

Ministarsko vijeće VE

Europski sud za ljudska prava u Strasbourgu

Europska unija

Europski parlament

Europsko vijeće (Vijeće ministara EU)

Europski sud pravde u Luksemburgu

⁶³ Matthias Herdegen, *Europsko pravo*, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka 2003.

⁶⁴ Matthias Herdegen, nav. dj.

⁶⁵ Donesena 10. prosinca 1948.

Poštivanje ljudskih prava je toliko značajno i naglašeno u najvećem dijelu Statuta Vijeća Europe, da bi ozbiljno kršenje ljudskih prava i temeljnih sloboda bilo osnova za suspenziju odnosno isključenje pojedine države članice iz Vijeća Europe. Europskoj konvenciji o ljudskim pravima prethodile su Opća deklaracija o pravima čovjeka⁶⁶ te američka Deklaracija o pravima i dužnostima čovjeka. Stoga se javila ideja da bi Konvencija trebala biti popisnik ljudskih prava sličan onome u tada još samo nacrtu UN-ovog Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima.⁶⁷ Njenoj izradi se pristupilo odmah po donošenju Povelje UN-a i UN-ove Deklaracije o ljudskim pravima. Međutim, Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i teoretski i praktično predstavlja sveobuhvatniji i učinkovitiji sustav zaštite ljudskih prava od Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima. S druge strane gledano, elementarne sastavnice Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, kao što je pravo na samoodređenje naroda, nedostaju u Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava.⁶⁸ Dakle, usporedbom s MPGPP-om, Konvencija osim izuzetka prava na samoodređenje naroda, sadrži sličan popisnik ljudskih prava. Razlike se nalaze prvenstveno u mogućnostima primjene normi i mehanizmu zaštite zajamčenih prava. Oba propisa dopuštaju mogućnost određenih derogacija pojedinih prava, poput recimo slobode izražavanja, prava na javno okupljanje, udruživanje i sl. zbog potrebe održavanja javnog reda i nacionalne sigurnosti. Međutim, vrlo je važno napomenuti da Europska konvencija o ljudskim pravima za razliku od MPGPP-a traži da takve derogacije budu neophodne u demokratskom društvu, dok i jedan i drugi međunarodni propis kod osnovnih prava ne dopuštaju mogućnost derogacije, čak ni u slučajevima rata ili izvanrednih stanja koja prijete opstanku države članice. Osnovna prava taksativno su navedena u Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava.⁶⁹

⁶⁶ Još se naziva i „Opća deklaracija o ljudskim pravima” ili „Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima”, ovisno o prijevodu, i prvi je sveobuhvatni instrument zaštite ljudskih prava, proglašen na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda 1948. godine. Donesena je kao rezolucija, koja nema nikakvu pravnu snagu, a s ciljem da osigura „zajedničko razumijevanje” ljudskih prava i sloboda koje se spominju u Povelji UN-a. Članak 1 svečano proglašava: „Sva ljudska bića rađaju se jednaka u dostojanstvu i pravima. Ona su obdarena razumom i svijesću pa jedna prema drugima trebaju postupati u duhu bratstva.” S tim je u vezi i čl. 28 koji proglašava da država i međunarodna zajednica priznaju prava čovjeka: „Svatko ima pravo na društveni i međunarodni poredak u kojem se prava i slobode utvrđene ovom Deklaracijom mogu u punoj mjeri ostvariti.”

⁶⁷ MPGPP je stupio na snagu 1966. godine.

⁶⁸ Luke Clements, nav. dj.

⁶⁹ Čl. 2 - Pravo na život, čl. 3 - Zabrana mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, čl. 4 - Zabrana ropstva i prisilnog rada, čl. 5 - Pravo na slobodu i sigurnost, čl. 6 - Pravo na pošteno suđenje, čl. 7 - Kažnjavanje samo na osnovi zakona (*nulla poena sine lege*), čl. 8 - Pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života, doma i dopisivanja, čl. 9 - Sloboda mišljenja, savjesti i vjeroispovijedi, čl. 10 - Sloboda izražavanja, čl. 11 - Sloboda okupljanja i udruživanja, čl. 12 - Pravo na brak, čl. 13 - Pravo na djelotvorno pravno sredstvo pred domaćim tijelom, čl. 14 - Zabrana diskriminacije na osnovi prava i sloboda priznatih Konvencijom.

Statut Vijeća Europe potpisalo je 5. svibnja 1949. godine u Londonu deset država.⁷⁰ Kao što je prethodno navedeno, osnovni prioritet za oživotvorenje Vijeća Europe bila je izrada nacrtu povelje ljudskih prava. Istih deset država začetnica Vijeća Europe potpisalo je u Rimu 4. studenoga 1950. godine Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, a 3. rujna 1953. godine Konvencija je stupila na snagu. Postavlja se pitanje zbog čega je trebalo proći tri godine da Konvencija stupi na snagu? Upravo zbog toga, jer su države članice Vijeća Europe imale niz prijedloga i sjajnih ideja koje nikada nisu bile uvrštene u konačni tekst Konvencije. Dakle, od dana usvajanja čak tri godine bilo je potrebno da se sve članice Vijeća Europe dogovore o njihovom uvrštenju.⁷¹ Zbog toga je dogovoreno da će se u budućnosti pristupiti sklapanju dopunskih protokola. Protokoli su separadni međunarodni ugovori koji obvezuju samo njihove potpisnike. Većina protokola odnosi se na procesna pitanja, no neki protokoli jamče dodatna prava koja nisu spomenuta u Konvenciji. Tako su protokolima zajamčena sljedeća dodatna prava: pravo na vlasništvo, pravo na obrazovanje, pravo na održavanje slobodnih izbora (Protokol I. iz 1952), zabrana dužničkog zatvora, sloboda kretanja i prebivališta, pravo napuštanja zemlje i ulaska u zemlju, zabrana kolektivnog protjerivanja stranih državljana (Protokol VI. iz 1963), pravo na pravičan postupak prilikom odlučivanja o protjerivanju stranaca iz zemlje, pravo žalbe u kaznenim stvarima, pravo na naknadu štete u slučajevima pogrešnih pravomoćnih presuđivanja, imunitet od dvostrukog kaznenog progona (ne *bis in idem*), jednakost bračnih drugova (Protokol VII. iz 1984). Bitno je reći da sve države potpisnice Europske konvencije o zaštiti ljudskih prava nisu ujedno i potpisnice svih protokola. Dakle, Europska konvencija o zaštiti ljudskih prava je svakako najvažniji međunarodni ugovor i bez presedana je najveće postignuće Vijeća Europe. Tim se međunarodnim ugovorom određuju temeljna, neotuđiva prava na slobodu svakog pojedinca, a države se obvezuju jamčiti ta prava svakoj osobi pod njihovom jurisdikcijom. Kroz međunarodni sustav zaštite, svaka država ili pojedinac bez obzira na državljanstvo, mogu se obratiti sudskim tijelima u Strasbourgu koja su ustanovljena Konvencijom, ukoliko smatraju da su im prekršena prava zajamčena Konvencijom o ljudskim pravima.⁷² U odnosu na mehanizam provedbe Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava, sama Konvencija predviđa dvije vrste postupka temeljem kojih zemlje potpisnice mogu odgovarati u slučaju kršenja zajamčenih prava:

⁷⁰ Belgija, Danska, Francuska, Irska, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Norveška, Švedska i Velika Britanija.

⁷¹ Intervju dr. Žarka Domljana, studeni 2006.

⁷² Matthias Herdegen, nav. dj.

- ★ zahtjevi pojedinaca protiv država temeljem članka 34 Konvencije, a pritom se pod pojmom pojedinca podrazumijevaju uz fizičke osobe i nevladine udruge i druge skupine kojima može biti priznat status *jus standi in judicio*, odnosno pojedinci koji tvrde da su žrtve povrede prava priznatih u Konvenciji;
- ★ zahtjev jedne članice odnosno visoko ugovorne stranke ukoliko dođe do povrede odredaba Konvencije ili dodatnih protokola od strane druge visoko ugovorne stranke, temeljem članka 33 Konvencije.

U oba prethodno navedena slučaja, a radi osiguranja poštivanja obveza koje su potpisnice preuzele Konvencijom i dodatnim protokolima, ustanovljuje se Europski sud za ljudska prava koji djeluje kao stalni sud u Strasbourgu. Europski sud za ljudska prava međunarodna je institucija koja može razmatrati zahtjeve osoba koje se žale da su prekršena njihova prava po Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava. Naravno, ti zahtjevi mogu se razmatrati samo pod određenim okolnostima. Zadaća je svake države odnosno visoko ugovorne stranke Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava, da provede prava zajamčena Konvencijom u svom pravnom sustavu, osiguravajući pritom i učinkovite pravne lijekove. Ukoliko je došlo do povrede nekog od prava zajamčenih Konvencijom, a nije pružena učinkovita pravna zaštita pred domaćim sudom, pojedinci kojima je priznat status *jus standi in judicio*⁷³ imaju pravo podnijeti zahtjev Europskom sudu za zaštitu ljudskih prava. Obveza je Suda da razmatra samo one zahtjeve protiv država koje su ratificirale Konvenciju i protokole o kojima je riječ, a odnose se na predmete koji su u nadležnosti njihovih javnih organa vlasti, dakle kompletne uprave, zakonodavstva i suda. Naravno, vrlo je bitno napomenuti da Sud neće ni u kojem slučaju razmatrati zahtjeve protiv pojedinaca ili privatnih firmi. Nadalje, Sud može razmatrati samo one zahtjeve o kojima su iscrpljeni svi pravni lijekovi pred nacionalnim sudovima. Zahtjev Sudu može se podnijeti unutar šest mjeseci od dana dostave odluke najvišeg nacionalnog suda stranci, a ukoliko se prekorači strogo predviđen rok za podizanje zahtjeva pojedinca protiv visoko ugovorne države, Sud će isti odbaciti.⁷⁴

Međutim, treba napomenuti da procesna pretpostavka iscrpljivanja svih pravnih sredstava pred domaćim pravosuđem ne treba biti ispunjena, ako je došlo do kršenja prava na pravičan postupak iz članka 6 Konvencije, tj. pretjeranim odugovlačenjem postupka, jer Konvencija traži da postupak

⁷³ Dakle smatraju da su bili izravne žrtve povrede jednog ili čak više temeljnih prava navedenih u Konvenciji ili protokolima od strane jedne od država.

⁷⁴ Poslovnik Suda za ljudska prava.

bude okončan u razumnom roku. Praksa Europskog suda za ljudska prava odredila je šest godina kao razumno vrijeme u kojem pravičan postupak iz članka 6 Konvencije mora biti okončan.⁷⁵

Nakon usvajanja Protokola XI. na Konvenciju, postupak pred Europskim sudom za ljudska prava temeljem članka 34⁷⁶ u velikoj je mjeri olakšan, jer je pojačana uloga suda kad je riječ o odlučivanju o procesnoj dopustivosti tužbe, s obzirom da je ranije veći broj ovlasti počivao na Komisiji za ljudska prava Vijeća Europe.⁷⁷ To se najbolje vidi iz situacije u kojoj pravni sljednik Europske komisije za ljudska prava postaje Europski sud za ljudska prava, jer početkom pedesetih godina prošlog stoljeća obadvije ustanove nisu zasjedale stalno, već su se sastajale radi razmatranja pojedinih slučajeva. Naime, Europska komisija za ljudska prava odlučivala je o prihvatljivosti tužbe te ukoliko je zaključila da je prihvatljiva, Komisija je pomagala u postizanju rješenja. Ukoliko se rješenje nije postiglo, Komisija je utvrđivala činjenice i davala mišljenje je li u konkretnom slučaju došlo do kršenja zajamčenih prava. Tek nakon toga slučaj se mogao uputiti Europskom sudu za ljudska prava u svrhu donošenja konačne odluke odnosno presude. Time je presuda postala obvezujuća za pojedinu državu, a tužitelju bi bila dodijeljena odšteta i naknada troškova. No situacija se ipak promijenila u odnosu na sve veći broj presuda koje je „proizvodio” Europski sud za ljudska prava. On postaje izravno dostupan pojedincima, a njegova nadležnost obvezuje sve države stranke. Sada Europski sud za ljudska prava obavlja i pripremne faze pojedinog slučaja, zasjeda stalno i donosi presude. U odnosu na pravilno postavljenu tužbu, svaki pojedinačni zahtjev koji bi bio u suprotnosti s odredbama Konvencije i Protokola, Sud uopće neće razmatrati. To znači, da zahtjev podnesen na temelju članka 34 Konvencije koji je anonimn ili je o istom Sud već raspravljao ili se radi o zahtjevu koji je podvrgnut već nekom drugom međunarodnom postupku istrage, a ne sadrži nikakve nove relevantne činjenice ili se radi o zahtjevu koji je nespojiv s odredbama Konvencije i dodatnih protokola, Sud će proglasiti nedopuštenim, a tužba će biti odbačena.⁷⁸ Najveći broj presuda, gotovo svi sudski sporovi (*case law*) Europskog suda za ljudska prava upravo se odnose na postupanja temeljem članka 34 Konvencije za zaštitu ljudskih prava.

Pritom iz godine u godinu broj tužbi rapidno raste. Primjerice, kada se statistički pogleda 1981. godina, ukupno su primljena 404 zahtjeva za pokretanje postupka, dok ih je trinaest godina kasnije, dakle 1994. godine bilo više od

⁷⁵ Intervju mr. Ive Škrabala, listopad 2006.

⁷⁶ Tužbe pojedinaca.

⁷⁷ Sastajala se periodično po potrebi, radi razmatranja pojedinih pitanja.

⁷⁸ Poslovnik suda.

4000. Također se produžuje i vrijeme potrebno za rješavanje tužbe. Tako je prosječno trajanje postupka pred Europskim sudom za ljudska prava 1993. godine bilo pet godina i osam mjeseci. To je posebno ironično s obzirom na činjenicu da je praksa Europskog suda utvrdila kao kriterij razumnog roka trajanja postupka (pravo na pravičan postupak iz članka 6 Konvencije) pred domaćim pravosuđem, razdoblje od šest godina. U razdoblju između 1953. i 1994. godine ukupno je zaprimljeno 26.041 zahtjev za pokretanje postupka. Od tog broja ukupno 2027 tužbi prihvaćene su kao dopustive, a od tog broja u 290 slučajeva utvrđeno je kršenje prava zajamčenih Konvencijom.⁷⁹

Shodno tome, a u cilju jačanja zaštite koju pruža Europska konvencija o ljudskim pravima, popis zajamčenih prava stalno se dopunjuje, a procedura se nastoji poboljšati, što proizlazi iz iskustva i prakse te povećanja broja tužbi i njihove složenosti. Razdoblje od šest mjeseci za podizanje zahtjeva pred Sudom u Strasbourgu prekida se u trenutku kada sud primi prvi dopis pojedinca protiv visoko ugovorne stranke, u kojem je iznesen u glavnim crtama predmet zahtjeva koji se želi podnijeti ili je samo ispunjen obrazac zahtjeva. Zahtjev Sudu šalje se isključivo putem regularne pošte i to na jednom od dva službena jezika, engleskom ili francuskom. Tajništvo suda dodjeljuje stranci broj predmeta na koji se stranka poziva prilikom svakog sljedećeg dopisa upućenog Sudu. Ukoliko Tajništvo suda ima bilo kakve upite ili zatraži dostavu dodatnih dokumenata ili pojedinosti vezanih uz predmet, naravno da je u interesu pojedinca koji je podigao zahtjev da zatražene dopune bez odlaganja dostavi u što kraćem roku. Rok za dostavu nadopunjenog obrasca odnosno pravovremenog odgovora na bilo koji upit Suda je godina dana, u protivnom će se zahtjev poništiti, jer se pretpostavlja da ne postoji interes za daljnje rješavanje zahtjeva. Ukoliko Sud zahtjev proglasi dopuštenim, nastaviti će s ispitivanjem slučaja i provesti istragu uz svu potrebnu suradnju koju će pružiti zainteresirana država. Nadalje, Sud se može staviti na raspolaganje zainteresiranim strankama kako bi se postiglo prijateljsko rješenje, a ukoliko do toga dođe, Sud će donijeti odluku o brisanju slučaja sa svoje liste. Ako utvrdi da je došlo do povrede Konvencije ili dodatnih protokola, Sud će povrijeđenoj stranci dodijeliti pravičnu naknadu. Presude Vijeća su konačne. U slučaju da je stranka spora nezadovoljna ishodom presude, ima pravo u roku tri mjeseca od donošenja presude zahtijevati podnošenje slučaja Velikom vijeću koje se sastoji od sedamnaest sudaca. Najprije Odbor od pet sudaca Velikog vijeća utvrđuje radi li se u konkretnom slučaju o nekom važnom pitanju koje bi moglo utjecati na primjenu i tumačenje Konvencije ili dodatnih protokola te prihvaća zahtjev. Slučaj završava presudom Velikog vijeća koja je konačna te se

⁷⁹ Intervju mr. Ive Škrabala, listopad 2006.

objavljuje. Međutim, ako stranke izjave da neće uložiti zahtjev za podnošenje slučaja Velikom vijeću ili protekne rok od tri mjeseca od dana donošenja presude, a nije uloženi zahtjev Velikom vijeću ili kada Odbor Velikog vijeća odbije zahtjev, presuda Vijeća postaje konačna. Konačne presude suda dostavljaju se Odboru ministara koji nadzire rad Suda u odnosu na izvršenje presuda, a visoke ugovorne stranke dužne su se podvrgnuti presudi.

Sud može davati i savjetodavna mišljenja, ali isključivo na zahtjev Odbora ministara, a koja se odnose na pravna pitanja glede tumačenja Konvencije i dodatnih protokola.

Sud na plenarnoj sjednici bira svog predsjednika, jednog ili dva potpredsjednika, osniva vijeća, bira predsjednike sudskih vijeća, tajnika i dva zamjenika tajnika te usvaja Poslovnik suda. Predsjednik suda i potpredsjednici biraju se na tri godine i mogu biti ponovno izabrani. Plenarne sjednice saziva predsjednik Suda jedanput godišnje radi rješavanja administrativnih i drugih pravnih pitanja ili kada to zahtijeva obavljanje njegovih funkcija prema Konvenciji. Plenarnu sjednicu može sazvati i jedna trećina od ukupnog broja sudaca, a kvorum čine dvije trećine izabranih sudaca. Predsjednik rukovodi radom i službama suda, odgovoran je za njegove odnose s organima Vijeća Europe i predstavlja Sud. Nadalje, predsjednik suda predsjedava plenarnim sjednicama, sjednicama Velikog vijeća i sjednicama Odbora od pet sudaca. Sud ima Tajništvo koje mu pomaže u radu. Na plenarnoj sjednici bira svog tajnika, koji mora uživati visoki moralni ugled, pravno znanje i sposobnost upravljanja. Tajnik se bira na razdoblje od pet godina i može biti ponovno biran. Tajnik pomaže Sudu u obavljanju njegovih funkcija, a odgovoran je za organizaciju i aktivnosti Tajništva po ovlaštenju predsjednika Suda. Čuvar je arhiva Suda te odgovara na upite tiska pridržavajući se dužnosti diskrecije. U odnosu na unutarnje ustrojstvo Tajništvo čine tajnici odjela koje je Sud osnovao, a sastoji se od administrativnih i pravnih službi. Službenike Tajništva imenuje glavni Tajnik Vijeća Europe uz suglasnost predsjednika Suda. Sud razmatra predmete u odborima od tri suca, vijećima od sedam sudaca i Velikom vijeću od sedamnaest sudaca. Vijećanja suda su tajna, a odluke se donose većinom glasova nazočnih sudaca. Suci bira Parlamentarna skupština većinom glasova na prijedlog visoke ugovorne stranke. Broj sudaca jednak je broju visokih ugovornih stranaka. Suci uživaju potpunu neovisnost pri obavljanju svojih dužnosti i ne predstavljaju države koje su ih predložile. Suci moraju biti visokog moralnog ugleda i ispunjavati uvjete koji se traže za obavljanje visokih sudačkih službi. Tijekom svog mandata suci ne mogu obavljati nikakve djelatnosti koje bi bile nespojive s njihovom neovisnošću ili nepristranošću ili zahtjevom punog radnog vremena sudačke službe. U

najvećem broju slučajeva Sud zasjeda kao sudsko vijeće od sedam sudaca, a ukoliko ocijeni tužbu prihvatljivom, pokušava među strankama pronaći prijateljsko rješenje. Međutim, ukoliko sud utvrdi da tužba uopće nije prihvatljiva odnosno neutemeljena je, u vrlo ranoj fazi postupka tročlano će vijeće jednoglasnom odlukom istu isključiti iz procedure. Slučaj će biti proslijeđen Velikom vijeću ukoliko bi tumačenje primjene Europske konvencije o ljudskim pravima bilo vrlo bitno pitanje za rješavanje zahtjeva. Veliko vijeće sastoji se od sedamnaest sudaca i najmanje tri suca zamjenika. U njega ulazi predsjednik Suda, potpredsjednik, predsjednik Vijeća, te suci izabrani u ime zainteresirane ugovorne stranke ili *ad hoc* sudac ukoliko se za to pokaže potreba. Kada Veliko vijeće raspravlja na temelju pojedinačnog zahtjeva prema članku 43 Konvencije, niti jedan sudac iz vijeća koje je donijelo presudu te raspravljalo o dopuštenosti i osnovanosti zahtjeva, neće moći sudjelovati u radu Velikog vijeća. Izuzetak su predsjednik vijeća i sudac izabran u ime države stranke o kojoj se radi. Zbor od pet sudaca Velikog vijeća razmatra zahtjeve podnesene za preispitivanje presude na temelju članka 43 Konvencije.

Provedbu presuda Europskog suda jamči Odbor ministara. U svakom slučaju cilj je bio da se u odnosu na rad Suda poboljša učinkovitost zaštitnih mjera, prije svega skрати procedura postupka, a da se i nadalje zadrži visoka kvaliteta zaštite ljudskih prava koja je u tom periodu izgrađena. Svakako treba napomenuti i to, da se nastojalo sustav učiniti pristupačnijim svim zainteresiranim pojedincima. Cilj navedenih promjena postignut je 9. listopada 1993. godine u Beču, na sastanku predsjednika država i vlada. Gledano statistički, postupak povodom tužbi pojedinaca čini većinu posla Europskog suda za ljudska prava. Dok broj tih postupaka rapidno raste, broj postupaka povodom tužbi država članica protiv drugih država članica temeljem članka 33 Konvencije, ne bilježi nagli porast. Pravo pokretanja postupaka temeljem članka 33 imaju samo države članice, dok su pasivno legitimirane također samo države članice. Zanimljivo je uočiti da najveće europske zemlje poput Velike Britanije, Njemačke i Španjolske nisu nikada pokrenule postupak temeljem navedenog članka. Stoga možemo zaključiti da tu vrstu postupanja koriste uglavnom manje zemlje bez velike političke moći i slabijeg diplomatskog utjecaja. Tako je primjerice Republika Irska tužila Veliku Britaniju u dva navrata i to 1971. i 1972. godine zbog izvanrednih mjera uvedenih u Sjevernoj Irskoj u navedenom razdoblju. Irska vlada smatrala je da te mjere u praksi dovode do kršenja zabrane mučenja te nehumanog i ponižavajućeg postupanja iz Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava. Povodom tih tužbi Europski sud za ljudska prava je utvrdio da se mjere koje je Velika Britanija provodila u Sjevernoj Irskoj ne mogu svrstati pod zabranu mučenja iz

Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava, ali predstavljaju nehumano i ponižavajuće postupanje.⁸⁰ Snaga konačnih odluka Europskog suda za ljudska prava ne počiva samo na činjenici da su dio međunarodnog prava i kao takve obvezatne za članice EKLJP, nego ponajviše na činjenici da sud može temeljem Konvencije do suđivati i pravične naknade ako smatra da je došlo do povrede prava. Pritom pravične novčane naknade imaju karakter moralne satisfakcije, a ne odštete. Takve dosuđene pravične naknade uvelike su utjecale na države članice da promijene svoje pravne sustave prema presudama Europskog suda za ljudska prava.

Naime, tereti plaćanja dosuđenih naknada bili su jednostavno preveliki za državne proračune, pa su članice zaključile da je puno jeftinije od njihova plaćanja u svakom pojedinom slučaju, izvršiti odgovarajuće promjene nacionalnih zakonodavstava. Utjecaj rada Europskog suda za ljudska prava u primjeni Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava na nacionalne pravne sustave i općenito razvoj standarda zaštite ljudskih prava, zaista je velik.

U Austriji je Europska konvencija o zaštiti ljudskih prava dovedena na razinu ustavnog zakona, a zbog presuda Europskog suda za ljudska prava u pojedinim slučajevima izmijenjen je austrijski Zakon o kaznenom postupku te austrijski sustav određivanja tarifa odvjetničkih usluga.

U Belgiji su presude Europskog suda za ljudska prava utjecale na izmjene Kaznenog zakonika, te na izjednačenje položaja izvanbračne s bračnom djecom u Građanskom zakoniku.

U Nizozemskoj većina odredbi Europske konvencije o zaštiti ljudskih prava ima status norme najvišeg pravnog ranga po pravnoj snazi iznad Ustava. Nizozemska je provela izmjene u svom zakonodavstvu glede pritvora duševno oboljelih osoba, nakon presuda Europskog suda za ljudska prava u pojedinim slučajevima.

U Francuskoj je praksa Europskog suda za ljudska prava utjecala na promjene zakonodavstva u području telekomunikacija.

„Na općenitoj razini pravna stajališta izražena u presudama Europskog suda za ljudska prava vrlo su često citirana u presudama nacionalnih sudova i predstavljaju odlučujuće kriterije za rješavanje predmeta u velikom broju slučajeva. U svom radu Europski sud za ljudska prava razvio je kroz *case law* cijeli niz standarda i nekoliko doktrina. Pravna praksa suda u Strasbourgu utjecala je i na druge međunarodne sudove, prvenstveno na Europski sud pravde u Luksemburgu, pa i na interamerički sud. Pritom se mogu čak povući

⁸⁰ Intervju mr. Ive Škrabala, listopad 2006.

neke paralele sa stajalištima i doktrinama razvijenim u praksi Vrhovnog suda SAD-a. Otud i česte usporedbe između Ustava SADa i Europske konvencije o zaštiti ljudskih prava.”⁸¹

Ovdje je potrebno osvrnuti se na prevladavajuću doktrinu u pravnoj praksi Europskog suda za ljudska prava. Riječ je o doktrini *margin of appreciation*.⁸² Ova doktrina predstavlja kriterij dopustivosti odstupanja od nekog od prava zajamčenih Konvencijom s obzirom na okolnosti konkretnog slučaja. Naime, u mnogim predmetima teško je odrediti jasnu crtu razdjelnicu između povrede prava zajamčenog Konvencijom i dopustivog ponašanja. Ukoliko se poslužimo terminologijom iz tehničkih znanosti, „margina aprecijacije” je dopustiva tolerancija odstupanja od predviđene vrijednosti i predstavlja učinkovitu samokontrolu suda, koja mu ne dopušta pretjerano zadiranje u pravne poretke država članica Europske konvencije o zaštiti ljudskih prava. S obzirom da u praksi Europskog suda za ljudska prava postoji niz primjera iz višegodišnjeg rada tog tijela, navest ću ilustrativan primjer iz njegove prakse pod nazivom *BROAN v. Velika Britanija*.

Broan je državljanin Velike Britanije kojeg je 1984. godine uhitila policija i ispitivala pod sumnjom da je kao član Irske republikanske armije (IRA) sudjelovao u napadu na policijsku patrolu. Tijekom ispitivanja Broan nije ništa izjavio i u potpunosti se branio šutnjom. U pritvoru je proveo četiri dana i šest sati. Tijekom tog razdoblja bilo mu je dopušteno da se sastane sa svojim odvjetnikom. Broan nije nikada optužen za neko kazneno djelo, niti je doveden pred sud tijekom ili poslije pritvora. Britansko zakonodavstvo predviđa da policija bez sudskog naloga može uhititi samo osobu za koju postoji osnovana sumnja da je počinila određeno kazneno djelo. Takva osoba mora biti dovedena pred sud u roku od 24 sata, a u svakom slučaju u roku od 48 sati kako bi se izdao sudski nalog za uhićenje, u suprotnom pritvorenik mora biti pušten (stari anglosaksonski pravni institut poznat pod nazivom *writ of habeas corpus*). Međutim, u sedamdesetim je godinama za područje Sjeverne Irske Parlament donio cijeli niz propisa koji su predviđali izvanredne mjere s obzirom na eskalaciju nasilja i porast terorističkih aktivnosti u tom dijelu države. Zakon o borbi protiv terorizma iz 1976. godine (*Prevention of Terrorism Act*), morao se produživati svake godine, a među ostalim dopuštao je policiji uhićenja bez sudskog naloga. Tako su se mogle uhititi osobe za koje je policija imala razloga vjerovati da su umiješani u terorističke aktivnosti, a pritvor nije smio trajati duže od 48 sati. Iznimno, Vladin upravitelj Sjeverne Irske mogao je po zahtjevu policije produžiti taj rok na razdoblje do pet dana.

⁸¹ Intervju mr. Ive Škrabala, listopad 2006.

⁸² Dopustivo odstupanje (engl. *Margin of appreciation*).

Zakon o borbi protiv terorizma potvrđen je i 1984. godine. Tužitelj Broan pred Europskim sudom za ljudska prava ističe da je opisanim uhićenjem Velika Britanija povrijedila članak 5 Europske konvencije o zaštiti ljudskih prava, temeljem kojeg svatko ima pravo na slobodu i osobnu sigurnost, a u slučaju lišenja slobode pravo da bude doveden pred nadležno sudsko tijelo. Tužitelj tvrdi da navedeno britansko zakonodavstvo daje posebne ovlasti upravnim tijelima i ne omogućava zaštitu osobne slobode pred sudskim tijelima. Velika Britanija kao tuženik ističe da se Vlada suočila s iznimno teškim okolnostima u Sjevernoj Irskoj zbog prijetnji organiziranog terorizma. Pritom priznaje činjenicu da nikakvu derogaciju primjene prava iz Europske konvencije o zaštiti ljudskih prava, zbog nastupa izvanrednih okolnosti, nije prijavila Vijeću Europe 1984. godine. Nadalje, Velika Britanija tvrdi da nema razloga vjerovati kako policijska postupanja u predmetnom događaju nisu bila izvedena u dobroj vjeri, a u svjetlu zaštite života drugih, bila su nužna. Također, Velika Britanija ističe da Europski sud za ljudska prava nema ovlasti ocjenjivati nacionalne propise *in abstracto*, već mora odlučiti da li je došlo do povrede prava zajamčenih Konvencijom u konkretnom slučaju. U presudi Europski sud za ljudska prava usvaja tužbu Broana kao osnovanu. Došlo je do povrede prava iz članka 5 Konvencije, jer pritvorenik nije doveden pred sudsko tijelo u zadanom roku. Sudska kontrola uhićenja navodi se u obrazloženju kao jedna od elementarnih karakteristika vladavine prava i ne smije biti dovedena u pitanje. Stoga se odlučivanje o ovom slučaju svelo na utvrđivanje okolnosti o tome, je li period kojeg je tužitelj proveo u pritvoru kraći od prikladnog roka za dovođenje uhićenika pred sudsko tijelo iz Europske konvencije o zaštiti ljudskih prava. Sud stoji pri stajalištu da je razdoblje od 4 dana i 6 sati svakako duže od prikladnog roka za sudsku kontrolu uhićenja. Tužitelju je dosuđena pravična naknada u iznosu od 2.000,00 funti po svakom satu provedenom u pritvoru. Sud je potvrdio stajalište Velike Britanije da nema nadležnosti preispitivati pravne propise *in abstracto*, već može samo odlučivati da li je došlo do povrede nekog od prava i temeljnih sloboda u konkretnom slučaju. Presuda u slučaju Broan nije donesena jednoglasno, već je uključivala više sudačkih izdvojenih mišljenja. Suci Vilhjalmsson, Binschleder, Glocuklu, Matscher i Valticos u svojim izdvojenim mišljenjima ističu da je u ovom predmetu trebalo pažljivo odvagati interese pučanstva u cjelini, koje je ozbiljno ugroženo terorističkom aktivnošću s jedne strane i prava uhićenika s druge strane. Pritom navode podatke da je tijekom vala terorizma u Sjevernoj Irskoj poginulo više od 2000 ljudi. Suci Walsh i Salcedo stoje pri stajalištu da članak 5 Konvencije ne dopušta članicama „marginu aprecijacije”. U svojem izdvojenom mišljenju

sudac Martens pak navodi, da borba protiv terorizma, kao pojava koja negira sve vrijednosti Europske konvencije o zaštiti ljudskih prava, zahtijeva i posebne ovlasti. Također ističe da u borbi protiv terorizma ne bi smjeli nikako dopustiti mučenje ili druge oblike nehumanog i ponižavajućeg postupanja, ali da legalnost zadržavanja uhićenika nešto duže od predviđenog uobičajenim kaznenim postupkom, tijekom takvih izvanrednih okolnosti, ne bi trebala biti upitna. U svakom slučaju, sve zemlje koje su se pridružile Vijeću Europe i postale njegove punopravne članice, a u konkretnom slučaju ponajviše mislimo na zemlje Srednje i Istočne Europe, prilikom učlanjenja ni u kojem slučaju nisu dvojile, već su izrazile svoju spremnost da potpišu i ratificiraju Europsku konvenciju o ljudskim pravima. Vijeće Europe osigurava visoke standarde zaštite ljudskih prava u svojim državama članicama, prvenstveno kroz mehanizme funkcioniranja Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, njenih nadzornih organa, Europske komisije i Suda za ljudska prava.

Svakako je jedna od glavnih zadaća Vijeća Europe poboljšati zaštitu ljudskih prava i to učinkovitim nadgledanjem i zaštitom temeljnih sloboda i prava, prepoznavanjem novih prijetnji ljudskim pravima i dostojanstvu, razvijanjem javne svijesti o važnosti ljudskih prava, te promicanjem obrazovanja o ljudskim pravima i poticanjem profesionalnog usavršavanja.

2.8 Period prije pristupanja RH Vijeću Europe

2.8.1 Republika Hrvatska dobiva status gosta u Vijeću Europe

Stjecanje statusa gosta u Vijeću Europe, 4. svibanj 1992, za Republiku Hrvatsku je bio značajan korak. No, u postupka prijema u Vijeće Europe kao punopravne članice predstojao je težak višegodišnji posao oko pregovaranja, usuglašavanja i donošenja novih propisa.⁸³ Iako je Republici Hrvatskoj jednoglasnom odlukom na zasjedanju Parlamenta Vijeća Europe u Strasbourgu dodijeljen status gosta, pred njom je bio niz obveza, ali također i dobri izgledi druge po redu republike bivše Jugoslavije nakon Slovenije, koja je veoma brzo dobila položaj posebnog gosta u najstarijoj europskoj organizaciji.⁸⁴ Za suradnju i za članstvo u Vijeću Europe, koje je tada brojilo 26 zemalja bila su presudna četiri uvjeta:

- ★ višestranački sustav,
- ★ tržišno gospodarstvo,
- ★ poštivanje prava čovjeka,
- ★ zaštita nacionalnih manjina.

Hrvatskom saboru odobreno je 5 od ukupno 204 mjesta u Parlamentu Vijeća Europe. Postoji razlika između statusa „posebnog gosta” koji ustvari odgovara onome „pridruženoga člana” u drugim međunarodnim organizacijama i statusa punopravnog člana u tome, što te države sudjeluju na sjednicama, ali nemaju pravo predlagati rezolucije, preporuke ili izvještaje. Status posebnog gosta pruža priliku da se sudjeluje ne samo u radu plenuma Parlamentarne skupštine, već i u radu njenih specijaliziranih komisija, te potiče uključivanje hrvatskih stručnjaka i institucija u rad raznih tijela. Dakle, pred Komitetom Vijeća Europe za države nečlanice, molbu Hrvatske da bude primljena u tu organizaciju branila je delegacija Hrvatskog sabora sastavljena od predsjednika Sabora dr. Žarka Domljana, predsjednika saborskog Odbora za vanjsku politiku dr. Kačića, grofa Jakoba Eltza Vukovarskog, kao nezavisnog kandidata, mr. Ive Škrabala (HSL), Nevena Jurice (HDZ), Ivice Račana (SDP), te tajnika delegacije Lavoslava Tortija. Takav je postupak dio redovite procedure za ulazak država nečlanica u Vijeće Europe. Cijeli postupak do primanja u punopravno članstvo je složen i dugotrajan (obično do godinu dana ukoliko teče uspješno), tako da se i za Republiku Hrvatsku pretpostavljalo da bi

⁸³ Republiku Hrvatsku je čekao dugi put od čak četiri godine do primanja u punopravno članstvo Vijeća Europe.

⁸⁴ Kao posebni gost imala je ista prava kao i punopravne članice (izuzev u okviru Odbora Parlamentarne skupštine za praćenje ispunjavanja obveza), osim prava na glasovanje i prava na predstavljanje na izborima.

status punopravne članice Vijeća Europe mogla uživati u ljeto 1993. godine.⁸⁵ Saborska je delegacija aktivno sudjelovala u radu Parlamentarne skupštine, pojedinih odbora i radnih tijela, ostvarivši brojne kontakte i bila je potpuno prihvaćena od strane čelnika Vijeća Europe.

Svakako treba spomenuti i političkog direktora te organizacije Hans-Petera Furrera koji je smatrao da će taj proces teći postupno, ali isto tako da se ostvarivanje ulaska Republike Hrvatske u punopravno članstvo već jasno nazire. Istaknuo je da su temeljni ciljevi Vijeća Europe poštivanje principa pluralizma i parlamentarne demokracije, zaštita ljudskih prava, vladavina zakona te ostvarivanje što bolje suradnje među državama nečlanicama. Također je naglasio da Vijeće Europe djeluje na različitim područjima, te da se postupci Vijeća Europe temelje na uvažavanju svih različitosti bilo nacionalnih, vjerskih, socijalnih ili društvenih, odbacujući pritom bilo kakvu isključivost koja bi se temeljila na dominaciji jedne skupine nad drugom. U odnosu na prethodni članak istaknuo je i važnost uključivanja Hrvatske u posebne programe (npr. *Demosten*) koji postoje u okviru Skupštine radi pomoći razvoju demokracije, zaštiti ljudskih prava i izgradnje europskim standardima sukladnih pravnih sustava u postkomunističkim zemljama Srednje i Istočne Europe. Ostvarenje tih vrednota, potvrđuje se i konačnim pristupanjem Europskoj konvenciji o ljudskim pravima i prihvaćanjem nadležnosti Europskog suda za ljudska prava⁸⁶, a također su i preduvjet za punopravno članstvo u toj europskoj organizaciji.⁸⁷ Osim toga, u okviru tog programa, a kao oblik suradnje nudi se i pomoć stručnjaka ES-a u razradi zakona, obrazovanju i usavršavanju kadrova koji direktno sudjeluju u ostvarivanju demokracije, zaštiti ljudskih prava i dr. Čak bi se moglo reći da se u njoj polaže ispit za sve druge organizacije unutar Europe.⁸⁸

Iako Vijeće Europe ne donosi nikakve političke odluke koje bi obvezivale parlamentarne delegacije ili vlade pojedinih zemalja, ipak je ova najstarija međunarodna organizacija od presudnog značenja za formiranje javnog mnijenja i političko djelovanje u pojedinim zemljama. Put ka Europi, ka europeizaciji života naprosto je nezamisliv preskakanjem te prve stepenice Parlamentarne

⁸⁵ Republika Hrvatska primljena je tri godine kasnije u punopravno članstvo Vijeća Europe.

⁸⁶ Sud je postao stalna institucija zaštite ljudskih prava u Europi 1. studenoga 1998. godine, istovremeno kada je stupio na snagu i Protokol 11 Europske konvencije o ljudskim pravima.

⁸⁷ Niti jedna država ne može postati punopravna članica Vijeća Europe ukoliko ne prihvati i ne ratificira Europsku konvenciju.

⁸⁸ Za Vijeće Europe moglo bi se reći da je prva stuba ka ulasku u ostale europske integracije.

skupštine. Hrvatskoj je osobito značajna izvorna uloga Vijeća Europe, jer samo preko Strasbourga putuje se prema Bruxellesu.⁸⁹ Vijeće Europe je demokratska savjest Europe, a djeluje svojim moralnim autoritetom.⁹⁰

Nadalje, na istoj sjednici za vrijeme boravka delegacije Hrvatskoga sabora u Strasbourgu, istaknuto je da „Vijeće Europe predstavlja duhovnu Europu, njenu savjest, nastavlja humanističke tradicije”, te da „Parlamentarna skupština Vijeća Europe ne donosi izvršne odluke, ali djeluje kao moralni i politički autoritet”.⁹¹ Također, Vijeće Europe je ocrtano kao „svojevrsno čistilište” na putu do ostalih svjetskih organizacija i ustanova. Bilo bi korisno znati da u vrijeme kada je Hrvatskoj bio dodijeljen status posebnoga gosta, taj isti status već su imale i zemlje bivšeg komunističkog bloka: Albanija, Bugarska, Estonija, Litva, Letonija, Rumunjska, Rusija i Slovenija, a u razmatranju su bili zahtjevi Azerbajdžana, Bjelorusije, Makedonije, Moldavije i Ukrajine.

2.8.2 Prvi posjet *ad hoc* komiteta Republici Hrvatskoj

Prvi posjet Hrvatskoj nakon što je dobila status posebnoga gosta, bio je od strane *ad hoc* komiteta Parlamentarne skupštine Vijeća Europe, čiji je zadatak bio ustanoviti kako će se odvijati izbori u Republici Hrvatskoj. Naime, to su bili prvi parlamentarni i predsjednički izbori koje je objavio dr. Franjo Tuđman nakon što je Hrvatska u lipnju 1991. godine proglasila neovisnost. *Ad hoc* komitet je na licu mjesta promatrao održavanje izbora. U njegovom sastavu bila su tri člana iz socijalističkih stranaka, dva člana iz europskih narodnih stranaka, dva člana iz europskih demokratskih stranaka, dva člana iz liberalnih, demokratskih i reformističkih stranaka i jedan član iz stranaka ujedinjene ljevice.⁹² Komitet je proučio izborni zakon, obavio sastanke s predstavnicima Bosne i Hercegovine te lokalnim vijećnicima, proučio štete nanesene naslijeđu, te između ostaloga razmijenio stajališta s diplomatima iz zemalja članica Vijeća Europe koje imaju predstavništva u Zagrebu. Zatim se Komitet sastao i s predstavnicima Hrvatske demokratske zajednice (HDZ), Hrvatske socijal-liberalne stranke (HSLs), Hrvatske narodne stranke (HNS) i Hrvatske stranke prava (HSP), dakle s predstavnicima onih stranaka koje su prema istraživanjima javnog mnijenja osvojile više od 3% glasova. Komitet se sastao i s predsjednikom Ustavnog suda, njegovim potpredsjednikom i četiri

⁸⁹ Intervju dr. Žarka Domljana, studeni 2006.

⁹⁰ Isto.

⁹¹ Isto.

⁹² Za predsjedavajućeg Komiteta izabran je lord Finsberg iz Velike Britanije, a za izvijestitelja Gerhard Reddeman iz Njemačke.

suca, predsjednikom izborne komisije, zagrebačkim nadbiskupom pokojnim kardinalom Kuharićem, čelnikom islamske zajednice i glavnim urednicima Hrvatskog radija i televizije.

Na dan izbora Komitet se podijelio na pet skupina koje su promatrale tijekom glasanja na više od 80 glasačkih mjesta i to u Zagrebu, Dubrovniku, Rijeci, Osijeku i Splitu. Svih pet skupina zaključilo je da su izbori održani u atmosferi povjerenja, da nije bilo prigovora, a unatoč nekih manjih nepravilnosti, bili su slobodni i poštjeni.

U svom zaključku napominju da izbore održane van zemlje, kao i one održane na području koje je bilo pod okupacijom stranih vojnika ili pod kontrolom UNPROFOR-a, nisu u mogućnosti komentirati.

Nadalje, u prvi posjet Hrvatskoj treba svakako uvrstiti i službeni posjet glavne tajnice Vijeća Europe Catherine Lalumiere⁹³, koja se odazvala na poziv dr. Žarka Domljana prilikom primanja Hrvatske u status posebnoga gost, a koja je svoje izlaganje na tribini održanoj pred članovima saborskog Odbora za vanjsku politiku, Odbora za zaštitu ljudskih prava i prava etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina, te drugim značajnim čelnicima, završila sljedećim riječima:

„Vraćam se kući s porukom da se Hrvatskoj otvore vrata Vijeća Europe, a vi nam u tome morate pomoći izražavajući volju da se integrirate u Europu. Danas je Vijeće Europe prva europska organizacija u koju Hrvatska može ući. Poslije će to biti Europska zajednica, no sve u svoje vrijeme.”⁹⁴ Dalje ističe „da bi jedna zemlja postala članicom mora štiti ljudska prava, provesti slobodne izbore, imati neovisno sudstvo i tisak i što je najvažnije, u toj zemlji mora postojati mir. Sretna sam da Hrvatska poštuje načela Vijeća Europe, odnosno da je protiv etničkog čišćenja i mijenjanja granica silom, te da nastoji stvoriti pravnu državu.”⁹⁵

Ona je ocijenila da je u Hrvatskoj započela reforma i da je jasno da Vijeće Europe neće čekati da Hrvatska u potpunosti zadovolji sve procese, odnosno da oni budu završeni, kako bi bila primljena u Vijeće Europe. Cilj joj je kako naglašava „da se Hrvatska što prije integrira u zajednicu europskih naroda”⁹⁶, stoga smatra da „Hrvatska mora potpisati Konvenciju o zaštiti ljudskih prava, a prije toga bilo bi dobro da prihvati projekt lorda Owena o stvaranju suda koji

⁹³ Francuska političarka, članica radikalno-socijalističke stranke, glavna tajnica Vijeća Europe u razdoblju 1989-1994. godine.

⁹⁴ Izlaganje na tribini Hrvatskog sabora u rujnu 1992. članovima saborskih odbora.

⁹⁵ Isto.

⁹⁶ Isto.

će se baviti zaštitom ljudskih prava.”⁹⁷ Pritom se misli na sljedeće: taj sud bi nepristrano rješavao sporove i to u svim zemljama članicama Vijeća Europe, a bio bi sastavljen od jednakog broja hrvatskih i sudaca iz europskih zemalja. Sudu za ljudska prava Vijeća Europe mogu se obratiti sve zemlje članice, razne organizacije ili pojedinci koji smatraju da su njihova prva ugrožena.

U odnosu pak na zakonodavstvo Republike Hrvatske: Ustav, Zakon

O manjinama i Zakon o državljanstvu, a koji su uvjet za primanje u Vijeće Europe, sukladni su principima Vijeća, ističe Lalumiere. Nadalje, upozorava da je za Hrvatsku najbitnije da se suprotstavi nacionalizmu koji se uvijek javlja kao posljedica pri stvaranju novih država. Također smatra da je jedan od uvjeta za primanje u Vijeće Europe da zemlja ne bude u izravnom sukobu s drugom zemljom, što je Hrvatska prevladala. Drugi se pak uvjeti tiču unutarnjeg uređenja, slobode tiska, slobodnih izbora, pluralističke demokracije, neovisnog sudstva, te Ustava i zakona koji poštuju prava čovjeka i prava manjina. Zbog tih uvjeta glavna tajnica se i sastala s predstavnicima srpske i talijanske manjine, nakon čega nije bilo primjedbi na zakon o manjinama, već je samo zatraženo da se on integralno primjenjuje. Nadalje, u odnosu na teritorijalne pretenzije Hrvatske prema Bosni i Hercegovini, evidentno je da o tome nema niti govora. Glavna je tajnica jedino u odnosu na slobodu tiska bila prilično oprezna, budući je njen utisak da se radi o medijima koji se nalaze na početku procesa oslobađanja. Kada se govori o slobodi tiska očito je da neki još ne znaju o čemu je riječ, pa je kao primjer navela privatizaciju nekih listova, nakon koje su neki vlasnici bili uvjereni kako mogu diktirati stajališta uredništvima, a novinari su često objavljivali neprovjerene informacije ne znajući do koje se granice ta sloboda širi.

2.8.3 *Ulazak Republike Hrvatske u proceduru za punopravno članstvo*

U odnosu na sadržaj prethodnog odlomka, 1992. godina mogla bi se smatrati vrlo pozitivnom u počecima pregovora ulaska Republike Hrvatske u Vijeće Europe, a sukladno odluci Ministarskog komiteta Vijeća Europe koji je 9. prosinca 1992. godine zasjedao u Strasbourgu i pozitivno se izjasnio o molbi Hrvatske za članstvo u toj organizaciji.

Daljnju proceduru provodi biro Parlamentarne skupštine, koji putem svoje tri komisije (Komisija za politička pitanja, Komisija za zemlje nečlanice i Komisija za ljudska prava), treba dati povoljno mišljenje i izvješće o stanju u Hrvatskoj, a konačnu odluku donosi sama Parlamentarna skupština.

⁹⁷ Isto.

2.8.4 Prvi službeni posjet ministra vanjskih poslova Republike Hrvatske Strasbourgu (1993)

Dan prijema Hrvatske u punopravno članstvo Vijeća Europe ovisilo je o izvještajima tih komisija o tome kako se provode i poštuju temeljna načela na kojima počiva Vijeće Europe. Treba dakle zaključiti da je izvještaj glavne tajnice Vijeća Europe⁹⁸, koja je i osobno boravila u Hrvatskoj, uvelike pomogao i pridonio odluci Ministarskog komiteta da Hrvatska može ući u proceduru za punopravno članstvo u Vijeću Europe.

Dakle, kao što je to već prethodno često puta spominjano uz glavnu tajnicu Vijeća Europe Chaterine Lalumiere, trebalo bi još svakako spomenuti i ostale najviše dužnosnike te organizacije, a to su prije svega predsjednik Ministarskog komiteta Noel Marshall te predsjednik Parlamentarne skupštine Miguel Angel Martinez. Tih godina, a govorimo o 1992/93, ministar vanjskih poslova Republike Hrvatske bio je dr. Zdenko Škrabalo. U svom službenom posjetu Strasbourgu 1993. godine, gdje je obavio vrlo značajne razgovore s najvišim dužnosnicima Vijeća Europe,⁹⁹ a najviše vezane uz pripreme i perspektive za prijem Republike Hrvatske u Vijeće Europe. Ministar je na upit čelnika Vijeća Europe dao dodatna objašnjenja o posljednjim hrvatskim akcijama oko Masleničkog mosta i brane Peruča, tada gorućih pitanja, budući da su čelnici Vijeća Europe smatrali kako pravo na te akcije može dovesti u pitanje prijem Hrvatske u stalno članstvo Vijeća Europe.

Međutim, hrvatski je ministar objasnio da se radi o ograničenoj akciji u kojoj nema govora o napadu na Krajinu ili napadu na Srbe, jer to područje ne spada pod Krajinu, budući da ga naseljava 120 tisuća Hrvata, a samo 5 tisuća Srba. Hrvatska se Vlada odlučila na taj korak isključivo zbog prometnog i humanitarnog karaktera, jer mirovne snage nisu ispunjavale svoje obveze, a srpska je strana blokirala sporazum o otvaranju Masleničkog mosta, koji predstavlja jedinu kopnenu vezu sjevera s jugom Hrvatske. Nadalje, na tom je sastanku u Strasbourgu, hrvatski ministar uručio i dokumente o notifikaciji desetak konvencija i sporazuma koji reguliraju suradnju Vijeća Europe i njenih članica. Najvažnija je Europska kulturna konvencija, koja tradicionalno predstavlja početak suradnje svake zemlje s Vijećem Europe. Zatim, Konvencija o ekvivalenciji diploma, o sveučilišnim studijima, o priznavanju sveučilišnih i akademskih stupnjeva, o stipendijama studenata u inozemstvu, o zaštiti arheološke i arhitektonske baštine, o nasilju na sportskim manifestacijama, o mjerama protiv dopinga. U odnosu na ostale konvencije rečeno je da će ih Hrvatska potpisati uskoro, a Konvenciju o zaštiti ljudskih prava prilikom

⁹⁸ Glavna tajnica Chaterine Lalumiere.

⁹⁹ Prvi službeni posjet ministra vanjskih poslova Republike Hrvatske Strasbourgu.

ulaska Hrvatske u punopravno članstvo. Domaćini su bili zadovoljni ishodima pregovora, te još jednom podržali planove Hrvatske za punim uključenjem u Vijeće Europe, ali su također upozorili Hrvatsku da rješenja u odnosu na akcije koje poduzima treba tražiti mirnim putem uz pomoć snaga UN-a i u okviru plana UN-a, te joj postavili specifičan uvjet da pruži doprinos mirnom rješenju krize u bivšoj Jugoslaviji. Stoga je šef hrvatske diplomacije svim novinarima u sjedištu Vijeća Europe rekao da Hrvatska ne želi prekinuti mandat mirovnih snaga, ali je zatražio da se on produži pod novim uvjetima. „Mi nikada nećemo zatražiti podjelu Hrvatske”¹⁰⁰, ali isto tako da „Hrvatska želi ostvariti mirnim putem u okviru UN-a proširivanje suvereniteta na cjelinu njenog teritorija, te se nadamo da nećemo morati upotrijebiti silu.”¹⁰¹ Tim je riječima ministar Škrabalo završio svoje pregovore s najvišim dužnosnicima Vijeća Europe, a na kraju je ocijenio da je Hrvatska vojnički dovoljno jaka da svoje teritorije vrati i tim putem. „Budući je Hrvatska prihvatila Konvenciju o zaštiti kulturne baštine, stečeni su uvjeti za novčanu pomoć europskih stručnjaka”¹⁰², rečeno je na zasjedanju Vijeća Europe održanog na Malti 26. ožujka 1993. godine. Za vrijeme zasjedanja sastalo se više odbora, stalni Komitet i Biro, a najvažnije je za Hrvatsku bilo to, što je na Komitetu za kulturu i obrazovanje zaključeno da se jedna sjednica Komiteta održi u Hrvatskoj. Vrlo značajna stvar za promidžbu Hrvatske u svijetu.

Nije beznačajno spomenuti da je na tom zasjedanju prihvaćen elaborat velikog prijatelja Hrvatske i osnivača Nacionalnog komiteta za humanitarnu pomoć i zaštitu Dubrovnika, francuskog zastupnika Jacquesa Boumela, pod nazivom „Štete na spomenicima kulture u Hrvatskoj i BiH”, koji je postao podloga daljnjeg praćenja šteta na kulturnoj baštini.¹⁰³

Na tom zasjedanju formiran je i Komitet koji će se baviti pitanjima ljudskih prava u Hrvatskoj, a tri Komiteta imenovala su svoje izjavitelje zadužene za davanje mišljenja o prijemu Hrvatske u Vijeće Europe.

„Time je Hrvatska još korak bliže Vijeću Europe”.¹⁰⁴

¹⁰⁰ *Vjesnik*, 23. ožujka 1993, intervju ministra vanjskih poslova dr. Škrabala s najvišim dužnosnicima Vijeća Europe.

¹⁰¹ Isto.

¹⁰² Predsjednik Hrvatskog sabora dr. Žarko Domljan.

¹⁰³ Odbor za kulturu ima stalnu suradnju s drugim vladinim i nevladinim organizacijama, a osobito s UNESCO-om.

¹⁰⁴ *Vjesnik*, 23. ožujka 1993, dr. Žarko Domljan.

2.8.5 Ekspertna misija Vijeća Europe u posjetu Republici Hrvatskoj (1993)

Hrvatsku je 10. svibnja 1993. godine posjetila peteročlana ekspertna misija Vijeća Europe i sastala se s predsjednikom Odbora za ljudska prava te prava etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina.¹⁰⁵ Kako je već uobičajeno, posebno su se zanimali za položaj manjina u Hrvatskoj, zastupljenost manjina u Saboru i za sredstva informiranja namijenjena manjinama. Nadalje, zanimali su se za sustav informiranja prognanika i izbjeglica u Hrvatskoj, uspostavljanje Suda za ljudska prava predviđenog Ustavnim zakonom o pravima manjina, te za TV emisije i emisije na radiju namijenjene manjinama.

U odnosu na manjine dr. Antić je konstatirao „da u Hrvatskoj ima 16 nacionalnih manjina koje imaju ukupno pet saborskih zastupnika, a u odnosu na broj zastupnika srpske manjine da je razmjernan njihovoj zastupljenosti u ukupnom broju stanovnika Hrvatske.”¹⁰⁶ Što se tiče novina nacionalnih manjina naveo je „da niti jedne novine i u najtežoj ratnoj situaciji nisu prestale izlaziti”, pojasnivši da je „zakonska obveza države da sufinancira novine manjina iz državnog proračuna.”¹⁰⁷

U odnosu na rad Suda za ljudska prava dr. Antić je rekao „da se radi na uspostavi tog suda, a da momentalno na zaštiti ljudskih prava rade redovni sudovi i njegov Odbor. Taj će sud raditi samo privremeno jer će i za Hrvatsku kada bude primljena u Vijeće Europe biti nadležan Europski sud za zaštitu ljudskih prava.”¹⁰⁸ Također je naveo „da se Hrvatska vlada zalaže za punu slobodu elektronskih medija, te da još nije donesen Zakon o elektronskim medijima, a sve to s obzirom na problem oko privatizacije u oblasti informiranja. Naime, tome su pridonijeli niska kupovna moć stanovništva, zastarjela tehnologija, male tržišne mogućnosti, a poglavito se misli i na izostanak interesa stranih ulagača u oblast informiranja zbog rata u Hrvatskoj.”¹⁰⁹ U odnosu na tijek pretvorbe i privatizacije hrvatskih medija, oni se tretiraju kao svaka druga djelatnost, s čime se članovi misije nisu složili, jer smatraju da bi se privatizacija medija morala odvijati po posebnim kriterijima. S tim u vezi dali su preporuku da se stvaranje nacionalnog televizijskog programa odvija neovisno od Vlade.

Na kraju je domaćin naglasio da se u Hrvatskoj može kupovati i pratiti strani tisak, kao i satelitski program, a pravila televizijskog praćenja predizbornih kampanja bila su za sve političke stranke jednaka, te da nije bilo pritužbi ili

¹⁰⁵ Dr. Ljubomir Antić.

¹⁰⁶ *Vjesnik*, 17. svibnja 1993.

¹⁰⁷ Isto.

¹⁰⁸ *Vjesnik*, 17. svibnja 1993.

¹⁰⁹ Isto.

prigovora niti jedne stranke. S obzirom da je pitanje slobode medija te oblast informiranja i u Hrvatskoj i u Europi bitno pitanje, vrijedno je spomenuti kako je u studenom 1993. godine u Strasbourgu održana 35. sjednica Upravnog odbora za medije u Vijeću Europe, na kojoj su bile zastupljene sve zemlje članice, a taj se Odbor bavi svim aspektima masovnih medija u Europi.

U pripremi je i politička deklaracija i povelja o pravilima ponašanja novinara i vlasnika medija u Europi. Međutim, mišljenja su podijeljena, vlasnici medija i novinarske udruge oštro kritiziraju najavu novog europskog zakona o ponašanju novinara i vlasnika medija. S njihove strane čak je najavljena i javna kampanja protiv spomenute Deklaracije Vijeća Europe, a u tijeku rasprave iznesena su stajališta kako je zbog senzacionalističkog ponašanja žutog tiska u nekim zemljama došlo do pada vjerodostojnosti novina u očima javnosti. Nastojanjem nekih krugova u Hrvatskoj i inozemstvu i Hrvatska je javno bila prikazana kao zemlja u kojoj nema slobode medija, međutim, naš predstavnik, opunomoćeni ministar Antun Babić¹¹⁰ istaknuo je da o tome nema govora, jer da se i Hrvatska što prije želi pridružiti europskim demokracijama i prebroditi problem naslijeđa totalitarnog sustava koji ju je pratio gotovo pola stoljeća. Babić se također zahvalio direktorici Odjela za ljudska prava Vijeća Europe Jane Dinsdale, koja je s grupom stručnjaka nedavno boravila u Zagrebu zbog pomoći oko izrade novog Prijedloga zakona o elektronskim medijima u Hrvatskoj. Ipak, Hrvatska se unatoč ratnim teškoćama već i sada može pohvaliti modernim zakonima i sve boljom slobodom izražavanja i medija.

2.8.6 Prvi radni posjet predsjednika Parlamentarne skupštine Vijeća Europe Miguela A. Martineza Hrvatskoj (1994)

Od veće je važnosti za Hrvatsku bio i radni posjet Zagrebu predsjednika Parlamentarne skupštine Vijeća Europe Miguela Angela Martineza.¹¹¹ Domaćin je bio premijer Vlade RH Nikica Valentić, koji je gosta upoznao sa stanjem u Hrvatskoj i rezultatima njenog gospodarskog stabilizacijskog programa. Također je istaknuo „da Hrvatska želi mirnu reintegraciju svojih okupiranih područja, te pronalaženje rješenja pregovorima, kako u Hrvatskoj nema desnice koja bi ugrozila demokraciju, te da je Hrvatska oduvijek europska država i želi biti djelatan član europske obitelji, ali da joj je za to potrebna pomoć Europe.”¹¹²

¹¹⁰ Ujedno i Pročelnik Odjela za informiranje u Ministarstvu vanjskih poslova Republike Hrvatske.

¹¹¹ Radni posjet započeo je 5. srpnja 1994.

¹¹² *Vjesnik*, 6. srpnja 1994.

Predsjednik Parlamentarne skupštine M.A. Martinez bio je vrlo otvoren izjavivši „da je prva prepreka Hrvatske za članstvo u Vijeću Europe činjenica da dio teritorija i građana Republike Hrvatske nije pod kontrolom hrvatske Vlade”.¹¹³

Nadalje je istaknuo, citiram: „Isto tako uloga Hrvatske u BiH nije se slagala s vrijednostima Vijeća Europe, dok je treći tip problema vezan za razvoj sloboda, poštivanja ljudskih prava i sloboda medija. Vjerujem da se jako uznapredovalo glede uloge Hrvatske u ratu u Bosni i Hercegovini i očekujem da će to također vidjeti na području ljudskih prava i slobode demokratskog funkcioniranja države. To bi ujedno bio i zadnji impuls u ispunjenju želja Hrvatske da se pridruži Vijeću Europe.”¹¹⁴

Dakle, to bi bila tri razloga za „oklijevanje” oko prijema Hrvatske u Vijeće Europe. Međutim, odmah se nadovezao „da potpisivanje washingtonskih sporazuma te današnji odnos Hrvatske prema Bosni i Hercegovini potpuno su prihvatljivi, te će nastojati uvjeriti svoje kolege u Parlamentarnoj skupštini da je razina demokracije i ljudskih prava takva da se Hrvatska može prihvatiti, a to što Hrvatska nije suverena na svom čitavom teritoriju, ne može se smatrati presudnim za neprimitak jer to ipak ne ovisi samo o njoj.”¹¹⁵ Također je istaknuo „da bi više pluralizma i otvorenosti bilo poželjno u odnosu na slobode medija u Hrvatskoj, te stanje demokracije.”¹¹⁶ U svom dvodnevnom posjetu Hrvatskoj predsjednik Martinez održao je i predavanje o Vijeću Europe¹¹⁷ i perspektivama prijema Hrvatske u tu organizaciju. Navodi kako se članice Vijeća Europe pripremaju u toj organizaciji za dublje veze i daljnju integraciju te da Vijeće Europe nije škola za nedemokratske države, već se u tu organizaciju ulazi kada se udovolji određenim standardima.

No, nada da Hrvatska u 1994. godini bude primljena kao punopravna članica Vijeća Europe nestala je nakon izjave dr. Žarka Domljana da od toga neće biti ništa, jer je tročlano izaslanstvo donijelo odluku da će u Hrvatskoj boraviti tek od 16. do 18. siječnja 1995. godine. To znači da Hrvatska neće biti primljena po ubrzanoj proceduri kao Letonija, ali navodi da će „Hrvatska u članstvo Vijeća Europe biti gotovo sigurno primljena u redovnoj proceduri, što znači da će Parlamentarna skupština o tome donijeti odluku na zasjedanju u travnju iduće godine, odnosno komitet ministara koji donosi konačnu odluku to će

¹¹³ Isto.

¹¹⁴ Isto.

¹¹⁵ Isto.

¹¹⁶ *Vjesnik*, 6. srpnja 1994.

¹¹⁷ Predavanje je održano u Europskom domu 7. srpnja 1994.

prihvatiti početkom svibnja.”¹¹⁸ Važno je istaknuti i izjave tadašnjeg ministra pravosuđa Ivice Crnića sa savjetovanja koja su bila organizirana upravo od strane njegovog Ministarstva u suradnji sa stručnjacima Vijeća Europe o četiri različite teme od kojih je nama najzanimljivija „Pravni sustav ključan za prijem u Vijeće Europe”. Naime, ministar je istaknuo da „pitanje kako stvaramo novi pravni sustav i još više, kako ostvarujemo taj sustav u praksi može biti ključno za prijem Hrvatske u Vijeće Europe”.¹¹⁹

Dalje navodi „na prvom skupu razgovaralo se o načinu izvršavanja kaznenih sankcija, zapravo o funkcioniranju zatvorskog sustava. Tema drugog skupa bila je maloljetnička delikvencija, a na trećem savjetovanju bilo je riječi o Ministarstvu pravosuđa i o njegovoj ulozi u pravnoj državi. Savjetovanje koje je upravo završeno imalo je, čini mi se, najvažniju temu, a to je neovisnost sudstva. To je izuzetno bitno pitanje jer neovisno je i jamac i promicatelj demokracije.”¹²⁰

U odnosu na mišljenje stručnjaka i ocjenu hrvatskog pravosuđa, istaknuo je „da se ocjene obično daju na kraju takvih sastanaka, ali da proizlazi da smo na pravom putu i da smo u nekim rješenjima čak iznad modernih europskih rješenja, te da nije bilo niti jednog prigovora da naša rješenja odstupaju od uobičajenih europskih standarda.”¹²¹

2.8.7 Prolongiran datum ulaska Republike Hrvatske u Vijeće Europe

No, kao što je spomenuto u prethodnom poglavlju vezano za raspravu oko primitka Hrvatske u Vijeće Europe, te rečeno dr. Domljanu da će se o tome raspravljati na drugoj sjednici Vijeća Europe u Strasbourgu, obećanje nije izvršeno, jer je drugo zasjedanje Parlamentarne skupštine Vijeća Europe zaključeno krajem travnja, a datum dolaska tri glavna izjavitelja za Hrvatsku prolongiran je za svibanj.¹²² Međutim, osim odgode datuma dolaska u Hrvatsku, odgodu bi prema riječima predsjednika Martineza mogla uzrokovati i trenutna situacija u Hrvatskoj zbog koje nije skrivao zabrinutost, pa je pozvao Srbe u Hrvatskoj da prestanu s napadima radi odmazde. „Pojačanje vojnih sukoba ugrozilo bi izgled Hrvatske za primitak u Vijeće Europe u idućih nekoliko mjeseci, kao što je to bilo predviđeno.”¹²³ Glede aktualnih događaja u zapadnoj Slavoniji, te povodom neutemeljenih optužbi na račun Hrvatske, voditelj

¹¹⁸Vjesnik, 9. srpnja 1994.

¹¹⁹Službena bilješka, Hidra, 9. srpnja 1994.

¹²⁰Službena bilješka, Hidra, 9. srpnja 1994.

¹²¹Isto.

¹²²Tročlano izaslanstvo u Hrvatskoj je trebalo boraviti od 16. do 18. siječnja 1995. godine.

¹²³Razgovor dr. Žarka Domljana s predsjednikom Parlamentarne skupštine objavljen u *Večernjem listu* 4. travnja 1995.

izaslanstva Hrvatskog sabora u Vijeću Europe dr. Žarko Domljan, uputio je pismo predsjedniku Martinezu, visokim dužnosnicima Vijeća Europe, te predsjedniku Zapadnoeuropske unije¹²⁴ Dudleyju Smithu, u kojem je opravdao sva zbivanja u vezi s ponovnom uspostavom pravnog poretka Republike Hrvatske u zapadnoj Slavoniji, nakon što je uspješno provedena policijska akcija na tom donedavno okupiranom području. Također je obrazložio da je hrvatska vlast nakon učestalih terorističkih napada na autocesti Zagreb - Lipovac, u kojima je ubijeno šest civila, a desetine ranjeno, bila primorana ograničenom policijskom akcijom, koja je trajala svega 31 sat, uspostaviti javni poredak i osigurati živote građana u zapadnoj Slavoniji, otvoriti autocestu, cestovne prometnice i željeznički promet koji je bio u prekidu više od četiri godine.¹²⁵

U odnosu na srpske paravojne postrojbe koje su se predale, naveo je da se s njima postupa korektno i u skladu s međunarodnim konvencijama. Također je svima koji nisu počinili zločine ponuđen oprost sukladno Zakonu o oprost koji je već dugo na snazi. Civilno pučanstvo se vraća u svoje domove, a i hrvatska je Vlada dala jamstva da će se građanska i manjinska prava staviti pod zaštitu, što je imalo pozitivan učinak na smirivanje situacije. Što se tiče novinara svjetskih medija i međunarodnih promatrača, oni imaju slobodan pristup te mogu provjeriti kako se postupa s civilnim pučanstvom i zarobljenim pripadnicima srpskih paravojnih postrojbi. Na kraju pisma je istaknuo, da se u Hrvatskom saboru putem Odbora za ljudska prava i prava etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina te Odbora za mirnu reintegraciju hrvatskih okupiranih područja, pomno prati započeti proces mirne reintegracije zapadne Slavonije i ostvarivanje zaštite ljudskih i manjinskih prava u području na kojem je ponovno uspostavljen pravni poredak Republike Hrvatske.¹²⁶ Vrlo slično pismo uputio je i voditelj saborskog izaslanstva u Parlamentarnoj skupštini Organizacije za europsku sigurnost i suradnju (OESS)¹²⁷, predsjedniku Franku Swaelenu i članovima Ureda Parlamentarne skupštine OESS-a. Nadalje, u odnosu na tijek prijema Hrvatske u Vijeće Europe, hrvatski ministar vanjskih poslova dr. Mate Granić kazao je sljedeće „Mi vjerujemo da će ovaj proces završiti u rujnu ako ne bude većih iznenađenja. Mi ih ne očekujemo”.¹²⁸ U odnosu na cilj koji je pred nas postavljen, da moramo ustrajati na rješavanju problema mirnim putem, što od nas očekuju europske institucije odnosno Vijeće Europe i Europska unija, dr. Granić također poručuje: „Mi ćemo to jako

¹²⁴WEU.

¹²⁵HIDRA, 11. travnja 1995.

¹²⁶HIDRA, 11. travnja 1995.

¹²⁷Mr. Božidar Petrač

¹²⁸Vjesnik, 13. travnja 1995.

rado prihvatiti ukoliko međunarodna zajednica zaista učini sve, da dođe do primjene rezolucije VS-a posebice rezolucija 981 i 990, gospodarskog sporazuma i kontrole hrvatskih granica, te da se započnu politički razgovori o lokalnoj autonomiji (Srba) i tako završi reintegracija okupiranih područja u državnopravni sustav Hrvatske.”¹²⁹

Napokon je nastupio i važan trenutak u sklopu trećeg zasjedanja Parlamentarne skupštine Vijeća Europe u 1995. godini, pa je Odbor za politička pitanja donio odluku da će se 4. rujna 1995. godine održati konačno glasovanje o Nacrtu preporuke za prijem Hrvatske u Vijeće Europe. Taj rok obvezuje tri najvažnija izvjestitelja da do tada pripreme svoja stajališta. Izvjestitelj Političkoga odbora¹³⁰ Rene van der Linden boravio je u Hrvatskoj radi postupka prijema u lipnju, te je pripremio nacrt preporuke, dok izvjestitelji Odbora za pravna pitanja i Odbora za zemlje nečlanice, da bi izbjegli kašnjenje postupka prijema do 4. rujna, sastavit će izvješće na temelju dosad utvrđenih činjenica, predati ga glavnom izvjestitelju, a za kasnijeg boravka u Republici Hrvatskoj će ih provjeriti. U tom bi slučaju Gunnar Jansson u ime Odbora za pravna pitanja uputio Vladi Republike Hrvatske popis mjera na koje ona mora pozitivno odgovoriti i preuzeti obvezu da će ih provesti nakon primanja u Vijeće Europe. Te bi obveze uključivale ratificiranje većeg broja vrlo važnih konvencija, a posebno je istaknuta Konvencija o zaštiti manjina i dodatni Protokol o zaštiti manjinskih jezika.

Van der Linden će tražiti od hrvatske Vlade objašnjenje o sudbini osoba nestalih nakon akcije u zapadnoj Slavoniji, mada to ne spada u kategoriju obveza koje Hrvatska mora ispuniti, ali ipak očekuje vrlo detaljan odgovor. Posebno povjerenstvo Vijeća Europe će nadgledati provedbu preuzetih obveza.

Mora se priznati da je donedavno postupak prijema Hrvatske u Vijeće Europe tekao usporedo s Moldavijom i Albanijom, čiji su zahtjevi za prijem sada prihvaćeni, dok je prijem Hrvatske nakon događaja u Slavoniji usporen, premda Hrvatska zadovoljava sve uvjete koje su ispunile i spomenute dvije države. Istodobno valja istaknuti kako je to zasjedanje Parlamentarne skupštine bilo za Hrvatsku dosad najvažnije i najsadržajnije, poglavito zato što je Hrvatsko izaslanstvo sada ušlo u sve tokove postupka prijema i postalo aktivan faktor.

Mjesec dana prije razmatranja i prihvaćanja Nacrta preporuke za prijem Hrvatske u Vijeće Europe, predsjednik Parlamentarne skupštine Martinez, rekao je: «O Hrvatskoj o čijem primanju u Vijeće Europe upravo raspravlja

¹²⁹ *Vjesnik*, 13. travnja 1995.

¹³⁰ Odbor za politička pitanja od 1991. godine prati razvoj situacije u bivšoj Jugoslaviji, a jedan od prioriteta bila mu je primjena dejtonskog sporazuma za Bosnu i Hercegovinu.

Parlamentarna skupština, sudit će se na način na koji se to pravo primjenjuje na svaku suverenu državu, a posebno prema njenom poštivanju ljudskih prava i vladavine zakona na ponovno oslobođenom dijelu njezinog teritorija, kao i na ostalim dijelovima zemlje. Naravno vrlo nas brinu prava nacionalnih manjina.¹³¹

Rješavanje humanitarnog problema tisuća izbjeglica koje traže utočište u Bosni i Hercegovini i drugdje, mora biti prioritet za naše vlade koje bi morale dati maksimalnu podršku međunarodnim organizacijama. Sve izbjeglice i raseljene osobe morale bi imati mogućnost povratka svojim domovima.”

Također je izrazio nadu „da će rezultati hrvatske vojne akcije stvoriti uvjete pod kojima će politički dijalog biti moguć kako bi se došlo do mirovnog rješenja.”¹³² Na kraju je podržao Hrvatsku, ali je naglasio da će njeni postupci prema Srbima biti presudni za njezin ulazak u tu najstariju organizaciju.

2.8.8 Prihvaćen Nacrt rezolucije Političkog odbora Parlamentarne skupštine za Republiku Hrvatsku

Zasigurno je 27. rujan 1995. godine najvažniji dan za Hrvatsku u proteklom razdoblju od gotovo tri godine, kada je prihvaćen Nacrt rezolucije Političkog odbora o stanju na područjima bivše Jugoslavije u Parlamentarnoj skupštini Vijeća Europe. Nacrt rezolucije obuhvaća tri teme i to: Hrvatsku, Bosnu i Hercegovinu i tzv. Jugoslaviju, a sačinjen je na osnovi izvješća izvjestitelja Petera Bloetzera i Van der Lindena.¹³³ Od hrvatske Vlade traži se da poštuje sporazum postignut 6. kolovoza 1995. s UN-om te dajući informacije i prihvaćajući međunarodnu nazočnost dokaže da jamči osnovna prava onima koji žive na njezinu teritoriju. Od svih se traži najveća suzdržanost u pitanju istočne Slavonije, nadalje da se u što kraćem roku donesu mjere koje bi omogućile povratak osoba izbjeglih nakon akcije „Oluja”, a prema amandmanu 3 koji je upravo na toj raspravi prihvaćen, puno ispunjavanje njihovih prava na vlasništvo. Pri razmatranju zahtjeva Hrvatske za ulazak u Vijeće Europe osobita će se pozornost posvetiti reakciji hrvatske Vlade na prethodno navedene zahtjeve. Bilo je tu govora i glede Bosne i Hercegovine, te zahtjeva u odnosu na Vladu tzv. SR Jugoslavije. Osuđeni su napadi na zaštićene zone Srebrenice i Žepe, traže se informacije o Muslimanima iz Srebrenice, osuđeno je protjerivanje Hrvata i Muslimana iz Banja Luke, traži se poštivanje prava „etničkih manjina na njezinu teritoriju”.

¹³¹ *Večernji list*, 14. lipnja 1995.

¹³² *Večernji list*, 14. lipnja 1995.

¹³³ Glavni izvjestitelj Političkog odbora Parlamentarne skupštine.

Predloženo je 12 amandmana na Nacrt rezolucije. Od toga su dva odbačena i to onaj u kojem se situacija u Hrvatskoj opisuje kao neuspjeh UNPROFOR-a i UN-a, te amandman u kojem se tražilo od hrvatske Vlade, da ne vraća izbjeglice iz Federacije BiH i nedavno oslobođenih područja prije nego što za to dođe vrijeme.

Od prihvaćenih amandmana značajniji su oni o povratku kulturnih dobara, za koje se naročito zalagao dr. Domljan, nadalje amandman o proširenju programa *Tempus* i *Phare* za projekte u BiH. Gotovo svi sudionici rasprave, njih 18 od predviđenih 45, koji nisu mogli govoriti zbog nedostatka vremena, podržali su Nacrt, dok su ruski zastupnik Sergej Glotov, grčki zastupnik Korakas, te rumunjski Paunescu vrlo oštro nastupili protiv Nacrta rezolucije.¹³⁴ Ruski se zastupnik čak i usudio tražiti zamrzavanje hrvatskog zahtjeva za prijem u Vijeće Europe, navodeći kako je isto bilo s Rusijom u slučaju Čečenije. Za kraj ovog poglavlja još bi trebalo napomenuti da je krajem godine predsjednik Tuđman primio izaslanstvo Vijeća Europe, pred kojim je izjavitelj Odbora za politička pitanja izjavio da se izvješće o stanju u Hrvatskoj priprema, o njemu će se raspravljati iduće godine u siječnju, kada će biti odlučeno može li se nastaviti s procesom.

„Ako odgovor bude pozitivan, u travnju su mogući završni razgovori”, rekao je Van der Linden.¹³⁵ Također je dodao: „Za Vijeće Europe je važno da se svi osumnjičeni za ratne zločine pojave pred Međunarodnim sudom u Haagu”, a predsjednik Tuđman mu je obećao da će sve osobe odgovorne za kršenje ljudskih prava biti izvedene pred sud.¹³⁶ Razgovaralo se i o istočnoj Slavoniji, Baranji i zapadnom Srijemu. Predstavnici Parlamentarne skupštine Vijeća Europe posjetili su i područje RH oslobođeno u vojno-redarstvenoj operaciji „Oluja”, kako bi se stekao točan uvid u navode o kršenjima ljudskih prava.

2.8.9 Prihvaćene preporuke Parlamentarne skupštine na temu izbjeglica i prognanika, te obnove na područjima bivše Jugoslavije

U 1996. godini održana je prva plenarna sjednica Parlamentarne skupštine¹³⁷, koja je značajna po prihvaćanju njenih preporuka od strane 38 parlamentaraca zemalja članica Vijeća Europe, a na temu izbjeglica i prognanika te obnove u nekim zemljama bivše Jugoslavije. Naime, u preporuci se izražava potpora dejtonskim sporazumima i nada da će biti prihvaćen završetak rata. Istaknuta je obveza punog poštivanja ljudskih prava, prije svega pravo svih izbjeglica i

¹³⁴ HIDRA, 7. rujna 1995.

¹³⁵ *Večernji list*, intervju Van der Lindena, 11. prosinac 1995.

¹³⁶ *Večernji list*, intervju Van der Lindena, 11. prosinac 1995.

¹³⁷ 24. siječnja 1996. godine

prognanika na povratak, što je temelj za obnovu. Traži se od hrvatske Vlade, da odmah i u potpunosti ispuni zahtjeve Vijeća sigurnosti od 8. siječnja, da za povratak izbjeglica na oslobođenim područjima poduzme mjere za osiguranje i poštovanje ljudskih prava, da se hitno poboljšaju uvjeti muslimanskih izbjeglica u Kupljenskom.¹³⁸ Može se zaključiti da na neki način preporuka poziva zemlje članice Vijeća Europe da sudjeluju u financiranju aktivnosti, da organizacije na području bivše Jugoslavije nastave pružati dobrotvornu pomoć, da daju potporu Međunarodnom odboru Crvenog križa u zadaćama koje su mu povjerene dejtonskim sporazumom. Važno je spomenuti i skup koji je organiziran 13. veljače 1996. godine u Europskom domu u Zagrebu, pod nazivom „Vijeće Europe i demokratske slobode u Hrvatskoj.”¹³⁹ Na tom skupu dr. Dušan Bilandžić istaknuo je kako je iznenađen obratom hrvatskog javnog mišljenja, jer je nakon raspada Jugoslavije san svakog Hrvata bio približiti se i pridružiti Europi, a sada se u hrvatskim medijima pojavljuju napisi koji ulazak u Europu označuju duhovnom smrću hrvatske države, te nadodao kako su u Hrvatskoj trenutno na djelu deintelektualizacija, depopulacija i deindustrijalizacija, a da je siromaštvo smrtni neprijatelj svake demokracije.¹⁴⁰

Na njegovo izlaganje nadovezao se i dr. Ivo Škrabalo, navodeći kako je Hrvatska zahvaljujući brojnim okolnostima, a najviše svojoj politici na putu k tom cilju, često puta vraćana korak unazad, a za vrijeme rata HVO-a s Armijom BiH i na sam početak. Čak je i moguće da će tijekom ulaska biti usporen, ali je nesumnjivo da će Hrvatska biti primljena u Vijeće Europe.¹⁴¹

¹³⁸HIDRA 25. siječnja 1996.

¹³⁹Skup je organiziran od strane Europskog pokreta Hrvata.

¹⁴⁰Intervju dr. Ive Škrabala, listopad 2006.

¹⁴¹Isto.

3.

Vijeće Europe i Republika Hrvatska

3.1 Pristupanje Vijeću Europe

3.1.1 Prijedlog Političkog odbora Parlamentarne skupštine za prijem Republike Hrvatske u Vijeće Europe

Unatoč nedostacima, ipak je 19. ožujka 1996.¹⁴² godine Politički odbor Parlamentarne skupštine Vijeća Europe predložio da se Hrvatska primi u Vijeće Europe kao punopravna članica.

Parlamentarni je Odbor izvješće posebnog izvjestitelja Van der Lindena prihvatio s 25 glasova **za**¹⁴³, te dvotrećinskom većinom glasova predložio Parlamentarnoj skupštini VE da se Hrvatska primi na sjednici koja će se održati 22-26. travnja. Istodobno bi Parlamentarna skupština Vijeću ministara Vijeća Europe, uputila zahtjev da formalno pozove Hrvatsku da kao punopravna članica pristupi Vijeću Europe. Zašto je navedeno u prethodnom odlomku „unatoč nedostacima” da će Hrvatska biti ipak uskoro primljena? Upravo zbog činjenice što su lokalni i regionalni predstavnici zemalja članica Vijeća Europe izrazili „duboku zabrinutost” zbog načina na koji se ostvaruje demokracija na lokalnoj razini u Hrvatskoj. Nadalje, veliki je nedostatak i to, što dr. Franjo Tuđman nije htio potvrditi čak dvojicu zagrebačkih gradonačelnika koje su izabrale i Gradska i Županijska skupština. Ured Kongresa lokalnih i regionalnih vlasti Europe¹⁴⁴ smatra to odbijanje dvojice gradonačelnika „flagrantnim kršenjem načela pluralističke demokracije i mjesne samouprave koje zagovara Vijeće Europe.¹⁴⁵ Nadalje, u svom posjetu Hrvatskoj glavni izvjestitelj Parlamentarne skupštine istaknuo je „da stanje još nije idealno, ali Hrvatska je na putu da ispuni glavne zahtjeve za prijem”. Kao najosjetljiviji dio općeg mirovnog sporazuma u regiji istaknuo je stanje u istočnoj Slavoniji te naveo kako Vijeće Europe budno prati odnose Hrvatske s Bosnom i Hercegovinom. Smatra da u odnosu na izbor zagrebačkog gradonačelnika, Hrvatski sabor mora promijeniti postojeći zakon kako se nakon sljedećih izbora ne bi ponovila ista situacija.

No, bez obzira na sve te navedene nedostatke, prijemu Hrvatske u Vijeće Europe mora se dati podrška u odnosu na demokratske snage i procese, a neriješeni zagrebački slučaj ne bi trebao biti razlog neprimanja, što je u svom pismu Parlamentarnoj skupštini Vijeća Europe istaknuo predsjednik Gradske skupštine Zagreba Zdravko Tomac.

¹⁴² Prije četiri godine, točnije 4. svibnja 1992. godine jednoglasnom je odlukom na zasjedanju Parlamenta VE u Strasbourgu Hrvatskoj dodijeljen status gosta.

¹⁴³ S tri glasa protiv i četiri suzdržana.

¹⁴⁴ CPRLE.

¹⁴⁵ HIDRA, 19. ožujka 1996.

„Primanjem u Vijeće Europe Hrvatska ulazi u prvi krug europskih integracija, jer joj se <odmrzava> PHARE program i sporazum o trgovini i suradnji s Europskom unijom te omogućava pristup međunarodnim novčanim institucijama”, istaknuo je dr. Mate Granić u izjavi za HTV.¹⁴⁶

Slijedi kraće objašnjenje o pretpristupnom programu PHARE:

PHARE je program¹⁴⁷ pretpristupne pomoći, koji je osnovan nakon pada komunizma u Srednjoj i Istočnoj Europi radi gospodarske obnove zemalja u regiji. Ciljevi tog programa usmjereni su na izgradnju institucija potrebnih za približavanje europskim integracijama, te financiranje investicija u državama kandidatkinjama za članstvo.

Najprije su njegovu pomoć koristile Poljska i Mađarska, a kasnije su se pridružile Bugarska, Češka, Estonija, Latvija, Litva, Rumunjska, Slovačka i Slovenija, također kandidatkinje Srednje i Istočne Europe. Do 2000. godine su Albanija, BiH i Makedonija imale pristup programu PHARE, nakon čega je zamijenjen programom CARDS.¹⁴⁸ Od 2005. godine je i Republika Hrvatska postala korisnicom programa PHARE. Nadalje, dr. Granić u svojoj izjavi iznosi sljedeće: „Za Hrvatsku je to iznimno važno u trenutku kad postoje ideje o tzv. globalnom pristupu regiji, jer ona želi čim prije postati punopravnom članicom europskih integracija. Za odluku Političkog odbora presudni su bili završetak rata i pozitivne ocjene doprinosa Hrvatske dejtonskom sporazumu, te rimskim i ženevskim dogovorima.

Veliki značaj igraju i odgovori na pitanja Vijeća Europe što su ih potpisali dr. Tuđman i dr. Pavletić, a kojima se Hrvatska obvezala preuzeti pravila i standarde ponašanja punopravnih članica Vijeća Europe, te ispuniti obveze kao što su poštivanje manjinskih prava, potpora dejtonskim sporazumima, rimskim i ženevskim dogovorima, potpora Federaciji Bosne i Hercegovine, suradnja sa sudom u Haagu.”¹⁴⁹ Prema mišljenju dr. Granića Hrvatska bi trebala biti formalno primljena u Vijeće Europe potkraj lipnja. Dr. Domljan je istaknuo da su izgledi za prijem više nego pozitivni i da bi se Hrvatska za svoj prijem u Vijeće Europe trebala naći na dnevnom redu sjednice, ali je isto tako istaknuo da postoji i mogućnost „iskakanja” iz planiranog, s obzirom da je Hrvatska u žarištu zbivanja.

¹⁴⁶ Isto.

¹⁴⁷ Osnovan 1989. godine.

¹⁴⁸ *Community Assistance for reconstruction, Development and Stabilization* - pomoć Europske zajednice u obnovi razvoju i stabilizaciji, je program tehničko-financijske pomoći Europske unije usvojen u prosincu 2000. godine, čiji je osnovni cilj potpora zemljama jugoistočne Europe u aktivnom sudjelovanju u Procesu stabilizacije i pridruživanja.

¹⁴⁹ *Vjesnik*, 20. ožujka 1996.

3.1.2 U Strasbourgu se raspravlja o prijemu Republike Hrvatske u Vijeće Europe

U Europskoj palači u Strasbourgu 24. travnja 1996. godine započela je rasprava o prijemu Hrvatske u Vijeće Europe. O prijemu su odlučivali članovi parlamentarnih izaslanstava 39 zemalja članica Vijeća Europe i to konsenzusom, većinom ili pojedinačnim izjašnjavanjem. Dakle, Parlamentarna skupština je uputila svoju preporuku Vijeću ministara da formalno pozove Hrvatsku da pristupi Vijeću Europe.¹⁵⁰

3.1.3 Tekst odluke o prijemu Hrvatske u Vijeće Europe od 24. travnja 1996.

Tekst odluke o prijemu Republike Hrvatske u Vijeće Europe citiran je u cijelosti u daljnjem tekstu, budući da se radi o vrlo značajnom dokumentu odnosno mišljenju Parlamentarne skupštine o prijemu Republike Hrvatske u Vijeće Europe, usvojenom na njenoj sjednici.

Hrvatska je podnijela molbu za pristupanje Vijeću Europe 11. rujna 1992. godine. Rezolucijom 69/1992. od 10. prosinca 1992. godine, Odbor ministara je od Parlamentarne skupštine zatražio mišljenje u skladu sa Statutarnom rezolucijom 51 (30A). Status posebnog gosta u Parlamentarnoj skupštini odobren je Hrvatskom saboru 4. svibnja 1992. godine. Postupak davanja mišljenja o zahtjevu Hrvatske za prijem u članstvo odgođen je zbog hrvatske umiješanosti u rat u Bosni i Hercegovini. Događaji u zapadnoj Slavoniji i bivšim UN sektorima Sjever i Jug još su više odgodili postupak. Izbori za Sabor održani su u listopadu 1995. godine. Izaslanstvo promatrača Parlamentarne skupštine ocijenilo ih je uz neke rezerve slobodnima i poštenima. Hrvatska je sudjelovala u različitim aktivnostima Vijeća Europe od 1992. godine bilo kroz međudržavnu suradnju i programe pomoći ili pak sudjelovanjem u radu Parlamentarne skupštine i njezinih odbora u statusu izaslanstva posebnog gosta. Politički dijalog između Hrvatske i Odbora ministara uspostavljen je od travnja 1992. godine. Hrvatska je također pristupila nekim konvencijama Vijeća Europe, uključujući Europsku kulturnu konvenciju. Predsjednik RH i predsjednik Hrvatskog sabora potpisali su 15. ožujka 1996. godine dokument u kojem s ciljem ispunjenja pretpostavki za prijem u Vijeće Europe, Hrvatska formalno preuzima obveze za pristup (21 točka). Kriterije koje je Republika Hrvatska trebala ispuniti za punopravno članstvo u Vijeću Europe u cijelosti ćemo navesti u jednom od sljedećih poglavlja.¹⁵¹

¹⁵⁰Kao četrdeseta punopravna članica.

¹⁵¹Vidi poglavlje Kriteriji koje RH treba ispuniti za punopravno članstvo u VE (21 točka).

Parlamentarna skupština pozdravlja privremeni dogovor o uspostavi misije OEES-a u Hrvatskoj, ali također očekuje da Hrvatska preuzme obvezu striktnog poštivanja odredaba međunarodnog humanitarnog prava, uključujući i one u slučaju oružanog sukoba unutar njezina teritorija.

Parlamentarna skupština također očekuje da Hrvatska preuzme obvezu suradnje s humanitarnim međunarodnim organizacijama i poduzme sve potrebne korake radi rješavanja preostalih humanitarnih problema nakon nedavnih sukoba, osobito u vezi sa zarobljenicima i nestalim osobama.

Parlamentarna skupština očekuje od Hrvatske:

- ★ da na Državno sudbeno vijeće primijeni zakone u skladu sa standardima Vijeća Europe,
- ★ da djelotvorno jamči prava i slobode nacionalnih i etničkih manjina u skladu s obvezama koje su preuzele hrvatske vlasti,
- ★ da djelotvorno jamči slobodu medija u skladu s obvezama koje su preuzele hrvatske vlasti,
- ★ da bez odlaganja proglasi opću amnestiju svima koji nisu osumnjičeni za ratne zločine, kako bi potaknula povratak hrvatskih Srba,
- ★ da aktivno pomaže u radu misije OEES-a,
- ★ da se savjetuje sa stručnjacima Vijeća Europe o pravodobnoj promjeni Zakona o lokalnoj upravi i samoupravi, prije drugog čitanja tog zakona u Saboru.

Nadalje, Parlamentarna skupština očekuje od Hrvatske da u skladu sa standardima i načelima Vijeća Europe riješi probleme koji se tiču oduzete imovine tijekom fašističke i komunističke vladavine.

Na temelju ovih obveza i očekivanja, Parlamentarna skupština vjeruje da je Hrvatska u skladu s člankom 4 Statuta Vijeća Europe nesporno u mogućnosti i voljna ispuniti uvjete za članstvo u Vijeću Europe, kako je određeno člankom 3 Statuta.¹⁵² Radi osiguranja poštivanja obveza preuzetih od Parlamentarne skupštine, odlučuje se odmah od dana prijema pomno nadziranje prilika u Hrvatskoj u skladu s postupcima iz Odluke broj 508/1995. Parlamentarna skupština preporuča Odboru ministara da na temelju gore navedenih preuzetih obveza:

- a) pozove Hrvatsku da postane članicom Vijeća Europe,
- b) dodijeli pet mjesta Hrvatskoj u Parlamentarnoj skupštini.

¹⁵² Statut: „Svaka članica VE priznaje načelo vladavine prava i načelo prema kojem svaka osoba pod njezinom jurisdikcijom mora uživati ljudska prava i temeljne slobode, te se obvezuje da će iskreno i djelotvorno surađivati u postizanju cilja određenog u I. poglavlju.”

Moramo napomenuti da je najproblematičnija točka rasprave Parlamentarne skupštine o prijemu Hrvatske u Vijeće Europe bila sedmi amandman, s obzirom da Republika Hrvatska između ostalog nije ispunila sve svoje obveze prema Međunarodnom sudu za ratne zločine počinjene na području bivše Jugoslavije. Dakle, budući da Republika Hrvatska još nije uspjela ispuniti sve obveze prema dejtonskim sporazumima, zatraženo je da se rasprava o prijemu Hrvatske u Vijeće Europe odgodi za lipanj. Čak je liberalni demokrat, Britanac Russel Johnston pokušao raspravu o prijemu Hrvatske u Vijeće Europe prebaciti s plenarne sjednice na razinu Odbora, ali ipak nije dobio podršku parlamentaraca. Većina članova Odbora za odnose sa zemljama nečlanicama podržala je prijem Hrvatske.¹⁵³

Tako je izvjestitelj Odbora za politička pitanja istaknuo da su se u Hrvatskoj dogodile i mnoge pozitivne promjene, primjerice prihvaćanje Zakona o suradnji s Međunarodnim sudom za zločine počinjene na području bivše Jugoslavije, dobrovoljan odlazak generala Blaškića u Den Haag, sve bolja suradnja Zagreba i Beograda, prihvaćanje misije OEES-a u dužem trajanju, te potpisivanje liste s 21 zahtjevom Vijeća Europe. Naravno, istaknuo je da postoje i zabrinjavajuće okolnosti, ali da na njima ne treba graditi odluku¹⁵⁴, dok su drugi istaknuli da u Hrvatsku treba imati povjerenja, te da joj treba pružiti veću potporu u rješavanju problema. Za Hrvatsku se izuzetno zauzeo bivši predsjednik Parlamentarne skupštine Miguel Angel Martinez. U sljedećem ćemo odlomku u cijelosti citirati govor predsjednika Hrvatskog sabora dr. Žarka Domljana povodom predstojećeg primitka Republike Hrvatske u Vijeće Europe, tu najstariju međunarodnu organizaciju, nakon gotovo četiri godine od predaje zahtjeva, a poglavito jer se radi o nadasve značajnom trenutku za Republiku Hrvatsku.

3.1.4 Govor predsjednika Hrvatskog sabora u Parlamentarnoj skupštini povodom pristupanja RH u Vijeće Europe

Dr. Žarko Domljan je 24. travnja 1996. godine u Strasbourgu započeo svoj govor sljedećim riječima:

„Veleštovana gospođo predsjednice (Leni Fischer), poštovani glavni tajniče (Daniel Tarschys), gospođe i gospodo kolege zastupnici. U ovom času tako važnom za Hrvatsku, želim prije svega zahvaliti svima koji su svojim objektivnim i znalačkim, nadasve politički mudrim promišljanjima

¹⁵³ Prijem Hrvatske u VE podržala su tri najvažnija Odbora.

¹⁵⁴ Primjerice, izbor zagrebačkog gradonačelnika i sloboda medija.

O specifičnoj hrvatskoj poziciji danas pridonijeli konačnoj povoljnoj odluci i preporuci za posljednji čin primanja moje zemlje u Vijeće Europe. Nastavljajući govoriti hrvatski, jezikom zabilježenim odavna od 11. stoljeća na spomenicima i razvijenom od 15. stoljeća u književnim djelima, želim svakako istaći da integriranje u Europu nije samo naš cilj od osamostaljenja i uvođenja demokratskog višestranačja prije šest godina, nego prije svega iskonska realnost i sudbina. Stoljećima je potvrđivana neraskidiva vezanost Hrvatske za Europu, za njezine znanstvene, kulturne i političke stečevine. Vojno smo, uz velike ljudske gubitke, zaustavljali i zaustavili silne otomanske valove usmjerene prema srcu Europe. U glavnom gradu Hrvatske, Zagrebu nikad se nije zaviorila otomanska zastava. Kulturno smo se napajali dostignućima ne samo velikih nego i malih europskih naroda u rasponu od srednjovjekovlja preko klasike do postmoderne. Povijest Hrvatske kao mediteranske i podunavske, srednjoeuropske zemlje, dio je povijesti Europe. Ni gospodarske ni političke veze s Europom i njezinim najsvjetlijim idealima nikada nisu bile prekinute. Pristupajući s nadom u konačan prijem u Vijeće Europe, mi stoga ne ulazimo uzbuđeni u paneuropsku organizaciju, mi se Europi s radošću vraćamo. Politički dijalog s Vijećem Europe odvijao se u proteklim godinama kontinuirano. O tome svjedoči nazočnost hrvatskih predstavnika u tridesetak stalnih i *ad hoc* tijela Vijeća Europe i na specijalističkim skupovima, napose u Strasbourgu, ali i u Hrvatskoj. Osobito je bila plodna suradnja sa stručnjacima koji su nam pomagali u radu na stvaranju zakonodavstva i njegovom usklađivanju s europskim standardima. Taj rad i dalje intenzivno traje.

Hrvatska je potpisala već brojne konvencije čiji će broj nakon primanja u Vijeće Europe neprestano rasti. Nepovratno opredijeljena za demokraciju, Hrvatska svojim zakonima, ali i u praksi, štiti prava građana, a napose nacionalnih manjina u skladu s europskim standardima, pa u ponečem i više od toga. Na primjer, usprkos ratu u Hrvatskoj nije ozakonjena smrtna kazna. No, teške ratne traume zbog srpske agresije i strašnih zločina nesumnjivo u narodu ne mogu biti preko noći zaboravljene.

Državna vlast, naprotiv, zalažući se strogo za pravnu državu, odlučna je da mirno i dogovorno rješava probleme koji su joj zajednički s ostalim zemljama u tranziciji, ali i neke svoje specifične sa susjedima. Velika većina je u Hrvatskoj odgovorna da izgradi demokratsko društvo slobodnih i sretnih ljudi, u svemu ravnopravnih građana. Na putu učvršćenja pravne države više nitko tu veliku biračku masu ne može pokolebati. Ali Vijeće Europe svojim razumijevanjem

i primanjem Hrvatske u svoje okrilje, može mnogo pomoći i ubrzati proces saniranja ratnih rana, na zgradama i u ljudima, u osjećajima i u dubini duše.

Europska situacija u ovoj fazi integriranja nije statična pojava, nego dinamičan proces. I uklapanje Hrvatske u takvu Europu bit će proces, to brži i dinamičniji, što će cjelina primjerom i stvarnom potporom, a ne samo verbalno, utjecati na svoj novi dio. Zajednicu potiču i drže na okupu ne samo zajednički nego i usuglasivo prepoznatljivi pojedinačni interesi. Dakako, uz to također jasno definirane obveze jednih prema drugima, dijelova prema cjelini i cjeline prema dijelovima.

To je u konkretnom slučaju osebujni složeni politički, gospodarski, znanstveni i kulturni hermeneutički krug.¹⁵⁵ Hrvatska, kad se napokon nađe u tom krugu, bit će time ujedno obvezana da se postepeno transformira kako bi ostvarila svoj strateški cilj: potpunu integraciju u Europu koja mora zajedničkom mudrošću i sposobnošću pronaći prave odgovore na izazove 21. stoljeća. Upravo zato, na kraju naglašavam, da je za Hrvatsku istinska čast, ali i velika obveza dijeliti sudbinu s Europom koja zna što neće, ali i za čim odlučno teži, s Europom blagostanja i sigurne budućnosti.”¹⁵⁶

Priopćenje Vijeća Europe o prijemu Hrvatske objavio je Ured za informiranje Vijeća Europe. Prenosimo ga također u cijelosti i to neslužbeni prijevod s engleskog, a kao informaciju zasigurno najvažnijeg sadržaja u 1996. godini za Republiku Hrvatsku:

„Parlamentarna skupština Vijeća Europe je jutros velikom većinom glasova za prijem Hrvatske i time je otvorila put kako bi ova zemlja postala četrdesetom punopravnom članicom te paneuropske organizacije sa sjedištem u Strasbourgu. Mišljenje Skupštine bit će predano Odboru ministara koji će donijeti konačnu odluku. Usvajajući mišljenje koje je donio Rene van der Linden, izvijestitelj Odbora za političke poslove, Skupština je uzela u obzir da su predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman i predsjednik Sabora dr. Vlatko Pavletić 15. ožujka potpisali dokument s 21 zahtjevom koje je predložio Odbor za političke poslove. Uspostavljanje misije OESS-a u Hrvatskoj kao i usvajanje Ustavnog zakona o suradnji s Haškim sudom također su utjecali na glasovanje parlamentaraca. Hrvatska se obvezala da će odobriti Europsku konvenciju o ljudskim pravima tijekom godine nakon prijema u Vijeće Europe, te da će priznati pravo pojedinačnog obraćanja Europskoj komisiji i obavezu jurisdikciju Europskog suda za ljudska prava. Tijekom prve godine članstva u Vijeću Europe Hrvatska je dužna potpisati Protokol 6 Konvencije koja se odnosi na ukidanje smrtne kazne

¹⁵⁵ Označuje strukturu procesa tumačenja u hermeneutičkoj filozofiji, prema kojoj se nešto može razumjeti ili protumačiti samo ako se u određenoj mjeri već prije razumjelo.

¹⁵⁶ HIDRA, 24. travnja 1996.

u mirnodopsko vrijeme, koju će ratificirati u roku tri godine. Tijekom godine nakon prijema Hrvatska će potpisati i ratificirati Europsku okvirnu konvenciju o zaštiti nacionalnih manjina, Europsku povelju o lokalnoj samoupravi, kao i Povelju o regionalnim i manjinskim jezicima. Hrvatska se također obvezala da će surađivati i u provedbi mirovnog sporazuma o BiH, surađivati s Međunarodnim sudom za ratne zločine počinjene na prostoru bivše Jugoslavije, te neodgodivo predati sudu sve osobe osumnjičene za ratne zločine, zločine protiv čovječnosti i za genocid. Skupština očekuje od hrvatskih vlasti da učinkovito jamče prava i slobode etničkih i nacionalnih manjina kao i slobodu medija, te da se savjetuju sa stručnjacima Vijeća Europe prilikom revizije Zakona o lokalnoj upravi i samoupravi. Isto tako treba osigurati da će zakon Pravne službe Komisije biti proveden u skladu s pravilima Vijeća Europe. Konačno, Hrvatska se obvezala da surađuje s Vijećem Europe o provedbi mjera radi praćenja poštuju li države svoje obveze. U petom mjesecu sastala su se u Zagrebu i dvojica ministara vanjskih poslova, irski ministar Gay Mitchell i dr. Mate Granić. Ovo je bio i prvi službeni posjet jednog irskog ministra Hrvatskoj. Razgovor je tekao u smjeru međusobnih odnosa Hrvatske i Irske¹⁵⁷, uz obećanje da će podupirati Hrvatsku u primjeni europskih kriterija na putu njenog prijema u europske integracije.”¹⁵⁸

3.1.5 Opće razočaranje - odgoda prijema Republike Hrvatske u Vijeće Europe

Na opće nezadovoljstvo svih visokih hrvatskih dužnosnika, kao i građana cijele Hrvatske, u mjesecu svibnju kada se i izvršni organ Vijeća Europe trebao sastati, Odbor ministara Vijeća Europe na razini veleposlanika donio je odluku konsenzusom da se odgodi prijem Hrvatske u Vijeće Europe.

Naime, nije postignuta potrebna suglasnost za donošenje pozitivne odluke o primanju Hrvatske u članstvo. „Zemlje članice Vijeća Europe žele vidjeti napredak prije donošenja konačne odluke”, izjavio je glasnogovornik Vijeća Europe.

Ministarski odbor i formalno je razmotrio prijem Hrvatske u punopravno članstvo te izdao sljedeće priopćenje:

„Zastupnici ministara trideset devet zemalja Vijeća Europe danas su dali naputke Skupini za zemlje srednje i istočne Europe da na svojem sljedećem sastanku 30. svibnja 1996. godine nastavi razmatrati pitanje što je moguće ranijeg prijema Hrvatske u Vijeće Europe na osnovi dokumenta tajništva u kojem su utvrđene obveze i očekivanja čije se izvršavanje može tražiti od Hrvatske prema rokovima koji se trebaju postaviti. Zastupnici su također

¹⁵⁷ Irska je za dva mjeseca preuzimala predsjedanje Europskom unijom.

¹⁵⁸ HIDRA, 24. travnja 1996.

suglasni da nastave razmatranje ovog pitanja na sljedećem sastanku od 3. do 6. lipnja 1996. godine.”¹⁵⁹

Na priopćenje odnosno odluku Ministarskog odbora Vijeća Europe, Ministarstvo vanjskih poslova Republike Hrvatske odmah je reagiralo svojim priopćenjem u kojem navodi žaljenje zbog odgode primanja u punopravno članstvo, te da ne može prihvatiti da se njezino primanje uvjetuje prijemom drugih susjednih država u Vijeće Europe, a osim toga podsjeća i na trajnu transparentnost hrvatske politike, njen razvoj i suradnju s najvažnijim međunarodnim čimbenicima. U priopćenju također potvrđuje i privrženost procesu demokratskog razvoja, poštivajući standarde Vijeća Europe. Nadalje, traži dodatno pojašnjenje o produženom roku prijema. Hrvatski ministar vanjskih poslova dr. Mate Granić kazao je da će Hrvatska ispuniti sve obveze koje je preuzela u pregovorima za prijem u Vijeće Europe.

3.1.6 Solun - Rezolucija o Hrvatskoj, procedura prijema u Vijeće Europe

I tako se pregovori nastavljaju dalje u Solunu, pred više od 200 parlamentaraca iz 39 država članica, a između ostalih tema rasprave, raspravljat će se i o statusu hrvatske molbe.

Naime, Hrvatska je uvrštena u hitnu raspravu dnevnog reda sjednice zakazane za 29. svibanj 1996. godine.

Postupak je sljedeći: nakon što se osamdesetak članova Stalnog odbora očituje o hrvatskoj molbi (Stalni odbor djeluje u ime Parlamentarne skupštine između njezinih zasjedanja i glasuje o nacrtu rezolucije o hrvatskoj molbi za primanje), u Strasbourgu bi se trebala sastati radna skupina za odnose sa zemljama Istočne i Srednje Europe (GREL), koja bi trebala razmotriti pitanje primanja Hrvatske kao punopravne članice u Vijeće Europe, a svoje zaključke proslijediti Odboru ministara. Naime, ta radna skupina dobit će rezoluciju na uvid, ali će isto tako pripremiti i novi dokument u kojem će navesti četiri skupine obveza o kojima će se Hrvatska trebati još jednom izjasniti, nakon što se utvrde njihovi točni rokovi za ispunjenje. A to su poštivanje dejtonskih sporazuma, povratak izbjeglica i prognanika, sloboda medija i zakon o lokalnoj samoupravi. Međutim, ovdje se nije radilo o novim obvezama, već o točnim rokovima za ispunjenje već poznatih obveza.

Potpredsjednik Hrvatskog sabora dr. Žarko Domljan istaknuo je na sjednici Političkog odbora Parlamentarne skupštine Vijeća Europe, da su ponovno iznesene rezerve i kritički tonovi prema Hrvatskoj. U odnosu na rad Stalnog odbora, parlamentarci su primijetili da su hrvatske vlasti djelovale u neskladu s preuzetim obvezama od momenta dobivanja „zelenog svjetla” za ulazak u

¹⁵⁹ *Vjesnik*, 3. svibnja 1996.

Vijeće Europe, a misli se na raspuštanje zagrebačke Gradske skupštine, neprovođenje prihvaćenog Zakona o suradnji s međunarodnim sudom za ratne zločine počinjene na području bivše Jugoslavije, te na represivne mjere protiv medija. U Nacrtu rezolucije se kao pozitivan znak funkcioniranja pravne države navodi odluka Ustavnog suda kojom se poništava vladina odluka o raspuštanju zagrebačke Gradske skupštine. Stoga, da bi se omogućilo Hrvatskoj što brže primanje u Vijeće Europe, Stalni odbor u Nacrtu rezolucije traži od hrvatskih vlasti da strogo poštuju preuzete obveze i očekivanja.

No, vratimo se na Solun, gdje je Stalni odbor Parlamentarne skupštine Vijeća Europe na temelju izvješća posebnog izvjestitelja Van der Lindena jednoglasno prihvatio tekst rezolucije o Hrvatskoj:

1. Parlamentarna skupština je 24. travnja 1996. godine prihvatila Mišljenje br. 195 u povodu zahtjeva Hrvatske za primanje u Vijeće Europe. Na temelju popisa obveza koje je Hrvatska preuzela, a potpisali su ga predsjednik Republike Hrvatske i predsjednik Hrvatskog sabora, kao i određenih očekivanja koja je Skupština formulirala, predviđeno je da se Hrvatska pozove da postane članicom organizacije.
2. Parlamentarna skupština s čuđenjem primjećuje da su hrvatske vlasti djelovale nakon toga očito ne poštujući svoje obveze. Represivne mjere koje su poduzele protiv medija i raspuštanje Gradske skupštine Zagreba izazvale su ozbiljne sumnje u njihove dobre namjere. Štoviše, pojavila se zabrinutost o promjeni zakona o suradnji s Međunarodnim sudom za ratne zločine u bivšoj Jugoslaviji.
3. Međutim, Parlamentarna skupština smatra odluku Ustavnog suda, kojom je poništena odluka Vlade o raspuštanju zagrebačke Gradske skupštine, pozitivnim znakom funkcioniranja pravne države u Hrvatskoj.
4. Parlamentarna skupština prima na znanje stajalište Odbora zamjenika ministara od 15. svibnja 1996. godine. Prije odlučivanja o primanju Hrvatske, Odbor će razmotriti jesu li ispunjene obveze koje mogu biti tražene od Hrvatske i očekivanja u skladu s rokovima koji će biti određeni.
5. Parlamentarna skupština sa zadovoljstvom bilježi važnost koju Vijeće Europske Unije pridaje poštivanju obveza preuzetih u vezi s primanjem u Vijeće Europe. Međutim, postoji jasna potreba za bliskim konzultacijama kojima bi se osigurala koordinacija između zajedničke vanjske i sigurnosne politike Europske Unije i stajališta Vijeća Europe.
6. Parlamentarna skupština zahtijeva da hrvatske vlasti strogo poštuju obveze i ispune očekivanja navedena u Mišljenju br. 195 te da Hrvatski sabor djeluje u skladu s time, kako bi se omogućio brzi prijem u Vijeće Europe.¹⁶⁰

¹⁶⁰HIDRA, 24. travnja 1996.

Dana 6. lipnja 1996. godine, od strane zastupnika Europskog parlamenta prihvaćena je rezolucija o neprimanju Hrvatske u Vijeće Europe. Odmah dan kasnije, predsjednik Odbora ministara Vijeća Europe uputio je pismo putem Božidara Gagre, stalnog predstavnika RH pri Vijeću Europe, ministru vanjskih poslova i potpredsjedniku Vlade dr. Mati Graniću. U pismu se od Republike Hrvatske traže dodatna objašnjenja oko poštivanja pojedinih obveza koje je Republika Hrvatska preuzela u travnju 1996. godine u okviru procedure primanja u Vijeće Europe. Hrvatska je Vlada odgovorila na pismo u roku sedam dana u nadi nastavka dijaloga i okončanja procesa primanja u punopravno članstvo. U odnosu na rezoluciju o Hrvatskoj u okviru procedure njezinog prijema u Vijeće Europe, svoje mišljenje nije skrivao niti tadašnji predsjednik Republike Hrvatske Stjepan Mesić, ujedno i predsjednik Hrvatskih nezavisnih demokrata (HND), koji je izjavio da je hrvatska vlast kriva za odgađanje prijema u Vijeće Europe, jer nije ispunila uvjete na koje se obvezala, a sve je komentirao sljedećim riječima:

„Traženje krivca za odgađanje prijama u Vijeće Europe među nekakvim neprijateljima koji okružuju Hrvatsku je notorna glupost.”¹⁶¹ Također je rekao da je Hrvatsku potrebno hitno integrirati u Europu kako bi se domogla financijskih programa i pokušala osvježiti „vrlo dramatičnu gospodarsku situaciju.”¹⁶² Nepriznavanje rezultata izbora u Zagrebu nije na razini europskih standarda i pokazuje da je HDZ i dalje pokret koji želi igrati ulogu bivšeg Saveza komunista, a sve ostale stranke tretirati kao orkestriranu pratnju, poput nekadašnjeg Socijalističkog saveza.”¹⁶³

3.1.7 Odgovor Hrvatske vlade na Memorandum Vijeća Europe

Treba svakako spomenuti i prvu sjednicu jednog europskog odbora ikada održanu u Republici Hrvatskoj, a radi se o redovnoj sjednici Odbora za odnose s europskim zemljama nečlanicama Parlamentarne skupštine Vijeća Europe, održanoj 10. rujna 1996. godine.¹⁶⁴ Svrha posjeta nije nikakva istraživačka misija, već samo želja da se osjeti politička situacija u Hrvatskoj.

Naravno, glede položaja Hrvatske pri ulasku u Vijeće Europe nema nikakvih promjena, ali bi radna skupina Odbora ministara Vijeća Europe trebala predložiti konačno stupanje na snagu odluke o prijemu Republike Hrvatske u Vijeće Europe dana 15. rujna 1996. godine, istaknuo je domaćin dr. Žarko Domljan.

¹⁶¹ *Vjesnik*, 30. svibnja 1996.

¹⁶² Misli na program PHARE i CARDS.

¹⁶³ *Vjesnik*, 30. svibnja 1996.

¹⁶⁴ Održana u zagrebačkom hotelu „Intercontinental”.

No, članovi Odbora u tijeku svog boravka u Hrvatskoj obavili su i razgovore s predstavnicima hrvatskih političkih stranaka, predstavnicima nacionalnih manjina, nevladinih organizacija i hrvatskih medija. Dan kasnije održana je u Zagrebu i konferencija za novinare Odbora za odnose s europskim zemljama nečlanicama Parlamentarne skupštine Vijeća Europe¹⁶⁵, na kojoj su se predstavnicima medija obratili i ugledni zastupnik u francuskom Senatu i predsjednik Odbora Jean Seitlinger, potpredsjednica Elena Potpodorova, izvijestitelj lord Dundee i članica Hane Severinsen. Između ostalog, podsjetili su da će se sredinom rujna sastati Ministarsko vijeće Vijeća Europe kako bi konačno donijelo odluku o potvrdi prijema Republike Hrvatske u Vijeće Europe, a isto tako da će jedan od glavnih izvora na temelju kojeg će se odlučiti o prijemu biti i izvješće koje će Odbor za odnose s europskim zemljama nečlanicama podnijeti nakon posjeta Hrvatskoj. Predstavnici Odbora nisu gubili vrijeme, već su se sastali s predstavnicima hrvatskih političkih stranaka, nacionalnih manjina, nevladinih organizacija i hrvatskih medija, te obavili značajne razgovore na temelju kojih će se donijeti i neki zaključci vezani za prijem Hrvatske u Vijeće Europe, a Seitlinger je izjavio: „Osobito smo zadovoljni činjenicom, da su se svi naši sugovornici, bez iznimke, založili za što brži ulazak Hrvatske u Vijeće Europe”.¹⁶⁶

U razgovoru o slobodi medija, Odbor je nastojao ustanoviti postoji li u Hrvatskoj politička diskriminacija između različitih medija ili je riječ tek o pogrešnom postupanju nakon medijskih napada na privatni život određenih javnih osoba. „Nije nam namjera ikog optuživati, smatramo da novinari moraju poštivati određena pravila, ali osobe koje su prihvatile predstavljati svoju zemlju na nekoj razini, morale bi se naučiti biti malo manje osjetljive”¹⁶⁷.

Predsjednica Parlamentarne skupštine Vijeća Europe Leni Fischer, ohrabrila je svojom izjavom, jer smatra kako se više ne bi trebalo vraćati na početak rasprava, nego bi kao i u slučajevima prijema ostalih zemalja trebalo prosuditi, što je Hrvatska uz jamstva koja je dala, dosad učinila. Također vjeruje da će Ministarski odbor sredinom listopada na svom zasjedanju biti u situaciji da utvrdi datum prijema Hrvatske među punopravne članice Vijeća Europe. I Politički odbor utvrdio je pozitivno stajalište o prijemu Republike Hrvatske u Vijeće Europe, na kojem je sudjelovao i voditelj saborskog izaslanstva dr. Žarko Domljan, a na zamolbu izvijestitelja Van der Lindena. Naime, Van der Linden zamolio je dr. Žarka Domljana da odgovori na glavne prigovore sadržane u predsjedničkoj izjavi Vijeća sigurnosti. Dr. Domljan upozorio je prisutne kolike

¹⁶⁵ Dana 11. rujna 1996. u Europskom domu.

¹⁶⁶ HIDRA, 11. rujna 1996.

¹⁶⁷ Isto.

su pozitivne promjene i pomaci učinjeni od travnja kada je Parlamentarna skupština prihvatila preporuku o prijemu Hrvatske u Vijeće Europe.

Jedan od glavnih prigovora, povratak Srba, nije toliko jednostavan kao što se misli, jer se on može ostvariti provjeravanjem svakog pojedinog zahtjeva, kao i poštivanjem prava svakog pojedinca da dobije hrvatsko državljanstvo te da mu se vrati njegova imovina, a to pravo nije ograničeno nikakvim rokom.

Slijedom prethodno iznesenog, te pozitivnog tijeka rasprave na Političkom odboru, isti je zaključio da daljnje odgađanje prijema Hrvatske u Vijeće Europe ne bi imalo nikakva smisla.

Ministarski odbor Vijeća Europe trebao bi utvrditi konačni datum svečanog prijema Hrvatske u Vijeće Europe, a na ispunjenje jamstava što ih je Hrvatska dala Vijeću Europe moći će se utjecati preko sustava praćenja tih ostvarenja kroz tzv. *monitoring*.¹⁶⁸ *Monitoring* se primjenjuje i na ostale novoprimljene zemlje članice.¹⁶⁹ Bitno je još spomenuti da je Hrvatska u brojnim bilateralnim susretima dobila nepodijeljenu potporu za članstvo u Vijeću Europe. „Sada su se svi direktno izjasnili za Vijeće Europe” rekao je ministar Granić, te dodao da bi se ulazak u Vijeće Europe potpisao u studenome ove godine. Ministar Granić je u New Yorku potpisao i sveobuhvatni Sporazum o zabrani nuklearnih pokusa. Nadalje, kako je to objavila agencija *France Presse* u razgovoru s jednim od dužnosnika Ministarskog odbora: „To je čista formalnost budući da od 2. srpnja među nama postoji konsenzus”. Također je podsjetio „da je 2. srpnja Odbor donio odluku kojom poziva Hrvatsku da postane članicom Vijeća Europe. Ta odluka uvjetovana je zahtjevom da Hrvatska do 30. rujna ispuni određeni broj uvjeta.”

Da ih ne ispunjava, poziv je mogao biti doveden u pitanje. Do 30. lipnja nitko nije doveo u pitanje poziv upućen Hrvatskoj. Stoga je 1. listopada poziv bio neizravno potvrđen.

Također je isti dužnosnik Odbora naveo da je Hrvatska uspostavila diplomatske odnose sa Saveznom Republikom Jugoslavijom, te pridonijela uspjehu izbora u BiH u rujnu, ali izglasala i Zakon o oprostima i Zakon o javnom priopćavanju, što je bila jedna od zamjerki Republici Hrvatskoj. Izrazio je žaljenje što Hrvatska nije odgovorila na „jedno važno pitanje suradnje s Međunarodnim sudom za ratne zločine” u Den Haagu. No isto je tako istaknuo da „Hrvatska u tome nije jedina”. Mora se napomenuti da je odbijanje ministara, budući se nisu jednoglasno složili oko prijema Hrvatske u Vijeće Europe sredinom

¹⁶⁸ Procedura za praćenje ispunjavanja obveza, predviđena različitim tekstovima Skupštine.

¹⁶⁹ Konstituiranje Odbora institucionaliziralo je praksu koja je već i prije postojala, tj. otkako je Skupština odlučila primiti „nove demokracije” unatoč njihovim poteškoćama. Na takav se način htio olakšati njihov prijelaz iz totalitarnog režima u sustav pluralističke demokracije.

svibnja, dovelo do presedana u analima Vijeća Europe od njegova otvaranja prema zemljama Istočne Europe, jer je uslijedilo nakon što je Parlamentarna skupština 24. travnja 1996. godine odobrila prijem Hrvatske. I njemački je ministar vanjskih poslova Klaus Kinkel u razgovoru s hrvatskim ministrom dr. Granićem rekao, da će njegova zemlja svakako podržati Hrvatsku kao i trgovinski sporazum Hrvatske s Europskom unijom, te njezino uključanje u PHARE program, što bi naravno za Hrvatsku predstavljalo još jedno priznanje više.

Dakle, vratimo se na izvješće Ministarskog odbora na temelju kojeg je dana 16. listopada 1996. godine donesena odluka da će se Republiku Hrvatsku konačno primiti kao punopravnu članicu u tu najstariju paneuropsku organizaciju. Povodom tog izvješća voditelj hrvatskog parlamentarnog izaslanstva u Vijeću Europe dr. Žarko Domljan izjavio je sljedeće: „Time završavamo jedno mučno razdoblje za Hrvatsku.”¹⁷⁰

Prošli smo trnovit put i dočekali da je Ministarski odbor jednoglasno donio odluku o prijemu Hrvatske.¹⁷¹ Međutim ne treba imati iluzije da će nas ostaviti na miru. No sada počinje drugo razdoblje da se iznutra borimo za svoje mjesto, za politički renome. Moći ćemo s jačom argumentacijom braniti svoje stavove, tumačiti istinu o Hrvatskoj, a ravnopravno iznositi i naše prigovore, jer nigdje stanje ljudskih prava, pravne države, sloboda, nije tako idealno da se nešto ne bi moglo prigovoriti.”¹⁷²

U svojoj izjavi za Hrvatsku informativnu agenciju dr. Domljan u šali je rekao, da je proces primitka Hrvatske u Vijeće Europe trajao pune četiri godine, dakle od svibnja 1992. godine, što je i svojevrsni rekord, pa smatra da „možemo biti i ponosni jer smo prošli temeljito propitivanje u procesu primanja. Znao sam ranije u šali reći da će Hrvatska biti primljena u Vijeće Europe, ne kao druge zemlje, nego po posebnoj proceduri.”¹⁷³

¹⁷⁰ HIDRA, 16. listopada 1996.

¹⁷¹ Isto.

¹⁷² Isto.

¹⁷³ Isto.

3.1.8 Priopćenje Službe za odnose s javnošću Vijeća Europe o konačnom prijemu Republike Hrvatske u Vijeće Europe

Služba za novinstvo Vijeća Europe konačno je 16. listopada 1996. godine priopćila da će Hrvatska postati četrdeseta članica Vijeća Europe, kako je odlučio Ministarski odbor.

Ta se odluka temelji na preporuci koju je Parlamentarna skupština prihvatila u travnju 1996. godine, zatim na pismenim kontaktima između hrvatske Vlade i Ministarskog odbora, te na kraju na pozivu za prijem u punopravno članstvo s odgodom koja je bila objavljena u srpnju. Kako se navodi u priopćenju, Hrvatska je prihvatila obveze u sljedećim područjima:

- ★ primjena dejtonskog sporazuma,
- ★ suradnja s Međunarodnim sudom za ratne zločine počinjene na području bivše Jugoslavije,
- ★ ljudska prava, manjine, izbjeglice i raseljene osobe,
- ★ sloboda tiska,
- ★ lokalne i regionalne ovlasti i lokalni izbori.

Osim toga Hrvatska se obvezala i ratificirati Europsku konvenciju

o ljudskim pravima u razdoblju od godinu dana nakon njezina prijema u Vijeće Europe, te priznati pravo individualnog obraćanja građana Europskom sudu i obvezne jurisdikcije toga suda. Nadalje, u razdoblju od godinu dana nakon prijema, Hrvatska će potpisati, a u razdoblju od tri godine i ratificirati Protokol 6 Konvencije o ljudskim pravima o ukidanju smrtne kazne u mirnodopskim uvjetima. U razdoblju od godine dana nakon prijema, Hrvatska će potpisati i ratificirati Nacrt konvencije Vijeća Europe o zaštiti nacionalnih manjina, Europsku povelju o lokalnoj autonomiji, te Povelju o regionalnim i manjinskim jezicima. Sve te obveze preuzete su naravno na temelju pismenih kontakata između Parlamentarne skupštine Vijeća Europe i Ministarstva vanjskih poslova Republike Hrvatske u ožujku i lipnju 1996. godine. Treba još jednom istaknuti da je Republika Hrvatska prvi put podnijela zahtjev za prijem u Vijeće Europe u svibnju 1992. godine.

Od strane Ministarskog odbora utvrđeno je da će Republika Hrvatska odnosno hrvatsko izaslanstvo u Parlamentarnoj skupštini Vijeća Europe, imati pet članova. Ubrzo nakon prethodno iznesenog priopćenja iz Strasbourga i Ministarstvo vanjskih poslova Republike Hrvatske dalo je svoje priopćenje u kojem se navodi: čim je bila potvrđena pozitivna preporuka Parlamentarne skupštine Vijeća Europe od 24. travnja 1996. godine i Rezolucija Ministarskog odbora od 2. srpnja ove godine, Ministarski je odbor Vijeća Europe na razini zastupnika ministara donio odluku o upućivanju poziva Republici Hrvatskoj,

da kao punopravna četrdeseta članica Vijeća Europe pristupi 6. studenoga 1996. godine u 12 sati.¹⁷⁴ U svom priopćenju navodi kako je Republika Hrvatska u statusu „posebnog gosta” razvijala suradnju sa stalnim i *ad hoc* tijelima Vijeća Europe. Međutim, i ulaskom u Vijeće Europe od Hrvatske se očekuje da će i nadalje jačati suradnju na svim razinama u okviru komisija i odbora, a u skladu s mehanizmima utvrđenim za sve članice Vijeća Europe. Nadalje, navode se i obveze koje je Republika Hrvatska dužna ispuniti u roku od godinu dana od prijema u Vijeće Europe.¹⁷⁵ Tako je Republika Hrvatska činom primitka u Vijeće Europe učinila prvi značajan korak koji ju vodi u ostale euroatlantske integracije, naglašavajući pritom potrebu obnove procesa sklapanja već usklađenog Sporazuma o suradnji s Europskom Unijom, Ugovora o pridruženom članstvu Europskoj Uniji, te pristupanju programu Partnerstvo za mir.

Dalje se u priopćenju navodi, da se ulaskom u punopravno članstvo Vijeća Europe potvrđuje i opredijeljenost Republike Hrvatske za jačanjem demokratskog društva, pravne države i pružanja pune zaštite ljudskih prava, što će pridonijeti ubrzanju procesa mirne reintegracije hrvatskog Podunavlja. Time se ujedno jača i potvrđuje međunarodni položaj Republike Hrvatske te vrednuje i njezin aktivan doprinos provedbi dejtonskih mirovnih sporazuma i stabilizaciji prilika u regiji.

3.2 Kriteriji koje je Republika Hrvatska trebala ispuniti za punopravno članstvo u VE - 21 točka (obveze RH za pristup)

Da bi ispunila kriterije za pristupanje Vijeću Europe, Republika Hrvatska službeno potvrđuje da će preuzeti sljedeće obveze:

- ★ potpisati Europsku konvenciju o ljudskim pravima (ECHR) u trenutku pristupanja,
- ★ ratificirati ECHR i protokole br. 1, 2, 4, 7 i 11 u roku od godine dana od trenutka pristupanja,
- ★ dok ne stupi na snagu Protokol br. 11, priznati pravo pojedinačnog obraćanja Europskoj komisiji i obveznu jurisdikciju Europskog suda (čl. 25 i 46 Konvencije),
- ★ potpisati Protokol br. 6 ECHR o ukidanju smrtne kazne u mirnodopsko vrijeme u roku od godine dana, a ratificirati ga u roku od tri godine od pristupanja,

¹⁷⁴HIDRA, 17. listopada 1996.

¹⁷⁵Daniela Petrićević Goljuh, Članstvo Hrvatske u Vijeću Europe, magistarski rad, Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb 2010, str. 91.

- ★ u roku od godine dana od pristupanja potpisati i ratificirati Europsku konvenciju o sprečavanju mučenja i nehumanog i ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja,
- ★ u roku od godine dana od pristupanja potpisati i ratificirati Europsku okvirnu konvenciju o zaštiti nacionalnih manjina, Europsku povelju

O lokalnoj samoupravi te Povelju o regionalnim i manjinskim jezicima, voditi politiku o manjinama u skladu s načelima utvrđenim u preporuci skupštine br. 1201 (1993) i uključiti ta načela u pravni i administrativni sustav i praksu države,

- ★ provesti preporuku koja proizlazi iz mišljenja Europske komisije za demokraciju putem prava („Venecijanska komisija”)¹⁷⁶ o Ustavnom zakonu o ljudskim pravima i slobodama i pravima nacionalnih i etničkih zajednica ili manjina, kao i mehanizama zaštite ljudskih prava,
- ★ poduzeti sve potrebne mjere, uključujući odgovarajuću policijsku zaštitu, kako bi se zajamčila sigurnost i ljudska prava srpskom pučanstvu u Hrvatskoj, posebice u bivšim UNPA zonama, olakšao povratak ljudi koji su napustili ta područja i omogućilo im se na temelju posebnog postupka utvrđenog zakonom, da djelotvorno ostvare svoja prava radi vraćanja imovine ili dobivanja odštete,
- ★ s ciljem ratifikacije proučiti Socijalnu povelju Vijeća Europe, a u međuvremenu provoditi politiku u skladu s načelima sadržanim u toj povelji,
- ★ potpisati i ratificirati, a u međuvremenu i primjenjivati, temeljna načela drugih konvencija Vijeća Europe, osobito onih o ekstradiciji, međusobnoj pomoći u krivičnim pitanjima, transferu osuđenih osoba, pranju novca, traženju, zapljeni i konfiskaciji dobara stečenih zločinom,
- ★ mirnim putem rješavati i međunarodne i unutarnje sporove,
- ★ strogo se pridržavati svojih obveza prema Temeljnom sporazumu za područje istočne Slavonije, Baranje i zapadnog Srijema i u potpunosti surađivati s Prijelaznom upravom UN-a za tu regiju (UNTAES),
- ★ u potpunosti i djelotvorno surađivati u provedbi dejtonskih/pariških mirovnih sporazuma BiH,
- ★ surađivati i djelotvorno pomagati tužitelju Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju, kako bi se neodgodivo privede osobe osumnjičene za ratne zločine, zločine protiv čovječnosti i genocid,

¹⁷⁶ Osnovana u svibnju 1990. kao parcijalan sporazum Vijeća Europe. Obuhvaćala je 39 članica, 5 pridruženih i 8 promatrača. Proučava ustavne, zakonske i upravne mjere koje služe provođenju temeljnih načela VE. Komisija izdaje „Bilten o ustavnosudskoj praksi” koji sadrži sažetak svih najvažnijih odluka ustavnih sudova kao i Europskog suda za ljudska prava i suda pravde Europske zajednice.

- ★ riješiti preostale međunarodne granične sporove u skladu s načelima međunarodnog prava,
- ★ provesti preporuku stručnjaka Vijeća Europe o zakonima u vezi s medijima, kao što je Zakon o javnom informiranju, Zakon o telekomunikacijama i Zakon o zaštiti od konkurencije,
- ★ nastaviti s postupkom izbora gradonačelnika Zagreba u skladu s Ustavom i zakonima Republike Hrvatske, uzimajući u obzir i preporuke Vijeća Europe,
- ★ provesti reforme s ciljem usklađivanja svojeg zakonodavstva i prakse s načelima i standardima Vijeća Europe,
- ★ prije sljedećih izbora ispuniti preporuke koje su dali promatrači izbora iz Vijeća Europe i drugih međunarodnih organizacija, osobito u pogledu posebne izborne liste za dijasporu, zastupljenosti manjina, popisa za registraciju birača, anonimnosti birača, kao i potrebe da se poveća nezavisnost državne medijske kuće (HRT), te što prije provesti popis stanovništva,
- ★ u roku od godine dana od pristupanja potpisati i ratificirati Opći sporazum o privilegijama i imunitetima te pripadajuće protokole,
- ★ u potpunosti surađivati u provedbi Odluke Skupštine br. 508 (1995) o poštivanju obveza država članica Vijeća Europe, kao i promatračkog procesa, uspostavljenog na temelju izjave Odbora ministara od 10. studenoga 1994. godine (95. sjednica).

Uz navedene obveze Republika Hrvatska je potvrdila da poštuje i 9 „Očekivanja” (Expectations).

Međutim, treba napomenuti već općepoznatu činjenicu da je Republika Hrvatska ispunila gotovo sve prethodno navedene obveze koje je preuzela prilikom primanja u Vijeće Europe, a ratificirala je i sve međunarodne ugovore za koje se obvezala to učiniti, te okončala postupke izmjene i donošenja zakona koji su morali biti sukladni odredbama predmetnih ugovora. Stoga međunarodni ugovori koji su stupili na snagu temeljem Ustava Republike Hrvatske imaju snagu iznad zakona i izravno se primjenjuju. Primjerice, Europska konvencija o ljudskim pravima svakako je najvažniji potpisani i ratificirani dokument.

3.3 Republika Hrvatska punopravna članica Vijeća Europe (6. studenog 1996.)

U srijedu, 6. studenoga 1996. godine, pred Europskom palačom u Strassbourgu, Republika Hrvatska je službeno postala četrdesetom punopravnom članicom Vijeća Europe.

Taj čin popraćen je podizanjem hrvatske zastave te intoniranjem „Lijepe naše « i Beethovenove „Ode radosti”¹⁷⁷, dakle na najvišoj mogućoj protokolarnoj razini.

Tom je činu bio nazočan potpredsjednik hrvatske Vlade i ministar vanjskih poslova dr. Mate Granić, koji je prije toga glavnom tajniku Vijeća Europe Danielu Tarschysu uručio dokument o pristupanju Republike Hrvatske Statutu Vijeća Europe, što ga je potpisao hrvatski predsjednik dr. Franjo Tuđman. Nakon toga ministar Granić i glavni tajnik potpisali su izjavu o pristupanju Hrvatske Statutu Vijeća Europe.

3.3.1 Govor glavnog tajnika Vijeća Europe gospodina Daniela Tarschysa

Bilo bi zanimljivo navesti i neke od citata glavnog tajnika Vijeća Europe, gospodina Daniela Tarschysa povodom proglašenja Republike Hrvatske četrdesetom zemljom članicom Vijeća Europe, tim više što je taj događaj bio ne samo od velikog značenja za Republiku Hrvatsku nego i za samo Vijeće Europe.

„Svaka zemlja koja pristupa organizaciji koja se temelji na određenim vrijednostima preuzima vrlo ozbiljne obveze, ne samo prema ostalim zemljama članicama već i prema svojim građanima.” Također je naglasio da podizanjem hrvatske zastave na jarbol pred Europskom palačom Vijeća Europe ne označava novi početak, već potvrđuje odnose koje s Hrvatskom ima već više godina te da „hrvatski prijatelji nisu novopridošli u Vijeće Europe.

Već nekoliko godina hrvatsko saborsko izaslanstvo u Parlamentarnoj skupštini i u Kongresu lokalnih i regionalnih vlasti sudjeluje u aktivnostima Vijeća Europe.”¹⁷⁸

Dodao je da su promatrači iz Hrvatske sudjelovali na mnogim ministarskim konferencijama i drugim sastancima Vijeća Europe, te da se vodio stalni politički dijalog između Odbora ministara i predstavnika hrvatske Vlade, posebno s njenim potpredsjednikom i ministrom vanjskih poslova dr. Matom Granićem. Nadalje, istaknuo je Tarschys da je i Vijeće Europe sudjelovalo i do sada pomagalo Hrvatskoj na mnogim poljima suradnje. Glavni je tajnik naglasio

¹⁷⁷ Godine 1972. Odbor ministara prihvatio je kao europsku himnu uvod u „odu radosti” iz devete simfonije Ludwiga van Beethovena u obradi Herberta von Karajana. Izvodi se prilikom svečanosti na europskoj razini.

¹⁷⁸ HIDRA, 6. studeni 1996.

kako inzistira na „životu nakon prijema, jer je to osnova za još intenzivnije odnose nakon pristupanja.¹⁷⁹ Članstvo je povezano s konkretnim obvezama, ali i s mogućnostima za aktivno uključenje Hrvatske u naš zajednički europski projekt”.¹⁸⁰ Na koncu je istaknuo da procedura primanja Hrvatske nije bila lagana, dodavši da povjerenje ponovno mora biti uspostavljeno. „Hrvatsko pristupanje Vijeću Europe značajan je korak u tom procesu i pozdravljamo vaše obveze i odlučnost da brinete i promičete principe europske suradnje u vašoj zemlji, u susjednim zemljama i na čitavom kontinentu.”¹⁸¹

3.3.2 Govor ministra vanjskih poslova Republike Hrvatske dr. Mate Granića

Govor dr. Mate Granića na svečanosti primanja Hrvatske u Vijeće Europe: „Velika je čast za našu zemlju i moje osobno zadovoljstvo što Republika Hrvatska danas službeno postaje zemlja članica najstarije europske, međuvladine savjetodavne organizacije - Vijeća Europe.

Republika Hrvatska ostaje duboko privržena plemenitim ciljevima i idealima Vijeća Europe u čije ćemo postignuće, s početkom trajnog mira u našem susjedstvu uložiti sve naše pregnuće. Upravo tu činjenicu potvrđujemo danas predajući vam Instrument o pristupanju Republike Hrvatske Statutu Vijeća Europe i prihvaćajući ključne dokumente na kojima počiva naš zajednički europski dom, poglavito Europsku konvenciju o ljudskim pravima i njezine protokole. Ti će dokumenti biti od pomoći Hrvatskoj u daljnjem napredovanju već započetog usklađivanja našeg zakonodavstva s europskim normama. To će ubrzati proces jačanja izgradnje hrvatske demokracije, a u praksi rezultirati jačanjem hrvatskog zakonodavstva. S obzirom na izuzetno teške uvjete u kojima se Republika Hrvatska bila prisiljena razvijati tijekom proteklih nekoliko godina, poduzeti su važni koraci, proizišli u glavnini iz naše suradnje s Vijećem Europe i uz pomoć Vijeća Europe. Napose moram spomenuti ljubaznu pomoć glavnog tajnika gospodina Daniela Tarschysa, predsjednice Parlamentarne skupštine gospođe Leni Fischer, te njihovih prethodnika gospođe Catherine Lalumiere i gospodina Miguela Martineza, zatim članova Ministarskog odbora, mojih kolega ministara i njihovih predstavnika u Vijeću, kojima svima najiskrenije zahvaljujem.

Želio bih ovom prigodom zahvaliti svim drugim visokim predstavnicima Vijeća Europe i njegovim konstitutivnim tijelima, na prvom mjestu Parlamentarnoj skupštini, koja je u ljeto 1991. godine, tada kao prva međunarodna institucija, priznala što se događa na području bivše Jugoslavije. U to vrijeme, ona je

¹⁷⁹ Isto.

¹⁸⁰ Isto.

¹⁸¹ HIDRA, 6. studeni 1996.

poduprla rast demokracije u novonastalim državama primivši predstavnike Hrvatskog sabora i odobrivši Hrvatskoj status posebnog gosta. Osobito bih želio zahvaliti izvjestiteljima za političke poslove, zakonska pitanja i pitanja ljudskih prava, te Odborima država nečlanica Parlamentarne skupštine.

Njihova izvješća, mada često i s ponešto kritika, bila su dragocjena pri našim nastojanjima da se pridružimo velikoj obitelji europskih demokracija. Posebne riječi zahvale moram uputiti Tajništvu koje je velikom broju hrvatskih stručnjaka i predstavnika raznih ministarstava omogućilo sudjelovanje u radu Odbora i drugih radnih skupina, a time i Hrvatskoj pristup riznici znanja i iskustva. Vrijednost te suradnje bit će u potpunosti izražena idućih mjeseci. U tom će razdoblju dva posebna zajednička povjerenstva, uključujući predstavnike Parlamenta i drugih ministarstava, početi intenzivno raditi na usklađenju hrvatskog zakonodavstva s europskim konvencijama i ugovorima kojima smo do danas pristupili, kao i konvencijama i ugovorima koje ćemo potpisati sljedećih mjeseci.

Zahvaljujući vam na suradnji između Vijeća Europe i Republike Hrvatske do danas, osobito za doprinos procesu mirne reintegracije hrvatskog Podunavlja, kao i za Vašu osobnu potporu, želio bih vas, gospodine glavni tajniče, s poštovanjem zamoliti da nastavite i ubuduće pokazivati razumijevanje za potrebe Hrvatske.

Možete biti uvjereni da će Hrvatska, sada kao punopravni član, kad god iskrсне potreba i dalje tražiti pomoć Vijeća da bi mogla učinkovitije uskladiti pojedinačne dijelove našeg sustava s europskim standardima demokracije i zaštite ljudskih prava. Republika Hrvatska preusmjerava svoje napore od obrane samog svog postojanja na pitanja kao što su razvitak demokracije, dobrosusjedski odnosi sa svima onima koji to žele i suradnja s ostalim europskim državama, sada kao ravnopravni partner.

Nadalje, našim aktivnim sudjelovanjem u svim raznovrsnim pitanjima kojima se bavi Vijeće Europe, Republika Hrvatska želi pridonijeti stabilizaciji demokratske sigurnosti u Europi i širenju procesa europske integracije. Svjesni da su ti čimbenici jedino jamstvo dugoročne stabilnosti i napretka, Republika Hrvatska će se, u to vas mogu uvjeriti, obnovljenim snagama latiti zadaće postizanja tih ciljeva, danas više no ikada, svjesna svojeg političkog, ne više tek pukog, geografskog položaja u Europi.

Zahvaljujem gospodine glavni tajniče."¹⁸²

¹⁸² Govor dr. Mate Graniće, HIDRA, 6. studeni 1996.

3.3.3 Poslanica predsjednika Republike Hrvatske dr. Franje Tuđmana upućena hrvatskom narodu

Ovdje valja citirati i poslanicu predsjednika Republike Hrvatske dr. Franje Tuđmana, kojom se obratio hrvatskom narodu 6. studenoga 1996. godine, povodom primitka Republike Hrvatske u tako važnu instituciju kao što je Vijeće Europe:

„Danas je Hrvatska, konačno, primljena u Vijeće Europe.

To je za samostalnu i suverenu Hrvatsku događaj od velike važnosti, s obzirom na okolnosti u sadašnjem međunarodnom poretku. I na putu do tog prvog, formalnog koraka uključivanja u europske integracije, morali smo prebroditi mnoge objektivne teškoće, ali i namjerne nenaklonosti. Osim nerazumijevanja, bili smo suočeni i s pokušajima izravnog miješanja u unutarnji razvitak demokratske Hrvatske, da bi se utjecalo i na njezin međunarodni položaj. Unatoč svim krajnje nepovoljnim i veoma zamršenim okolnostima, na putu uspostave, obrane i međunarodne afirmacije suverene Hrvatske, postigli smo uspjehe, jer smo, ne samo dokučili bitna iskustva iz sveukupne povijesti, već i ispravno prosuđivali dane međunarodne odnose sa svim njihovim zajedničkim i suprotnim ciljevima i interesima. Hrvatski je narod, u današnje doba, smogao začuđujuće snage i zrelost, kojima je sam, vlastitim snagama samo uz Božju pomoć izvojštio svoje mjesto u međunarodnom poretku, pa sada i u Vijeću Europe. To je bilo moguće zato, što je hrvatskom nacionalnom biću održana svijest o trajnim vrednotama njegove političke i kulturne baštine, od srednjovjekovnih narodnih vladara, do priloga njegovih umnih velikana, europskoj i svjetskoj civilizaciji.

Ta je svijest u prošlosti i danas nadjačala sve one ustrojstvene i obezglavljene sastavnice, što su zajedno s tragičnim vanjskim utjecajima prijetili ne samo državnom, nego i nacionalnom opstanku.

Do današnje Hrvatske mogli smo doći preživjevši hrvanje i borbu na život i smrt i s mletačkim i s osmanlijskim i s germanskim i s ugarskim i s nacifašističkim i velikosrpskim imperijalizmom.

Ali morali smo isto tako preboljeti i vlastite pogibeljne slabosti: i obnevidjela klonuća, i samozatorne obmane.

Povijesni uspjesi što smo ih dosada postigli na oživotvorenju i međunarodnom položaju samostalne i nezavisne, demokratske i suverene hrvatske države rezultat su promišljeno razborite i odlučne politike u postizanju i obrani nacionalno-državnih ciljeva i interesa u danim međunarodnim okolnostima. U iznimnim, ratnim okolnostima, na najdemokratskiji način uspostavili smo stabilan ustavnopravni demokratski poredak, koji uspješno odolijeva svim unutarnjim i vanjskim pokušajima destabilizacije što prijete povratkom na

staro ili u neizvjesnost. Ni iz čega, izgradili smo hrvatske oružane snage, koje su najprije s golorukim narodom, obranile hrvatsku Slobodu, a zatim, opremljene, nanijele takve poraze jugokomunističkom i velikosrpskom agresoru, da je promijenjenim strateškim odnosima Hrvatska postala prvorazredan čimbenik u ovom djelu Europe.

Pretvorbom socijalističkog u sustav slobodnog tržišta, uvođenjem i stabilnošću nove nacionalne valute i općom gospodarskom stabilnošću, Hrvatska je položila solidne temelje za brži gospodarski i kulturni razvitak.

Ona je već danas, u provedbi obnove, veliko gradilište, a po ocjenama najmjerodavnijih međunarodnih financijskih institucija stvorila je pretpostavke da bude jedna od najprosperitetnijih zemalja. Prijem Hrvatske u Vijeće Europe, hrvatsko državno vodstvo i hrvatska javnost, pozdravljaju kao pozitivnu činjenicu i preduvjet boljeg međusobnog razumijevanja, međusobnih obveza i gospodarskog povezivanja. Međutim, Hrvatska istodobno daje znati, da se odlučno protivi svim osnovama koje bi je prisiljavale na regionalne balkanske ili jugoistočno-europske integracije. I to zbog razloga, koji su uvjereni smo, zasnovani kako na hrvatskim tako i na međunarodnim strateškim interesima. Po svom geopolitičkom položaju i čitavoj svojoj četrnaeststoljetnoj povijesti, Hrvatska pripada srednjoeuropskoj i sredozemnoj kulturno-civilizacijskoj sferi. Politička povezanost s Balkanom samo je kratka epizoda u povijesti Hrvatske, od svega sedam desetljeća, koja nije smanjila već je naprotiv povećala civilizacijske suprotnosti. Hrvatska stoga ne može prihvatiti takve osnove integracije, jer bi one zapravo značile obezvrjeđivanje svega što je Hrvatska postigla po cijenu golemih žrtava na putu uspostave svoje Slobode, Demokracije i Suverenosti. To bi spriječilo povratak Hrvatske u sferu kojoj zemljopisno, povijesno i kulturno pripada, štoviše za nju bi to značilo i nametanje političko-diplomatskog poraza, jednakog onom vojnom kod Bleiburga.

Hrvatska je odlučna da izbjegne nove križne putove na području iz koga se izbavila. Hrvatska, međutim, ne izbjegava svoju odgovornost u uspostavi trajnog mira i novog međunarodnog poretka u ovom dijelu Europe.

Istodobno, Hrvatska podsjeća i svjedoči, da u potki tragične krize na ovom području nije riječ tek o suprotnostima tobože izopačenih nacionalizama, već o krajnje zamršenoj stvarnosti, uvjetovanoj sveukupnošću zbivanja od davnih vremena do današnjeg doba. Stoga skrećemo pozornost, europskim i svjetskim čimbenicima, da se ne može neodgovorno i bez posljedica prelaziti preko neospornih povijesnih činjenica i zlehude današnje stvarnosti.

Na ovom tlu došlo je do raspada rimskog imperija, na zapadno -rimsko i istočno - bizantsko carstvo; do raskola kršćanstva, na zapadno -katoličko i istočno - pravoslavno; Jugoslavija stvorena voljom versajskih sila nije se mogla

održati ni monarhofašističkom ni komunističkom diktaturom, ni pokušajem njezine demokratske preobrazbe. Zanemarivanje svih tih tvrdokornih činjenica, nametanjem neodrživih regionalnih okvira, moglo bi i to, ne tek u daljoj već i u bližoj budućnosti prouzročiti nova tragična zbivanja. Valja, također, shvatiti da su demokratski nacionalni pokreti bili glavna unutarnja snaga u slamanju komunističkog sustava i staljinističkog imperijalizma. A isto tako, da se u naše doba nije raspala samo višenacionalna socijalistička Jugoslavija i mnogonacionalni Sovjetski Savez, već i demokratska Čehoslovačka. Prihvaćajući sa nadom, kao i drugi europski narodi, primanje u Vijeće Europe, Hrvatska poziva na nužnost razboritosti, štoviše i povijesne mudrosti u provedbi europske integracije. Ostvarivši već do sada partnerske odnose s SAD-om, prijateljske i dobre odnose s mnogim europskim zemljama, a također s Rusijom i s Kinom, Hrvatska teži što bržoj integraciji u Europsku uniju i punom uključenju u euroatlantski sigurnosni sustav. Ako se ustraje na prethodnom regionalnom udruživanju onda je Hrvatskoj mjesto sa srednjoeuropskim zemljama od Baltika do Jadrana i još određenije s jadransko-podunavskim zemljama, kojima Hrvatska najuže pripada.

Suverena i demokratska Hrvatska već je dokazala da želi i da može biti konstruktivan čimbenik i siguran oslonac u izgradnji mira i novog, stabilnog, međunarodnog poretka u ovom dijelu svijeta. Gradimo na temelju velebnih grešaka i pobjeda, što smo ih postigli oživotvorenjem, obranom i izgradnjom samostalne i nezavisne, slobodne i demokratske, međunarodno uvažavane i suverene hrvatske države!

Napredak i gospodarsko-kulturni procvat svoje hrvatske Domovine, u interesu svih njezinih građana na osnovama socijalne pravde, možemo i moramo osigurati razvijenošću svoga demokratskog ustavnopravnog poretka, stabilnošću i životnošću svoga gospodarskog sustava! Na izloženim osnovama, primanje Hrvatske u Vijeće Europe, smatramo svrhovitim, kao začetak formalne integracije u interesu i naše Domovine i cijele europske zajednice.”¹⁸³

Reagiranja na prijem Republike Hrvatske u stalno članstvo Vijeća Europe bila su vrlo pozitivna. U priopćenju za javnost učestalo su se oglašavale političke stranke sa svojim komentarima u odnosu na sretan događaj, kao i razne udruge. Primjerice Hrvatska demokratska stranka prava (HDSP) ističe da je državno vodstvo primitkom Hrvatske u Vijeće Europe postiglo još jednu značajnu političku pobjedu na putu ostvarenja našeg državnog suvereniteta i afirmacije hrvatskog naroda.

¹⁸³ Prijepis poslanice predsjednika RH dr. Franje Tuđmana upućen hrvatskom narodu, HIDRA, 6. studeni 1996.

Nadalje, u odnosu na političku diverziju, koja se dogodila pri samom činu primanja Republike Hrvatske u Vijeće Europe (bacanjem antihrvatskih letaka od strane nekoliko pripadnika članova organizacije „reporteri bez granica”), pred očima su svijeta pokazali svoju licemjernost lažnih boraca za ljudska prava i slobodu medija u Hrvatskoj, a organizacija nije postigla svoj cilj.

Udruga Hrvatski vitezovi - ratni veterani 1991. s gnušanjem odbacuje „ne-civilizirani način prosvjeda”, koji su kako se pretpostavlja priredili novinari, a pri samom činu potpisivanja povelje o pristupanju Hrvatske Vijeću Europe, te navode da ovaj skandal najviše govori o onima koji su ga izveli, a i o onima koji su ga dopustili.

3.4 Suradnja Republike Hrvatske s Vijećem Europe nakon prijema

3.4.1 Prvo zasjedanje izaslanstva Republike Hrvatske u Strasbourgu

Nakon primitka RH u punopravno članstvo Vijeća Europe, Izaslanstvo Sabora Republike Hrvatske u punom je sastavu koji je predvodio potpredsjednik Sabora dr. Žarko Domljan te ostali članovi, mr. Zdravko Bušić, Mate Meštrović, mr. Božo Kovačević, Snježana Biga Friganović, te zamjenici Jakob Eltz Vukovarski, Ivan Nogalo, Denis Jelenković, dr. Boris Kandare i Stjepan Radić, te stalni tajnik izaslanstva Lavoslav Torti, prisustvovalo zimskom zasjedanju Parlamentarne skupštine u Strasbourgu.

Na tom je zasjedanju Parlamentarna skupština Vijeća Europe donijela odluku o osnivanju novog Odbora koji će nadzirati provedbu preuzetih obveza zemalja članica, kako općih vezanih uz Statut organizacije, Konvenciju o ljudskim pravima i ostale konvencije, tako i posebnih obveza koje su zemlje članice potpisale. Novi odbor kontrolirao bi ne samo novoprimljene članice, već i sve zemlje članice Vijeća Europe. Time se ispunio kriterij jednakosti svih zemalja pred osnovnim vrijednostima i načelima Vijeća Europe. Novi odbor ima 40 članica. Vrlo je važno napomenuti da Odbor neće imati pravo otvoriti proceduru kontrole preuzetih obveza neke zemlje dok ne prođe šest mjeseci od njezina primitka u Vijeće Europe. Bit će razrađen i trostupanjski mehanizam sankcija, naime, za zemlje koje se ne pridržavaju preuzetih obveza prvi stupanj značit će suspenziju prava parlamentarnih izaslanstava da sudjeluju u radu Skupštine. Drugi stupanj značit će njihovo isključivanje iz rada, a treći stupanj davao bi mogućnost Parlamentarnoj skupštini da preporuči Odboru ministara isključivanje zemlje iz članstva u Vijeću Europe. Međutim, treći stupanj je još uvijek upitan.¹⁸⁴

¹⁸⁴To bi značilo potpuno isključivanje iz članstva Vijeća Europe.

Parlamentarcima se na kraju obratio i estonski premijer, budući da je u prošlom šestomjesečnom razdoblju Estonija bila predsjedavajuća zemlja Vijeća Europe, a nasljednica će biti Finska. S obzirom na to da je proces primanja novih članica u Vijeću gotovo završen, donesena je odluka o ukidanju Odbora za zemlje nečlanice. Njegovu ulogu preuzet će Politički odbor u odnosima s preostalim zemljama nečlanicama, koje još uvijek u statusu posebnog gosta čekaju pred vratima Vijeća Europe, primjerice Bjelorusija. Doduše Bjelorusija je korak dalje od primitka, jer je Vijeće Europe donijelo odluku o suspenziji Bjelorusije zbog referenduma kojim su se predsjedniku Lukašenk u dale veće ovlasti, a u Strasbourg u je proglašen nelegalnim.

Iz prethodnog slučaja itekako je vidljivo da Vijeće Europe prati rad i po-
našanje svojih država članica.

Tako se *monitoring*¹⁸⁵ u RH može očekivati šest mjeseci nakon što je 6. studenoga 1996. godine primljena u punopravno članstvo, a nakon prvog sudjelovanja kao punopravne članice u radu Parlamentarne skupštine Vijeća Europe, što za nas znači u svibnju. Ipak, drugo bi objašnjenje moglo biti da je početak *monitoringa* vezan za rok od godine dana nakon primanja u punopravno članstvo, kada Republika Hrvatska može ratificirati konvencije na koje je dala suglasnost činom primanja.

Čak je i predsjednica Parlamentarne skupštine Vijeća Europe Leni Fischer pred petodnevno zasjedanje Parlamentarne skupštine istaknula, da se Vijeće Europe približava završetku širenja, dok će na *summitu* u rujnu posebno inzistirati da novoprimljene članice iznesu svoja gledišta i prijedloge za budući rad. „Vijeće Europe neće tolerirati ništa ispod zadanih standarda”, bile su riječi predsjednice Fischer, koja se posebno založila za pooštavanje kontrole i praćenje preuzetih obveza, te naglasila da na *summitu* treba izložiti ideje glede europske suradnje i pitanja sigurnosti.

Na tom zasjedanju prisustvovao je i Jaques Santer, predsjednik Europske komisije koji je svojim govorom iskazao jasno mišljenje o sudbinskoj povezanosti između dvije najjače integracije - Vijeća Europe i Europske unije. Naime, u svom govoru izjavio je da „za europski kontinent nastupa nova era u kojoj mora biti otvoren za novonastale demokracije, a sve radi mira, sigurnosti, stabilnosti i prosperiteta. Mi dijelimo zajedničku sudbinu i na isti način moramo zajedno pridonijeti sigurnosti i političkom dijalogu.”¹⁸⁶

¹⁸⁵Odbor za praćenje ili Odbor za poštivanje obveza i dužnosti zemalja članica Vijeća Europe.

¹⁸⁶HIDRA, 11. siječnja 1997.

Pozivajući se na „brzi proces demokratizacije u Istočnoj Europi”¹⁸⁷, pozvao je na snažnu međusobnu suradnju i komplementarnost na relaciji Europska unija - Vijeće Europe, a kako bi se izbjegle sve nesuglasice koje bi mogle dovesti do neučinkovitog djelovanja na zajedničkim europskim ciljevima. Predsjednik Europske komisije izrekao je puno lijepih riječi za Vijeće Europe, pa ga uz Europsku uniju nazvao partnerom u stvaranju arhitekture europskog kontinenta i to u trenutku kada se petnaestorica planiraju širiti. Za kraj je naglasio „da je u pitanju jak politički projekt, a ne samo osiguravanje bescarinskog prolaza zemalja članica. Europa ima priliku biti ono što je već bila u povijesti, a to je srce svijeta.”¹⁸⁸ Međutim, valjalo bi napomenuti da iako Vijeće Europe nije formalno povezano s europskom petnaesticom, ipak niti jedna od zemalja Europske unije nije izbjegla članstvo u Vijeću Europe.

3.4.2 II. samit Vijeća Europe, na kojem je prvi put sudjelovala i Republika Hrvatska

Svakako bi trebali istaknuti i vrlo značajne datume za Hrvatsku, a to su 10. i 11. listopada 1997. godine, kada je Hrvatska prvi put samostalno i ravnopravno sudjelovala na prvom skupu šefova država, ministara vanjskih poslova zemalja članica Vijeća Europe (drugi *summit* VE). Na tom skupu nije se raspravljalo o Hrvatskoj, kako su to neki mediji najavili, već je Hrvatska vrlo aktivno sudjelovala u raspravi.

Tijekom 2006. godine na tom *summitu* trebao bi se usvojiti globalni program promicanja jedinstvenih kulturnih vrijednosti na europskom kontinentu. Za razliku od dosadašnjeg gledanja na europsku politiku u kojoj se sigurnost na kontinentu promatrala isključivo kroz geostrateške odnose snaga i stalnu demonstraciju vojne sile, čelnici država članica Vijeća Europe trebali bi usvojiti globalni program promicanja jedinstvenih kulturnih vrijednosti na europskom kontinentu.

Raspravljat će se o demokratskoj sigurnosti u Europi, novi naziv za tu vrstu politike u Europi. Smatra se da sigurnost treba graditi u glavama ljudi, te da vojna sila ne može biti jamac za neizbijanje novih ratova u zemlji. Također je dogovoreno da će na tom skupu biti rasprave oko dokumenta kojim bi članice Vijeća Europe prihvatile obvezu da u svoje vlastite obrazovne sustave ugrade obrazovne programe u smislu demokratskog građanskog društva. Nova bi sigurnost u Europi bila koncipirana tako, da bi se mali Europljani od prvih školskih dana obrazovali na način da im bilo kakav oblik rasne, vjerske ili bilo koje druge diskriminacije bude potpuno stran. Koliko je važan taj sastanak

¹⁸⁷ Isto.

¹⁸⁸ HIDRA, 11. siječnja 1997.

na vrhu Vijeća Europe, čiji je moderator i organizator bio francuski predsjednik Chirac¹⁸⁹, govori i činjenica da je pozvano 40 šefova država i vlada svih članica Vijeća Europe, pred koje su bili postavljeni novi zadaci paneuropske organizacije u svjetlu izazova postavljenih pred Europu uoči 21. stoljeća. Na tom *summitu* glavni je tajnik okupio sve vođe europskih demokracija radi sprečavanja novih podjela na našem kontinentu, a kako bi ojačali zajedničku akciju u korist demokratske stabilnosti.

Strategija izgradnje novog poretka u Europi uoči trećeg tisućljeća, zahtijevat će određene strukturne reforme unutar samog Vijeća Europe, odnosno djelotvornije instrumente za postizanje demokratske stabilnosti u zemljama bivšeg socijalističkog bloka. U tu je svrhu osnovan i jedinstveni Sud za ljudska prava¹⁹⁰ u sklopu Vijeća Europe, koji je počeo djelovati potkraj 1998. godine. To je najdalekosežnija zadaća, kao logičan razvoj u toj najstarijoj europskoj organizaciji, kojoj je primarna briga zaštita ljudskih prava, promicanje demokracije i pravne države. Budući da samo Vijeće Europe ne raspolaže efikasnijim mehanizmima sankcioniranja država ili pojedinaca koji djeluju suprotno tim načelima, jurisdikciju jedinstvenoga Suda za ljudska prava obvezne su prihvatiti sve članice Vijeća Europe. Stalni sud za ljudska prava usmjeren je na preko 800 milijuna građana Europe, kojima bi sud omogućio veću pravnu zaštitu. Svakako su u fokusu zbivanja i pitanja oko efikasne zaštite od terorizma i organiziranog kriminala, posebno zaštita djece, a to su točke i središnji dio Završne deklaracije, odnosno Plana djelovanja Vijeća Europe, koji bi na ovom *summitu* trebalo prihvatiti, budući da je tekst tih dokumenata već usuglašen među zemljama članicama. Potrebno ih je još samo svečano inaugurirati.

Predsjednik Franjo Tuđman bio je nazočan tom važnom skupu zajedno s hrvatskim izaslanstvom, na kojem je održao sedmominutni govor nakon ceremonije otvaranja.¹⁹¹ Imao je priliku prvi put pred tako značajnim skupom predstaviti Hrvatsku kao zemlju europske civilizacije i parlamentarne demokracije. U svom govoru istaknuo je i postignuća Republike Hrvatske od njezinog osamostaljenja, ali i doprinos procesu mirne reintegracije hrvatskog Podunavlja, te doprinos Hrvatske mirovnom procesu u Bosni i Hercegovini u skladu s vašingtonskim i dejtonskim sporazumom.

Taj sastanak bio je i prigoda za brojne bilateralne susrete, već ranije dogovorene, kao i one očekivane. Osim toga, bila je to i prigoda da hrvatsko izaslanstvo ponese u Vijeće Europe sve europske dokumente nedavno ratificirane u

¹⁸⁹ Nakon prvog sastanka na vrhu, održanog u Beču 1993. godine.

¹⁹⁰ Sudska institucija Vijeća Europe osnovana 1959. godine, za zaštitu prava i sloboda koje se jamče Europskom konvencijom o ljudskim pravima iz 1950.

¹⁹¹ Kako je to protokolarno predviđeno za sve šefove država.

Hrvatskom saboru, od kojih su najvažniji Okvirna konvencija o nacionalnim manjinama, Europska povelja o regionalnim i manjinskim jezicima i Europska povelja o lokalnoj samoupravi. Premda je Europska konvencija o ljudskim pravima jedan od temeljnih dokumenata Vijeća Europe i obveza koju je Hrvatska morala ispuniti do 6. studenoga 1997. godine, ali još nije bila ratificirana. Predsjednik Tuđman na pitanje novinara „Koliko je jaka hrvatska pozicija, a s obzirom na odlazak deseterice Hrvata u Haag, odnosno je li ona oslabljena?“, odgovorio je sljedećim riječima:

„Naprotiv. I taj odlazak je znak ne samo dosljednosti nego, to sad nije fraza, i jakosti hrvatske međunarodne politike. Nije točno kao što se i u javnosti stvara dojam, da smo popustili i da su naši ljudi otišli. Ne, naši ljudi su otišli nakon što smo dobili jamstva da će biti brzo suđenje i da će biti fer suđenje. To je u interesu ne samo hrvatske države nego i u interesu tih ljudi koji su bili proganjani, da upotrijebim taj izraz, koji su živjeli u nemogućim uvjetima, kao progonjene zvijeri. Jedan od njih prosto više nije normalan čovjek, tako da se nije mogao ni javiti.

Kada je riječ o tome treba podsjetiti da smo za vrijeme izbora u BiH bili suočeni s jednim izbornim inženjeringom, koji je dovodio u pitanje opstanak tamošnjeg hrvatstva. Odlučnost hrvatskog vodstva u Federaciji i moja intervencija, kasnije je postigla da je promijenjen taj inženjering koji je bio na štetu Hrvata. I još nešto - prvi put su najodgovorniji ljudi SAD-a, ovdje i u Washingtonu, nasuprot onome što se u posljednje vrijeme govorilo samo u unitarnoj Bosni - progovorili da u BiH treba ići na rješavanje odnosa na osnovama i Washingtonskog i Daytonskog sporazuma.

Kao što znate Washingtonski sporazum izravno govori o konfederalnim odnosima između Federacije i Republike Hrvatske.

Prema tome, sve je to u tom sklopu, i razumije se da nakon toga moraju otpasti svi oni razlozi koji su govorili o izolaciji, blokadi Hrvatske u financijskim institucijama. Prema tome, to su, u cjelini uzevši, sve pozitivni znaci da se Hrvatska sa svojom konstitutivnom politikom morala uzimati veoma ozbiljno i da se samo s pritiscima nije moglo ići prema Hrvatskoj nego su se morala dati i jamstva.”¹⁹²

No, pogleda li se što se događalo skoro godinu dana nakon svih tih važnih događaja, uvidjet ćemo da Hrvatska još uvijek nije ispunila sve svoje preuzete obveze.

¹⁹² *Vjesnik*, 11. studeni 1997.

3.4.3 Prvi nadzor nad provedbom obveza koje je Republika Hrvatska preuzela prilikom primitka

Izvjestitelji Vijeća Europe zaduženi za nadzor nad provedbom obveza koje su potpisane u vrijeme prijema u Vijeće Europe, posjetit će u sedmom mjesecu Hrvatsku, a svrha posjeta je da ustanove kako se odvija proces uspostave povjerenja.¹⁹³ Tom prigodom izvjestitelji će utvrditi je li od njihovog posljednjeg posjeta došlo do promjena na temelju kojih bi se unijele izmjene u prethodni nacrt izvješća o Hrvatskoj.

Taj nacrt sačinjen je u listopadu prošle godine, međutim, Hrvatska je na njega uputila primjedbe. Hrvatska smatra da je najveći dio izvješća posvećen problemu povratka izbjeglica i prognanika srpske nacionalnosti, te pitanjima njihova vlasništva i dobivanja dokumenata. Hrvatska traži da se u izvješću prikaže izvršavanje 21 obveze, naime, od zadnjeg posjeta prestao je mandat UNTAES-a, Hrvatska je preuzela vlast u Podunavlju, a dio izbjeglica se vratio, što se nigdje ne spominje. U tom razdoblju očekuje se i izbor hrvatskih sudaca u Sud za ljudska prava. Parlamentarna skupština bira suce između tri kandidata iz svake zemlje, a biraju se na period od šest godina. Sud za ljudska prava zamijenit će dosadašnju Europsku komisiju i Europski sud za ljudska prava. Naime, kako je to predsjednica Parlamentarne skupštine Vijeća Europe Leni Fischer istaknula za vrijeme svog službenog posjeta u Zagrebu: „Hrvatska je napravila značajan napredak u ispunjavanju obveza preuzetih prema Vijeću Europe, ali mnoge od njih još uvijek moraju biti ispunjene.”¹⁹⁴ Izjavila je također da je Hrvatska ratificirala ključne Konvencije Vijeća Europe, da surađuje u provedbi dejtonskih mirovnih sporazuma, a pozdravila je i donošenje Plana povratka izbjeglica i prognanika. Međutim, Hrvatska mora još raditi na „slobodi i nezavisnosti medija, slobodi izražavanja, rješavanju etničkih problema i nedostacima vezanim uz izbornu proceduru”. Između ostalog govorila je o povijesti, razvoju i temeljnim zadaćama Vijeća Europe, te o razdoblju njegova širenja na zemlje istočne i srednje Europe. „Prije 1989. godine nijedna zemlja srednje i istočne Europe nije ispunjavala uvjete za članstvo u Vijeću Europe, a to su poštivanje ljudskih prava i načela parlamentarne demokracije i pravne države”,¹⁹⁵ naglasivši kako to nije spriječilo Vijeće Europe da sanja o „široj Europi”. Iste godine Vijeće Europe utemeljilo je status posebnog gosta kako bi se istočnoeuropske i srednjoeuropske zemlje, kroz suradnju s tom organizacijom približile standardima Vijeća Europe. U međuvremenu veliki broj zemalja pristupio je u punopravno članstvo Vijeća

¹⁹³ Odbor za praćenje, *monitoring*.

¹⁹⁴ *Večernji list*, 12. veljače 1998.

¹⁹⁵ Isto.

Europe, a među njima i Hrvatska u studenome 1996. godine, dok danas još svega par zemalja čeka svoj red ulaska, primjerice Bjelorusija.

Međutim, Parlamentarna skupština Vijeća Europe u travnju 1999. godine ipak je jednoglasno prihvatila izvješće *monitoring* odbora za Hrvatsku, te rezoluciju i preporuku Odboru ministara kojima se pozdravlja napredak što ga je Hrvatska postigla u poštivanju svojih obveza.

Pozdravlja se napredak koji je Republika Hrvatska ostvarila u poštivanju svojih obveza od prijema u punopravno članstvo Vijeća Europe, a osobito kada je riječ o ratifikaciji konvencija Vijeća Europe.¹⁹⁶ Pozdravlja se i suradnja Hrvatske sa stručnjacima Vena¹⁹⁷ na pripremi i izradi zakona, suradnja Hrvatske s Haškim sudom, te suradnja između hrvatskog Ustavnog suda i Venecijanske komisije. Parlamentarna skupština izrazila je zadovoljstvo ostvarenim napretkom u primjeni dejtonskog i erdutskog sporazuma. Istodobno se od Republike Hrvatske traži da ostvari daljnji napredak u poštivanju obveza u oblasti reforme izbornog zakona, pravosudnog sustava, ustavne zaštite manjina i slobode medija, te poštivanje obveza u oblasti lokalne autonomije. Skupština je u sporazumu s hrvatskim izaslanstvom utvrdila i rokove vezane za još neispunjene obveze Hrvatske kao zemlje članice Vijeća Europe. U zaključnoj odredbi svoje rezolucije Parlamentarna skupština zaključila je da se *monitoring* za Hrvatsku nastavi, a da će novo izvješće o ispunjavanju obveza Republike Hrvatske razmotriti najkasnije u travnju 2000. godine.

3.4.4 Usvojen prijedlog preporuke o ukidanju stalnog praćenja ljudskih prava u Republici Hrvatskoj

Kao što je bilo više nego izvjesno, 8. rujna 2000. godine Odbor za monitoring Vijeća Europe u Parizu je usvojio prijedlog preporuke o ukidanju stalnog praćenja ljudskih prava u Hrvatskoj. Prijedlog je podržan jednoglasno. „Danas su usvojeni preliminarni nacrti rezolucije i preporuke kojima završava procedura stalnog monitoringa”¹⁹⁸, kazala je voditeljica izaslanstva Hrvatskog sabora u Parlamentarnoj skupštini Vijeća Europe Mirjana Ferić Vac.¹⁹⁹ „Jedan mukotrpn proces završen je.”²⁰⁰

Bez obzira na okolnosti koje su u međuvremenu nastupile, a vezano za novu hrvatsku vlast koja je preuzela izvršavanje obveza početkom godine, Hrvatska je ipak od ukupno 21 obveze preuzete ulaskom u Vijeće Europe

¹⁹⁶ Najznačajnija je Europska konvencija o ljudskim pravima.

¹⁹⁷ Venecijanska komisija.

¹⁹⁸ *Vjesnik*, 8. rujna 2000.

¹⁹⁹ Stalni član Saborskog odbora.

²⁰⁰ *Vjesnik*, 8. rujna 2000.

ispunila i ona najteža pitanja, a to su: ukidanje diskriminirajućih zakona o povratku izbjeglica, poboljšanje suradnje s Međunarodnim kaznenim sudom, pretvaranje HTV-a u javnu televiziju i izmjene Ustavnog zakona o etničkim skupinama i pravima manjina. Nakon ukidanja stalnog *monitoringa* nastavlja se tzv. „postmonitoring dijalog”, kao standardni postupak koji prolaze i zemlje poput Češke, Estonije ili Latvije. Bio je to težak put, ali nadasve važan za Republiku Hrvatsku i uspjeh se isplatio. Međutim, kako je to tek prva stepenica koja vodi prema Bruxellesu, a znamo koje su konačne i nedvojbene aspiracije Republike Hrvatske, svjesni smo da Hrvatska ovdje neće posustati. „Posljednja stepenica i konačna težnja Republike Hrvatske svakako je Europska unija.”²⁰¹ Osnovni uvjet za ulazak pojedinih zemalja u euroatlantske integracije je ispunjavanje demokratskih standarda. Danas euroatlantske integracije također traže transparentno gospodarstvo i sigurnost investiranja, što je važno za jugoistok Europe, jer će o tome ovisiti financiranje i razina gospodarske obnove.”²⁰² „Primjerice, Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju korupcije jedan je od važnih elemenata Pakta o stabilnosti. Stoga put do Bruxellesa nužno vodi preko Strasbourga, što znači da put do Europske unije nužno vodi preko Vijeća Europe. Jer sve Europske institucije međusobno su povezane, što se vidi u okviru Pakta o stabilnosti, jer se njihova stajališta u većoj ili manjoj mjeri preklapaju.”²⁰³ „Srećom ovu prvu dionicu Republika Hrvatska uspješno je odvozila i ostavila iza sebe.”²⁰⁴

²⁰¹ Intervju dr. Žarka Domljana, studeni 2006.

²⁰² Isto.

²⁰³ Intervju mr. Ive Škrabala, listopad 2006.

²⁰⁴ Intervju dr. Žarka Domljana, studeni 2006.

4.

Zaključak

Istraživanje kompleksnog i dugotrajnog procesa uključivanja Hrvatske u Vijeće Europe važno je sa znanstvenog i javnog gledišta jer se tu, uz političku povijest radi i o tradiciji, kulturi, društvenim vrijednostima te svim ostalim karakteristikama jedne države. Iako se taj proces odvijao u jednom od najtežih razdoblja hrvatske političke povijesti, o njemu nema sustavnih istraživanja. Stoga sam pokušala potanje analizirati sponu unutar trojstva: Hrvatska, Vijeće Europe i Europska unija, a na temelju relevantne znanstvene literature te autentičnih izvora i svjedočenja protagonista u procesu pregovaranja i prijema Republike Hrvatske u Vijeće Europe. Također, proces pregovora i uključivanja Republike Hrvatske u članstvo Vijeća Europe prati se raščlambom medijskih izvještaja, službene dokumentacije te istupa političara i diplomata. Ulazak Hrvatske u članstvo Europske unije reflektira se i preko Vijeća Europe koje se smatra predvorjem u sve ostale europske institucije. Analizirajući ne tako davnu prošlost, možemo zaključiti da je Vijeće Europe itekako pridonijelo i pripremio Republiku Hrvatsku za ulazak u članstvo Europske unije. Ispunjenjem obveza koje su pred nju postavljene u toj organizaciji, Republika Hrvatska je stekla golemo iskustvo u rješavanju i ispunjavanju preuzetih političkih zadaća. Upravo stoga sve obveze koje je RH preuzela za prijem u Europsku uniju uspješno su ispunjene i ugrađene u nacionalno zakonodavstvo. Vijeće Europe, tu prvu važnu stubu koja se mora proći na putu do ostalih europskih integracija, valja gledati kao školu demokracije u kojoj svaka zemlja polaže ispit spremnosti za sljedeći korak u budućnost. Važno je spomenuti da je prvi kontakt Republike Hrvatske s Vijećem Europe ostvaren nedugo nakon osamostaljenja, već početkom devedesetih godina, tijekom Domovinskog rata. Legitimacija pojedine države za ulazak u Europsku uniju je položen test „svetog trojstva Vijeća Europe” (Ivo Škrabalo), a to znači: poštivanje demokracije (višestranačke), poštivanje ljudskih prava i poštivanje vladavine prava. Naravno, u sklopu toga trojstva podrazumijeva se još niz zahtjeva, odgovora, procedura, itd., a kako bi se zadovoljili svi kriteriji. Svakako valja spomenuti da je rezultate rada Vijeća Europe teško mjeriti u bodovima. Naravno da je Vijeće Europe odigralo presudnu ulogu u rješavanju problema manjina, ljudskih prava, u pitanjima europske kulturne baštine, europskog identiteta i drugih zajedničkih problema (poštivanje demokratskih sloboda, suzbijanje ksenofobije i rasizma, trgovine ljudima, prostitucije, uporabe droga i dr.). Upravo stoga, Vijeće Europe potvrdilo se kao jedna vrlo korisna politička organizacija i kao nužni katalizator u fazi tranzicije Hrvatske od prikraćenog dijela Jugoslavije do ravnopravnog dijela Europske unije. U tom sklopu Hrvatska sada ravnopravno sudjeluje u svim relevantnim raspravama sa statusom punopravnog člana. U političkom smislu „Nova Europa”

nije agresivna, nije usmjerena „protiv”, već štoviše, otvorena je i pristupačna svima onima koji žele prihvatiti njezine temeljne vrijednosti te suradnju i međunarodnu solidarnost, a prije svega mir. Za sve veći broj građana europska integracija predstavlja najprihvatljiviju politiku. Jedinstvena Europa spas je za sve Europljane samo ako oni budu svjesni potrebe solidarnosti i ne pokleknju pred opasnostima suprotstavljanja. Europa mora biti aktivna, a njezini potencijali objedinjeni. Mora biti zajednica različitih nacija, kao što je navedeno u jednom poglavlju: „Ulazak u europske integracije je ulazak u zajednicu kojoj je princip jedinstva u različitosti”. Kao takva ona će omogućiti čovječanstvu procvat civilizacijskog pluralizma. Naravno, u tom procesu svi se moramo potruditi i mijenjati svijest i način razmišljanja jer u Europskoj uniji kao političkoj integraciji možemo samo dobiti. U ovom trenutku ne vide se neki bitni nedostaci ulaska u Europsku uniju, a najvažnije je naglasiti da Hrvatska nije mogla ostati izolirana kao država izvan europskih procesa. U tom slučaju za Hrvatsku bi nastupila svekolika stagnacija i udaljavanje od standarda i tijekova života u Europskoj uniji. Dakako, nijedan oblik integracije ili prijenosa dijela suverenih prava na Europsku uniju nije jednostavan proces, ali je to kao i u životu pitanje kompromisa. I baš zato je važno da je Hrvatska spremno ušla u Europsku uniju, da zna koje su koristi od toga, da nije uletjela nespremno u žrvanj tržišne utakmice i prepustila odlučivanje naddržavnim institucijama, a da sama u tome nije sudjelovala. Hrvatska je ušla u trenutku ekonomske krize ali s razvijenim pravnim institucijama i unaprijeđenom administracijom. Dugo pregovaračko „upoznavanje” Hrvatske, na neki način bilo je jamstvo da će naša zemlja spremno štititi vitalne i strateške interese, a u Europskoj uniji predstavljat će je kompetentni ljudi kojima se može vjerovati u poslovima od zajedničkog značenja. Svakako ćemo u određenim aspektima života osjetiti i neke manje nedostatke, ali na kraju svega, ulazak Hrvatske u Europsku uniju pokazao se kao siguran dobitak.

Literatura

Temeljna literatura:

- ★ Aktivnosti i postignuća Vijeća Europe (prir. Služba za odnose s javnošću Vijeća Europe; prijevod Andrea Halambek). Zagreb: Diplomatska akademija Ministarstva vanjskih poslova RH, 2000.
- ★ Council of Europe. Digest of Strasbourg case-law relating to the European convention on human rights. Koln: Carl Heymanns Verlag, 1984.
- ★ Dokumenti Vijeća Europe: institucionalni okvir, ljudska i manjinska prava, lokalna samouprava, kazneno pravo (prir. Miomir Matulović; Berislav Pavišić). Rijeka: Pravni fakultet, 2001.
- ★ Europa na internetu (Boris Hajdoš, Ana-Marija Boromisa, Irena Anđelković, Danijela Tepšić). CD-ROM. Zagreb: Institut za međunarodne odnose (IMO), Odjel europskih integracija, 2000.
- ★ Fontaine, Pascal. Europa u 12 lekcija. Luxembourg: Ured za službene publikacije Europskih zajednica, 2004.
- ★ Gomien, Donna. Kratak vodič kroz europsku konvenciju o zaštiti ljudskih prava. Zagreb: Organizator ; Strasbourg: Vijeće Europe, 1996.
- ★ Hartley, Trevor C. Temelji prava Europske zajednice: uvod u ustavno i upravno pravo Europske zajednice. Rijeka: Pravni fakultet ; Open Society Institute, Constitutional and Legal Policy Institute, 1999.
- ★ Herdegen, Matthias. Europsko pravo. Rijeka: Pravni fakultet, 2002.
- ★ Izbor međunarodnih ugovora Vijeća Europe (ur. Krešimir Sajko). Zagreb: PRiF-plus ... etc, 2005.
- ★ Omejec, Jasna. Vijeće Europe i Europska unija: institucionalni i pravni okvir. Zagreb: Novi informator, 2008.
- ★ Parlamentarna skupština Vijeća Europe (prijevod Hrvatski državni sabor). Strasbourg: Vijeće Europe, 1998.
- ★ Rules of procedure of the Assembly and Statute of the Council of Europe. Strasbourg: Council of Europe, 2005.
- ★ Schwimmer, Walter (Foreworded by Chris Patten). The European dream. London: Continuum Publishing, 2004.
- ★ Šimonović, D. Europska konvencija o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda. Zagreb: Ministarstvo vanjskih poslova, 1996.
- ★ Van Dijk, Pieter; Van Hoof, Godefridus J. H. Theory and practice of the European Convention on Human Rights. 2nd ed. Deventer ; Boston: Kluwer Law and Taxation Publishers, 1990.

Izvadak iz specifične literature:

- ★ Brigljević, Ksenija; Mahečić, Ida; Drezga, Vinka. Dan Europe. Zagreb: Ministarstvo za europske integracije, 2002.
- ★ Building Europe together on the Rule of Law. Directorate General of Legal Affairs. Council of Europe, 2003.
- ★ Euroforum. Zagreb: Ministarstvo za europske integracije, 2003-
- ★ Euroscope: bilten Europskog dokumentacijskog centra. Zagreb: Institut za međunarodne odnose, 1992-
- ★ Eurovodič (ur. Domagoj Cerovac). Zagreb: Europski dom, 2002.
- ★ Franičević-Grubić, Dušanka. Fond Vijeća Europe za socijalni razvitak. *Slobodno poduzetništvo: časopis za promicanje poduzetništva i tržišnog gospodarstva*. 4 (1997).
- ★ Goranić, Ivana. Vijeće Europe. *Pravo u gospodarstvu: časopis za gospodarsko-pravnu teoriju i praksu*, 36 (1997) Susret pravnika u gospodarstvu 21-23. svibnja 1997.
- ★ Hrvatska i Europa (europski identitet i perspektive europske integracije - prilog raspravi). Zagreb: Europski pokret Hrvatske ; Europski dom, 1997.
- ★ Hrvatska i Europa: zbornik predavanja održanih 1999. godine u organizaciji Ureda za Europske integracije - MEI.
- ★ Hrvatska i europske integracije: međunarodna konferencija: zbornik radova s konferencije održane u Zagrebu 17. siječnja 1998 (ur. Mirjana Didović). Zagreb: Socijaldemokratska partija Hrvatske, 1998.
- ★ Hyllseth, Elisabeth; Indset, Marthe, Kostovska, Sanja. Priručnik o Europskoj uniji: za državne službenike u Republici Hrvatskoj. Zagreb: Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija, 2006.
- ★ Reform of the European human rights system: proceedings of the high-level seminar, Oslo, 18 October 2004. Norwegian chairmanship, Council of Europe, May - November 2004.
- ★ Samardžija, Višnja. Europska zajednica u 1991. godini i položaj zemalja srednje i istočne Europe. *Razvoj: časopis za probleme društveno-ekonomskog razvoja i međunarodnih odnosa*. 8 (1991).
- ★ Sanader, Ivo. Europski integracijski procesi i Hrvatska (predavanje u sklopu otvaranja Diplomatske akademije, 12. lipnja 1995) *Forum: mjesečnik Razreda za književnost Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti*. 36 (1997), knj. 69, 1/2.
- ★ Schuman, Michael. Croatia: Nations in transition. Svjetska banka (u pdf-u svezak 1 i 2). URL: www.worldbank.hr/ECA/Croatia.nsf/.
- ★ Vukorepa, Ivana. Vijeće Europe i njegova najvažnija zadaća. *Odvjetnik: časopis Hrvatske odvjetničke komore*, 70 (1997).
- ★ Bilteni Izaslanstva Hrvatskog sabora u Parlamentarnoj skupštini Vijeća Europe, izvješća.
- ★ Razne znanstveno relevantne teme iz službenih javnih glasila vezane uz naslov magistarskog rada D. Petričević Golouh: Članstvo Hrvatske u Vijeću Europe, 2010.

Kazalo imena

- Antić, Ljubomir 57
Arafat, Yasser 27
Babić, Antun 58
Beethoven, Ludwig van 30
Benoit, Florence 36
Biga Friganović, Snježana 92
Bilandžić, Dušan 65
Binschleder 48
Bloetzer, Peter 63
Boumel, Jacques 56
Broan 47,48
Bušić, Zdravko 92
Carlos, Juan 27
Chirac 95
Churchill, Winston 18, 34
Clements, Luke 35,36, 39
Crnić, Ivica 60
Dinsdale, Jane 58
Domljan, Žarko 36, 40, 50, 52-53, 56, 59, 60, 61, 64, 69, 72, 76, 78, 81, 92, 99
Dundee 79
Eltz, Jakob 50, 92
d'Estaing, Giscard 30
Ferić Vac, Mirjana 98
Finsberg 52
Fischer, Leni 72, 79, 87, 93, 97, 112
Flego, Gvozden Srećko 26
Fontine, Pascal 18
Furrer, Hans Peter 51
Gagro, Božidar 78
Glocuklu 48
Glotov, Sergej 64
Granić, Mate 7, 61, 69, 75, 78, 80, 86, 88, 112, 113
Halambek, Andrea 23, 28, 33
Herdegen, Matthias 19, 38, 40
Ivan Pavao II 27
Jansson, Gunnar 62
Jelenković, Denis 92
Johnston, Russel 72
Jurica, Neven 50
Kačić 50
Kandare, Boris 92
Kinkel, Klaus 81
Klebes, Heinrich 36
Klebes, Rohmer 36
Kohl, Helmut 27
Korakas 64
Kovačević, Božo 92
Lalumière, Catherine 53, 54, 55, 87
Linden, Rene van der 62, 63, 64, 74, 79
Marshall, Noel 55
Martinez, Miguel Angel 5, 58, 59, 61, 62, 72, 87
Matscher 48
Matulović, Miomir 18, 20, 22, 24, 25
Mesić, Stjepan 78
Meštrović, Mate 92
Mitchell, Gay 75
Mubarak, Hosni 27
Nogalo, Ivan 92
Omejec, Jasna 18, 19, 20, 22, 23, 26, 28, 33, 35
Paunescu 64
Pavišić, Berislav 18, 20, 22, 24
Pavletić, Vlatko 69, 74
Petrač, Božidar 61
Petričević Golojuh, Danijela 107
Potpodorova, Elena 79
Račan, Ivica 50
Radić, Stjepan 92
Reddeman, Gerhard 52
Salcedo 48
Sandys, Duncan 18
Santer, Jaques 93
Seitlinger, Jean 79
Severinsen, Hane 79
Smith, Dudley 56
Swaelen, Frank 61
Škrabalo, Ivo 55, 56, 65, 102
Škrabalo, Zdenko 55,56
Tarschys, Daniel 7, 72, 86
Tomic, Zdravko 68
Torti, Lavoslav 50, 92
Tuđman, Franjo 7, 52, 64, 68, 74, 86, 89, 91, 95, 96
Valentić, Nikica 58
Valticos 48
Vilhjalmsson 48
Walsh 48

O autorici

**mr. sc.
Daniela
Petričević Golojuh**

Diplomirala je na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

Nakon položenog pravosudnog ispita, magistrirala je na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, poslijediplomski znanstveni studij Hrvatska i Europa.

Nakon završenog pripravničkog staža u odvjetničkom uredu, 2000. godine započela je sa radom u Uredu za opće poslove Hrvatskog sabora i Vlade RH, najprije kao viša stručna savjetnica, potom kao voditeljica Odjela za opće poslove, a zatim prelazi u Ministarstvo turizma RH kao načelnica Službe za pravne, kadrovske, informatičke, opće poslove i nabavu.

U siječnju 2009. godine imenovana je tajnicom Ministarstva turizma RH.

U ožujku 2012. godine imenovana je glavnom tajnicom Ministarstva kulture RH.

U rujnu 2017. godine imenovana je glavnom tajnicom Ministarstva pravosuđa RH.

Obnašala je niz funkcija u raznim koordinacijama i povjerenstvima Sabora i Vlade RH.

Bila je članica koordinacije za obilježavanje ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju, te sudionica okruglog stola „Prvih 20 godina članstva Republike Hrvatske u Vijeću Europe, 1996 – 2016.“ uz predstavljanje 1. izdanja svoje knjige „Hrvatska i Vijeće Europe; trnoviti put, Croatia and the Council of Europe – per Aspera“ (2016. godina, Europski dom, Zagreb).

Bila je povremeni gost predavač Veleučilišta Vern, obrazovnog programa specijaliziranog za edukaciju upravljačkih kadrova u turizmu. Sudjeluje u projektima reforme državne uprave Vlade RH.

Svečanost pristupanja Republike Hrvatske Vijeću Europe

Svečanost pristupanja u ulaznoj dvorani Palače Europe

Pozdravni govor ministra vanjskih poslova
Republike Hrvatske Mate Granića

Govor Leni Fischer

Pozdravni govor ministra vanjskih
poslova Republike Estonije i
predsjedavajućeg u Odboru
ministara Vijeća Europe Siima Kallasa

Hrvatsko izaslanstvo

Ministar vanjskih poslova Republike Hrvatske
Mate Granić i Glavni tajnik Vijeća Europe
Daniel Tarschys

Ministar vanjskih poslova Republike Hrvatske
Mate Granić potpisuje statut Vijeća Europe
s Glavnim tajnikom Vijeća Europe Danielom
Tarschysom

Ministar vanjskih poslova Republike Hrvatske
Mate Granić i Predsjednica Parlamentarne
skupštine Leni Fischer